

SMERNICE ZA GLOBALNO OBRAZOVANJE

Priručnik za edukatore kako bi razumeli i sprovodili globalno obrazovanje

SMERNICE ZA GLOBALNO OBRAZOVANJE

KONCEPTI I METODOLOGIJE GLOBALNOG OBRAZOVANJA ZA EDUKATORE I KREATORE POLITIKE

**Razvio Centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope u
saradnji sa Globalnom obrazovnom mrežom
Mrežom za Globalno obrazovanje**

Izdavač Centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope – LISABON 2008
Prvo izdanje 2008. – Drugo izdanje 2012. – Ažurirano izdanje 2019.

Sačinio tim za izradu Smernica za globalno obrazovanje:
Alicia Cabezudo, Federica Cicala, Maria Luisa
de Bivar Black, Miguel Carvalho da Silva.

Koordinator: Miguel Carvalho da Silva

Savet Evrope

Svi zahtevi u vezi sa reprodukcijom ili prevodom celog dokument ili nekog njegovog dela treba uputiti Direkciji za komunikacije (F-67075 Strazbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Svu ostalu prepisku u vezi sa ovom publikacijom treba uputiti na centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope.

Koordinacija projekta i pisanje:
Miguel Karvalho da Silva
Korektura i lektura:

Maria Luisa de Bivar Black
Grafička oprema i izgled korica: Odeljenje za produkciju dokumenata i publikacija (SPDP), Savet Evrope
Izdaje Centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope – 2019.
Prvo izdanje: 2008.
Drugo izdanje: 2012.

Sve fotografije su proizvod i vlasništvo centra „Sever-Jug“ Saveta Evrope, osim ako nije drugačije naznačeno.

© Savet Evrope, maj 2019

Štampano u Savetu Evrope.

vvv.book.coe.int

Mišljenja izražena u ovom radu odgovornost su autora i ne moraju nužno odražavati zvaničnu politiku Saveta Evrope.

Ove Smernice za globalno obrazovanje rezultat su potrebe koju su izrazili praktičari Nedelje globalnog obrazovanja za zajedničkim instrumentom kao pomoći edukatorima u razumevanju i sprovođenju globalnog obrazovanja. Ove Smernice za globalno obrazovanje inicijativa su Programa Globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“ Savet Evrope, uključujući tim praktičara iz Mreže Nedelje globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“.

Centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope
Rua Sao Caetano, 32
1200-829 Lisabon-Portugal
Tel.: + 351 213 584 030

SADRŽAJ

Predgovor i izrazi zahvalnosti	5
Uvod	7
Osnovne informacije	9
Kratki pregled	11
POGLAVLJE A – ŠTA JE GLOBALNO OBRAZOVANJE?	13
U susret 21. veku: kompetencije za angažovanje u globalnom građanstvu	15
Prilog – Definicije i deklaracije	19
POGLAVLJE B – ZAŠTO GLOBALNO OBRAZOVANJE?	23
Zašto globalno obrazovanje?	25
Podsticanje učešća kroz globalno obrazovanje	31
POGLAVLJE C – GLOBALNO OBRAZOVANJE I GLOBALNA KOMPETENCIJA	35
Globalno obrazovanje i globalna kompetencija	37
Deskriptori RFCDC-a	51
Format za posmatranje	59
Format za samostalno posmatranje / posmatranje od strane drugih učenika/ od strane edukatora	61
POGLAVLJE D – METODOLOGIJA I METODE ZA PRAKTIKOVANJE GLOBALNOG OBRAZOVANJA	63
Metodologija i metode za praktikovanje globalnog obrazovanja	65
Metodološke dimenzije	67
Metodološki aspekti	71
Planiranje sesije	79
Učenje kroz globalno obrazovanje u različitim kontekstima	105
Prilog	111
POGLAVLJE E – MEDIJSKA PISMENOST	121
Literatura	131
PRILOG 1	135
Deklaracija o globalnom obrazovanju iz Mاستrihta	137
Okvirni dokument evropske strategije	139
DODATAK 2	141
Povelja o globalnom obrazovanju - centar „Sever-Jug“ – Savet Evrope	143
Prilog – Međunarodni dokumenti koji podržavaju globalno obrazovanje	149

PREGOVOR I IZRAZI ZAHVALNOSTI

Smernice za globalno obrazovanje treba posmatrati i kao vodič za razumevanje i praktikovanje globalnog obrazovanja, u okruženjima formalnog i neformalnog obrazovanja, ali i kao pedagoško sredstvo za obuku koje pomaže u uspostavljanju globalnih pristupa obrazovanju tamo gde još ne postoje i obogaćuje postojeće. Njegov sadržaj je utvrđen uzimajući u obzir kulturne, geografske, društvene i ekonomske realnosti i prakse na terenu i reference korisnika Smernica u njihovoj tekućoj praksi.

Napisane su uz pretpostavku da obrazovni procesi u formalnim i neformalnim okruženjima treba da otvore put ka boljem razumevanju sve globalizovanijeg sveta i da podstiču participativno građansko angažovanje u pronalaženju rešenja za zajedničke izazove. One pokreću i važna pitanja o profesionalnim odgovornostima pedagoga i nastavnika i ulozi škola i različitih organizacija i institucija u podizanju globalne svesti i kritičkog znanja o svetskim pitanjima kroz nastavni plan i program i u neformalnim projektima i aktivnostima.

Autori su zahvalni na participativnom procesu koji je doveo do pisanja ovih Smernica i nadaju se da su uspeli da sažmu različite predloge, ne uvek konsenzualne, koje su nam praktičari ljubazno poslali. Članovi Mreže Nedelje Globalnog obrazovanja nas nadahnuli, a mi ostajemo dužni partnerima koji su ljubazno prihvatili da budu kritički recenzenti. Smernice za globalno obrazovanje treba posmatrati kao pedagoški proces koji je u toku, predmet redovnog ažuriranja kako bi kompetencije nastavnika bile takve da oni mogu da odgovore na nove izazove. Nadovezuju se na prethodna izdanja i na stalni konsultativni proces otvoren za formalne i neformalne edukatore i praktičare iz različitih kulturnih i geografskih sredina. Proces izrade ove nove verzije uključivao je stručnjaka iz prvog tima za izradu, eksperta Saveta Evrope uključenog u izradu Referentnog okvira kompetencija za demokratsku kulturu [RFDC] i višeg trenera u oblasti globalnog obrazovanja i obrazovanja za globalno građanstvo.

Tim za izradu Globalnih smernica za obrazovanje

Alicia Cabezudo

Edukatorka za mir i ljudska prava. Škola obrazovanja, Univerzitet Rosario, Argentina

Profesorica na master studijama za mirovno obrazovanje. UN/Univerzitet za mir - UPEACE - San José, Costa Rica.

Federica Cicala

Viši trener i trener nastavnika Globalnog obrazovanja i Obrazovanja za globalno građanstvo; facilitatorka participativnih metoda (van interneta i na internetu); nosilac razvoja resursa. Konsultantkinja za globalno obrazovanje za centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope sa sedištem u Rimu, Italija.

Maria Luisa de Bivar Black

Nastavnica istorije i edukatorka nastavnika – Universidade Lusitana, Portugal.

Obrazovanje o istoriji, EDC/HRE i konsultantkinja za globalno obrazovanje za Savet Evrope. Sa sedištem u Lisabonu, Portugal.

Miguel Carvalho da Silva

Rukovodilac programa za globalno obrazovanje u Centru „Sever-Jug“ Saveta Evrope.

Tim za izradu medijske pismenosti

Kristiina Anttila

Nosilac aktivnosti planiranje – Nacionalni centar znanja za informisanje i savetovanje mladih, grad Oulu, Finska.

Ioli Campos

Istraživačica – Univerzitet Teksasa u Austinu i Nova Univerzitet u Lisabonu; Rukovoditeljka digitalnih projekata; Novinarka.

Mouloud Kessir

Stručnjak za digitalne komunikacije; stručnjak za građanski aktivizam.

Tatjana Ljubic

Stručna konsultantkinja i edukatorka za medijsku i informatičku pismenost (MIL).

Veronica Stefan

Iskusna stručnjakinja i rukovoditeljka u oblasti NVO-a, u upravljanju grupama za zastupanje; bivša predsednica Rumunskog omladinskog saveta, sa velikim iskustvom u javnim politikama, obuci i integrisanom upravljanju projektima.

Vid Tratnik

Predsednik - Udruženje za kulturu i obrazovanje PiNA, Slovenija.

Centar „Sever-Jug“, Saveta Evrope zahvalan je sledećim stručnjacima na pregledu i davanju povratnih informacija:

Andreea Loredana Tudorache (Rumunija)

A.R.T. Udruženje „Fuzija“ – Direktorica (izrada Priručnika za Globalno obrazovanje i kurseva obuke za edukatore i trenere).

Astrit Dautaj (Albanija)

Institut za razvoj obrazovanja - Rukovodilac Odeljenja za nastavni plan (Reforma nastavnog plana; Razvijanje standarda učenja; razvijanje standarda uspešnosti) – Ekspert Saveta Evrope, kreator nastavnog plana i programa, obuka nastavnika, kreiranje politike.

Carmen Fischer (Austrija)

Ekspertkinja za globalno obrazovanje, zastupanje, organizacioni razvoj i pedagošku podršku.

Elisa Massari (Italija)

Praktičarka globalnog obrazovanja i omladinska radnica.

UVOD

Smernice za Globalno obrazovanje predstavljaju inicijativu Programa globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“ Saveta Evrope i one odgovaraju na potrebu koju je izrazila Mreža praktičara Globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“ (engl. North-South Centre – NSC) – Globalna obrazovna mreža – za zajedničkim instrumentom, izgrađenim na iskustvu koje su stekli mreža i drugi partneri, kao podrška edukatorima da shvate i uspešno osmisle, implementiraju i sprovode inicijative globalnog obrazovanja i aktivnosti učenja.

Nudeći poglede na globalno obrazovanje, kao i srodne metode i kriterijume evaluacije – uključujući razmenu praksi, alata i resursa – ove Smernice imaju za cilj snaženje ukupnog rada na globalnom obrazovanju. Takođe im je cilj da podrže praktičare u formalnom i neformalnom obrazovnom okruženju uvođenjem opštih elemenata koje mogu razviti u skladu sa svojim potrebama i na osnovu sopstvenih iskustava, da pomognu u identifikovanju postojećih globalnih pristupa i praksi u obrazovanju, da podrže promišljanje i osveščivanje sopstvenih aktivnosti globalnog obrazovanja da povećaju praksu globalnog obrazovanja i stvore sinergiju između zainteresovanih strana, kao i da doprinose obrazovnoj politici na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.

Proces pisanja ovog trećeg izdanja Smernica rezultat je participativne metode na nekoliko nivoa konsultacija među edukatorima globalnog obrazovanja i praktičarima koji su aktivno uključeni u programe globalnog obrazovanja i omladinske programe centra „Sever-Jug“.

Autori su nastojali da izbegnu etnocentrične stavove, stereotipe i truizme i da odgovore na izazove sa kojima se globalno obrazovanje suočava danas: konkretno, na činjenicu da je skoro polovina sadašnje globalne populacije mlađa od 25 godina, dok, paradoksalno, Evropa postaje sve stariji kontinent, i da je postalo neizbežno da se razmatra prioritet održivosti planete i sve snažnije međusobne povezanosti svih zajednica.

Ovo ažurirano izdanje Smernica uključuje novine i odgovara na izazov da bude priručnik prilagođen korisniku, tako što (i) uvodi koncept učenja zasnovan na kompetencijama, sa Referentnim okvirom kompetencija za demokratsku kulturu Saveta Evrope, i OECD-ov koncept globalnih kompetencija, te objašnjava detaljno i sa praktičnim primerima i instrumentima prilagođenim korisnicima kako globalno obrazovanje može iskoristiti učenje zasnovano na kompetencijama za osnaživanje učenika; (ii) je proširio sadržaj poglavlja o metodologiji i metodama, sa vodičima „korak po korak“ za svakodnevni rad praktičara, edukatora i facilitatora, i dajući dalje primere koncepta učenja zasnovanog na kompetencijama; i (iii) uključuje novo poglavlje o medijskoj pismenosti kako bi se podržali praktičari i učenici da se snalaze u suočavanju sa današnjim komunikacijskim i digitalnim izazovima.

Osim novina u ovom izdanju, od ključne je važnosti da se Smernice posmatraju kao stalan evolutivni proces, koji treba redovno preispitivati sa novim idejama, doprinosima i praksama koje donose različiti partneri i njihova iskustva. Postoji štampana verzija Smernica kao i elektronska verzija dostupna na veb-stranici centra „Sever-Jug“ www.nscentre.org. Hiperlinkovi za globalno obrazovanje redovno se ažuriraju u elektronskoj verziji.

OSNOVNE INFORMACIJE

Centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope

Centar „Sever-Jug“, zvanično nazvan Evropski centar za globalnu međuzavisnost i solidarnost, delimičan je sporazum Saveta Evrope. Uključuje 21 državu članicu: Alžir, Andoru, Azerbejdžan, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Zelenortska ostrva, Hrvatsku, Kipar, Grčku, Svetu Stolicu, Lihtenštajn, Luksemburg, Maltu, Crnu Goru, Maroko, Portugal, Rumuniju, San Marino, Srbiju, Španiju i Tunis.

Mandat centra „Sever-Jug“ Saveta Evrope jeste da pruži okvir za evropsku saradnju osmišljen da podigne svest javnosti o pitanjima globalne međuzavisnosti i promovise politiku solidarnosti u skladu sa ciljevima i načelima Saveta Evrope, poštovanjem ljudskih prava, demokratije i socijalne kohezije. Rad centra „Sever-Jug“ zasniva se na tri načela: dijalogu, partnerstvu i solidarnosti. Vlade, parlamenti, lokalne i regionalne vlasti i organizacije civilnog društva partneri su u kvadrilogu i uključeni su u aktivnosti centra. Centar sprovodi studije i organizuje debate, radionice i kurseve obuke. Deluje kao katalizator tako što omogućava sastanke između aktera iz različitih horizonata i zemalja, delujući na pitanjima od zajedničkog interesa i podstičući formiranje mreža.

Aktivnosti centra „Sever-Jug“ obuhvataju dva pravca delovanja:

- ▶ podizanje evropske svesti o pitanjima globalne međuzavisnosti i solidarnosti kroz obrazovanje i programe za mlade;
- ▶ promovisanje politike solidarnosti između Severa i Juga u skladu sa ciljevima i načelima Saveta Evrope kroz dijalog između Evrope, zemalja južnog Mediterana i Afrike.

Program Globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“

Cilj centra „Sever-Jug“ u pogledu globalnog obrazovanja jeste da razvija, unapređuje i održava strategije i izgradnju kapaciteta za globalno obrazovanje, ciljajući institucije i praktičare u oblasti globalnog obrazovanja u formalnom, neformalnom i informalnom sektoru. Ovaj rad se zasniva na uverenju da je globalno obrazovanje holističko „obrazovanje

koje ljudima otvara oči i umove za stvarnost sveta i budi ih kako bi stvorili svet veće pravde, jednakosti i ljudskih prava za sve“¹. Imajući to u vidu, „globalno obrazovanje podrazumeva obrazovanje o razvoju, obrazovanje o ljudskim pravima, obrazovanje za održivost, obrazovanje za mir i sprečavanje sukoba i interkulturalno obrazovanje, budući da predstavlja globalnu dimenziju obrazovanja za građanstvo“².

Program Globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“ promovise, unapređuje i intenzivira tu vrstu obrazovanja u državama članicama Saveta Evrope, kao i na globalnom nivou. Ovaj program je prvobitno zasnovan na preporukama i rezultatima konferencija koje je centar „Sever-Jug“ organizovao u Atini (1996), Budimpešti (1999) i Mاستrihtu (2002).

Ideja o Povelji o Globalnom obrazovanju za države članice Saveta Evrope nastala je na međunarodnoj radionici „Partnerstvo za globalno obrazovanje – Globalno obrazovanje u srednjim školama“, koju je organizovao centar „Sever-Jug“ zajedno sa Ministarstvom nacionalnog obrazovanja i vera Republike Grčke u Atini, marta 1996. Povelja o globalnom obrazovanju doneta je 1997. godine kao prvi referentni dokument centra „Sever-Jug“ o globalnom obrazovanju.

Od Konferencije u Budimpešti, „Povezivanje i učenje za globalne promene“, u junu 1999. godine, centar „Sever-Jug“ je razvio mehanizam umrežavanja za praktičare iz zemalja članica Saveta Evrope da razmenjuju strategije i prakse za povećanje i unapređenje globalnog obrazovanja. Ovaj mehanizam je formalizovan, a Mreža Nedelje Globalnog obrazovanja imala je svoj prvi sastanak u Lisabonu 2000. godine.

Ovaj pristup umrežavanju podržava Nedelja Globalnog obrazovanja, godišnji inicijalni događaj za podizanje svesti širom Evrope kako bi se podstakla praksa globalnog obrazovanja u formalnom, neformalnom i informalnom obrazovnom okruženju. Nedelja globalnog obrazovanja je koordinirana uz pomoć Mreže Nedelje Globalnog obrazovanja i podržana interaktivnom veb-stranicom i periodičnim elektronskim biltenom. Ovaj proces umrežavanja se ocenjuje tokom godišnjeg evaluacionog seminara Nedelje Globalnog obrazovanja, sastanka na kome mreža deli strategije za povećanje i unapređenje globalnog obrazovanja.

1. Deklaracija o globalnom obrazovanju iz Mاستrihta, 15-17. novembar 2002. Definicija je prvobitno formulisana tokom godišnjeg „Sastanka mreže Nedelje Globalnog obrazovanja“ na Kipru, 28-31. marta 2002.
2. Deklaracija o globalnom obrazovanju iz Mاستrihta, 15-17. novembar 2002, up. Dodatak 1

Tokom ovog seminara odabira se tema Nedelje Globalnog obrazovanja za sledeću godinu.

Godine 2002. Kongres globalnog obrazovanja u Matrihtu, koji su organizovali centar Sever-Jug i njegovi partneri, ojačao je vidljivost globalnog obrazovanja okupljajući kreatore politike i praktičare kako bi razmišljali o okviru evropske strategije za unapređenje i povećanje globalnog obrazovanja do 2015. godine. To razmišljanje je rezultiralo Matrihtskom deklaracijom.

U okviru procesa Smernica za globalno obrazovanje, centar „Sever-Jug“ je odlučio da Smernice, zajedno sa prethodnim inicijativama, kao što je Matrihtska deklaracija o globalnom obrazovanju, pružaju osnovu na kojoj centar „Sever-Jug“ može da sprovodi konsultativni proces 2008. godine koji je doveo do usvajanja preporuke Komiteta ministara Saveta Evrope o podršci globalnom obrazovanju u njegovim državama članicama. U maju 2011. Komitet ministara Saveta Evrope usvojio je Preporuku o obrazovanju za globalnu međuzavisnost i solidarnost, koja je prvi evropski pravni standard o globalnom obrazovanju. Ta Preporuka nudi solidnu osnovu za rad centra u jednoj od njegovih glavnih oblasti delovanja, u Evropi i šire.

Centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope i Evropska komisija složili su se da udruže napore na podsticanju globalnog obrazovanja i omladinskog delovanja u Evropi i šire. U tom cilju, ove dve institucije su 28. novembra 2008. godine potpisale sporazum o zajedničkom rukovođenju koji za cilj ima jačanje razumevanja javnosti i kritičke podrške razvojnoj saradnji i postizanju Milenijumskih razvojnih ciljeva, preko ključnih aktera u oblasti globalnog obrazovanja. Projekat se zasniva na dva glavna stuba, odnosno na ambiciji da se osnaži globalno obrazovanje u novim državama članicama Evropske unije i, drugo, na promociji saradnje mladih Afrike i Evrope u kontekstu Strategije EU-Afrika – i uglavnom cilja na subjekte civilnog društva i lokalne vlasti.

Program Globalnog obrazovanja je takođe zasnovan na preporukama Rezolucije 1318 (2003) Parlamentarne skupštine Saveta Evrope, koja preporučuje da države članice „podstiču globalno obrazovanje kako bi ojačale svest javnosti o održivom razvoju, imajući u vidu da je Globalno obrazovanje od suštinskog značaja za sve građane da steknu znanja i veštine kako bi razumeli, učestvovali i kritički stupali u interakciju sa našim globalnim društvom, kao osnaženi globalni građani“.

Ovaj program dopunjuje aktivnosti koje sprovodi Generalni direktorat za obrazovanje, kulturu, omladinu i sport Saveta Evrope u oblasti obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanja za ljudska prava.

Ciljevi Programa Globalnog obrazovanja spadaju u delokrug Uneskovke Dekade obrazovanja za održivi razvoj u sklopu Ujedinjenih nacija. Pozivajući se na Milenijumske ciljeve razvoja, ovaj program takođe ima za cilj da omogući diskusije i dijaloge među donosiocima političkih odluka, organizacijama civilnog društva i stručnjacima kroz partnerstva i umrežavanje.

Deset godina nakon Evropskog kongresa održanog u Matrihtu, postojala je potreba da se razmotri i omogući dijalog o dostignućima u globalnom obrazovanju, da se razmotri promenljiva realnost i da se odgovori na nove društvene, ekonomske i ekološke izazove. U toj perspektivi, centar „Sever-Jug“, Globalna obrazovna mreža Evrope i Konfederacija za saradnju na pomoći i razvoju odlučili su da održe „Drugi evropski kongres o globalnom obrazovanju: obrazovanje, međuzavisnost i solidarnost u svetu koji se menja“ u Lisabonu 27-28. septembra 2012, kako bi garantovali posvećenost neophodnoj podršci i daljem jačanju i razvoju globalnog obrazovanja do 2015. godine i dalje, uz podizanje svesti o Preporuci o obrazovanju za globalnu međuzavisnost i solidarnost i pomoć državama članicama da postave standarde u ovoj oblasti.

Godine 2015. centar „Sever-Jug“ je organizovao treći Kongres o Globalnom obrazovanju, definišući prioritete i političke smernice za sprovođenje i priznavanje globalnog obrazovanja nakon 2015. godine – prateći preporuke Lisabonskog kongresa i uzimajući u obzir sveukupni politički kontekst i smerove u kojima su krenule druge zainteresovane strane – uz povezivanje koncepta globalnog obrazovanja sa konceptom obrazovanja o globalnom građanstvu (GCED) koji je pokrenuo Unesko 2013. godine i kome je centar „Sever-Jug“ doprineo tokom Uneskovih tehničkih konsultacija o GCED -u 2013. godine.

Od tada, program Globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“ „nastavlja rad u oblasti pedagoške podrške i zastupanja globalnog obrazovanja u okviru Zajedničkog programa Evropske komisije i Saveta Evrope: „iLegend – interkulturalna razmena učenja kroz globalno obrazovanje, umrežavanje i dijalog“.

KRATKI PREGLED

Ovo je treće izdanje Smernica za Globalno obrazovanje, vodećeg projekta centra „Sever-Jug“ Saveta Evrope. Ono sadrži najnovije informacije i metode obuke u vezi sa globalnim obrazovanjem. Ono pruža temeljno obrazloženje, koncepte, termine i definicije, deklaracije i međunarodne dokumente koji podržavaju globalno obrazovanje. Iznad svega, ono otkriva instrumente prilagođene korisniku radi nadahnjivanja i podržavanja intervencije globalnog obrazovanja.

Smernice za Globalno obrazovanje sadrže pet poglavlja. U prva dva poglavlja razmatraju se obrazloženje, konceptualni okvir i etička dimenzija globalnog obrazovanja – šta je i *zašto* je potrebno globalno obrazovanje. Sledeća tri poglavlja daju konkretna rešenja za izazove i situacije sa kojima se globalni edukatori i praktičari svakodnevno suočavaju u svom obrazovnom radu.

U **Poglavljju A** utvrđuju se osnove globalnog obrazovanja i istražuje njegov holistički koncept i složenost kao transformativni proces učenja.

U **Poglavljju B** sagledavaju se pozitivni i negativni efekti globalizovanog sveta, objašnjavaju se zategnuti odnose između percepcije stvarnosti i same stvarnosti, i zalaže se za opismenjavanje o globalnim pitanjima kako bi se učenicima omogućilo, kako iz konteksta formalnog tako i iz neformalnog obrazovanja, da kritički razumeju međusobnu povezanost globalnih problema. Izazov je usredsrediti se na koncept zajednice, koji obuhvata lokalne, nacionalne, regionalne i međunarodne kontekste u kojima pojedinci žive i dele zajedničku sudbinu, umesto ograničavanja na koncept nacionalne države.

U **Poglavljju C** objašnjava se kako globalno obrazovanje može da koristi Referentni okvir kompetencija Saveta Evrope za demokratsku kulturu da podstakne praksu globalnog obrazovanja, uključujući procenu. Ono uključuje deskriptore za kompetencije za demokratsku kulturu i nudi niz primera o tome kako uskladiti prakse za globalno obrazovanje sa kompetencijama za demokratsku kulturu.

Poglavlje D se detaljno bavi metodologijom i metodama, podrobno pokrivajući niz metodoloških aspekata, kako u teoriji tako i u praksi, sa konkretnim primerima i uputstvima korak po korak. U ovom poglavljju takođe se opisuje niz aktivnosti sa puno iskustva u obrazovnom okruženju kako bi se prikazale obrađene metode i na primerima razjašnjavaju različite komponente participativnog procesa.

U **Poglavljju E** precizira se kako je moguće osećati se udobno u medijskom okruženju, bavi se konkretnim primerima efekata medija na globalno društvo; u njemu se uviđa da je ključno obrazovati mlade ljude o prednostima interneta i zalaže za odgovorno i etično učešće na internetu.

POGLAVLJE A

ŠTA JE GLOBALNO OBRAZOVANJE?

SADRŽAJ

U SUSRET 21. VEKU: KOMPETENCIJE ZA ANGAŽOVANJE U GLOBALNOM GRAĐANSTVU	15
Perspektiva Globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“ Saveta Evrope	15
Od globalnog obrazovanja do globalnog građanstva: transformativni proces učenja	17
PRILOG – DEFINICIJE I DEKLARACIJE	19
Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima	19
Preporuka u vezi sa obrazovanjem za međunarodno razumevanje, saradnju i mir i obrazovanje u vezi sa ljudskim pravima i osnovnim slobodama	19
Agenda 21, Poglavlje 36: Promovisanje obrazovanja, javne svesti i obuke	19
Unesco – Deklaracija i Integrisani okvir delovanja za obrazovanje za mir, ljudska prava i demokratiju. Pariz 1995	19
Milenijumska deklaracija Ujedinjenih nacija, 2000,	20
Poglavlje: Vrednosti i načela	20
Dekada obrazovanja za održivi razvoj Ujedinjenih nacija 2005-2014.	20
Evropski konsenzus o razvoju: doprinos razvojnog obrazovanja i podizanja svesti, 2007.	20
Evropska godina interkulturalnog dijaloga 2008.	20
Bela knjiga Saveta Evrope o interkulturalnom dijalogu, jun 2008.	20
Povelja Saveta Evrope o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava	21
Preporuka CM/Rec(2011)4 Komiteta ministara državama članicama o obrazovanju za globalnu međuzavisnost i solidarnost	21

U SUSRET 21. VEKU: KOMPETENCIJE ZA ANGAŽOVANJE U GLOBALNOM GRAĐANSTVU

Perspektiva Globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“ Saveta Evrope

Savremeni ljudi žive i komuniciraju u sve globalizovanijem svetu.

Za obrazovanje je bilo, još uvek jeste i uvek će biti od suštinskog značaja da nastavnicima i učenicima ponudi priliku i kompetencije da razumeju višestruke interakcije između političkih, ekonomskih, društvenih, kulturnih i ekoloških pitanja, kao i da razmisle o sopstvenoj ulozi i odgovornosti unutar takvog globalnog, složenog i međusobno povezanog društva.

Suočavanje sa tom rastućom međupovezanošću između lokalne i globalne realnosti, uz stimulisanje pristupa sa više perspektiva, trebalo bi da bude podređeno obrazovanju u današnje vreme, u meri u kojoj se građanstvo i društvena savest ne mogu odvojiti od kolektivnih i globalnih dimenzija naših života.

Promovisanje novih načina razmišljanja i delovanja u pravcu angažovanijeg i kritičnijeg građanstva, davanjem relevantnih kompetencija edukatorima i učenicima, bila je svrha mnogih pedagoških teorija koje su prethodile i motivisale koncept globalnog obrazovanja. Globalno obrazovanje je nastalo kao pokušaj da se te pionirske pedagogije sistematizuju i uvedu u nastavni plan i program.

Međutim, globalno obrazovanje ne treba predstavljati kao pristup koji se prihvata nekritički jer postoje tenzije, sumnje i različita shvatanja u obrazovnim procesima pri bavljenju globalnim pitanjima. To je tekući i refleksivan proces koji prati evoluirajuće etičke, političke, ekonomske, društvene, kulturne i ekološke pokrete i dileme.

Različiti međunarodni dokumenti odražavaju ovaj proces i stalnu težnju da se obezbedi da obrazovanje odgovara potrebama građana.³

Iz perspektive centra „Sever-Jug“ Saveta Evrope i na osnovu njegove prve povelje o globalnom obrazovanju (1997), u Deklaraciji o globalnom obrazovanju iz Matrihta (2002)⁴ tvrdi se:

Globalno obrazovanje je obrazovanje koje ljudima otvara oči i umove za realnost globalizovanog sveta i budi ih da uspostave svet veće pravde, jednakosti i ljudskih prava za sve.

Podrazumeva se da globalno obrazovanje obuhvata obrazovanje o razvoju, obrazovanje o ljudskim pravima, obrazovanje za održivost, obrazovanje za mir i sprečavanje sukoba i interkulturalno obrazovanje, budući da je globalna dimenzija obrazovanja za građanstvo.

Od Deklaracije o globalnom obrazovanju iz Matrihta, centar „Sever-Jug“ je u velikoj meri doprineo promovisanju globalnog obrazovanja kao interdisciplinarnog pristupa gde ljudska prava, demokratsko građanstvo i interkulturalni dijalog predstavljaju njegove glavne elemente i gde je globalno obrazovanje zamišljeno kao dinamičan koncept koji se razvija u skladu sa političkim, ekonomskim, društvenim, kulturnim i ekološkim razvojem globalnog društva.

Koncept se razvijao, a broj međunarodnih dokumenata ilustruje potrebu da ovaj koncept i dalje bude u skladu sa rastućim savremenim izazovima⁵.

Novi milenijum je doneo nove i hitne političke, ekonomske, socijalne i ekološke izazove svetskom poretku, ugrožavajući društvenu koheziju i demokratiju. Agenda Ujedinjenih nacija za 2030. godinu, koja je nastala kao rezultat globalnog dogovora koji je održan između 2013. i 2014. godine – u koju su uključeni predstavnici svih zemalja svijeta, međunarodnih institucija, međunarodnih nevladinih organizacija i stručnjaka kako bi se identifikovali glavni prioriteti sa kojima bi svi akteri trebalo da se pozabave do 2030. godine u cilju poboljšanja uslova života na zemlji – donela je nov podsticaj. To je plan za ljude, planetu i prosperitet, elemente koji leže u osnovi koncepta Globalnog obrazovanja (engl. *Global*

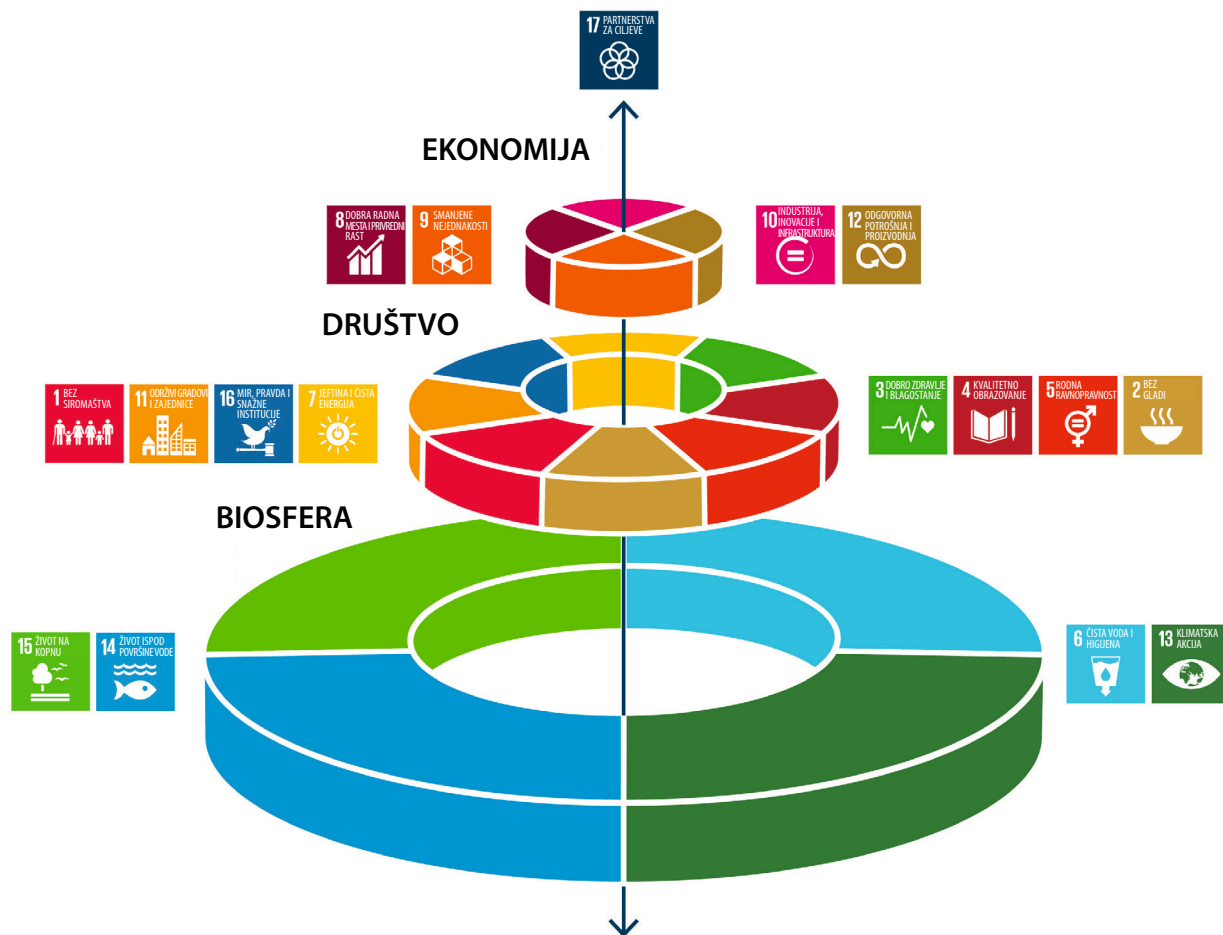
3. Pogledajte DEFINICIJE I DEKLARACIJE u nastavku za međunarodne dokumente koji su doprineli razvoju koncepta Globalnog obrazovanja.

4. “Deklaracija iz Matrihta: Evropski strateški okvir za unapređenje i povećanje globalnog obrazovanja u Evropi do 2015. godine”, koja je rezultat prvog globalnog kongresa o obrazovanju širom Evrope koji je organizovao centar “Sever-Jug” Saveta Evrope, Matriht, Holandija, 15. 17. 2002.

5. Pogledajte DEFINICIJE I DEKLARACIJE u nastavku za međunarodne referentne dokumente koji dopunjuju koncept globalnog obrazovanja od 2002.

education – GE) i u novije vreme Obrazovanja za globalni razvoj-GDE (engl. *Global Development Education – GDE* (Evropska unija)) ili Globalnog građanskog obrazovanja (engl. *Global Citizenship Education – GCED* (UNESCO)).

Agenda 2030. je nastavak Milenijumskih razvojnih ciljeva (MDG) i identifikuje **17 ciljeva održivog razvoja**, od kojih svaki ima svoje ciljeve, prioritete i mehanizme praćenja koje sve zemlje sveta treba da sprovede u skladu sa specifičnim nacionalnim kontekstima.

Cilj održivog razvoja 4.7

Posebno je relevantno pomenuti Agendu 2030 i ciljeve održivog razvoja (engl. *sustainable development goals – SDG*) ne samo zato što oni čine glavni međunarodni referentni okvir koji povezuje ljudska prava sa održivim razvojem, već i zato što **SDG 4 – Kvalitetno obrazovanje** posebno pominje ulogu globalnog građanstva i obrazovanja u razvoju individualnih kompetencija za postizanje definisanih ciljeva Agende, kao što sledi:

„Do 2030. obezbediti da svi učenici steknu znanja i veštine potrebne za promovisanje održivog razvoja, uključujući, između ostalog, kroz obrazovanje za održivi razvoj i održive stilove života, ljudska prava, rodnu ravnopravnost, promociju kulture mira i nenasilja, globalno građanstvo i uvažavanje kulturne različitosti i doprinos kulture održivom razvoju”

Globalni edukatori naglašavaju da je globalno obrazovanje pedagoški pristup, a ne samo nova nastavna tehnika, i obično označavaju oblasti mirovnog obrazovanja, obrazovanja o ljudskim pravima, razvojnog obrazovanja i ekološkog obrazovanja kao četiri sadržajne oblasti globalnog obrazovanja – transverzale među mnogim nastavnim predmetima. To je delimično tačno, ali nije dovoljno za definisanje tako široke i složene perspektive. Globalno obrazovanje je paradigma, polazna tačka za razumevanje svetskih problema i načina na koji oni mogu biti međusobno povezani.

Od globalnog obrazovanja do globalnog građanstva: transformativni proces učenja

U ovim Smernicama želimo da pogledamo kako, od koncepta globalnog obrazovanja do koncepta globalnog građanstva, ti pristupi dovode u pitanje stavove, pozivajući na pomeranje sa kulture pojedinca – koja se često povezuje sa kulturom dominacije – ka kulturi partnerstva zasnovanog na dijalogu i saradnji. Prvi kulturni model karakteriše i veoma je vidljiv u obrazovnim sistemima u mnogim zemljama gde se smatra da globalne teme i izgradnja svesti o svetskim problemima nisu relevantni za mikronacionalne vizije. S druge strane, model partnerstva može dovesti do međunarodnog razumevanja i saradnje između zemalja i naroda, što se naziva makro vizijom.

Aspekti dominacije postoje u mnogim različitim aspektima niza kultura i duboko su ukorenjeni u strukturama globalizovanih društava i njihovih obrazovnih sistema. Preovlađujući model obrazovanja još uvek u velikoj meri odražava tu dominaciju, odvajajući pojedince i društva jedne od drugih i stvarajući suprotstavljene odnose među narodima, naročito ako pripadaju različitim kulturama, religijama, etničkim grupama ili dolaze sa različitih društvenih ili ekonomskih nivoa, ili imaju različite političke perspektive ili poglede na svet.

Odvajanjem tema i kategorizacijom predmeta, većina sistema formalnog obrazovanja uspostavila je hijerarhiju znanja, dok su alternativni načini učenja i istraživanja znanja obezvređeni. Nepovezanost stvorena tim procesom podeljenog obrazovanja nije postavila ni nastavnika ni učenika u povezani svet i jedan je od glavnih razloga zašto izgradnja mostova za približavanje, upoznavanje i kritičko razumevanje sebe i drugih predstavlja jedno smelo iskustvo.

Globalno obrazovanje je došlo da popuni tu prazninu, dodajući vrednost reflektivnog učenja, multiperspektivnosti i razvoja kritičkog mišljenja kao glavnog cilja obrazovnog procesa. To je proces koji se takođe bavi izazovima koje postavljaju novi oblici i novi načini komunikacije, kao i pojavom generacije digitalnih domorodaca.

Transformativno učenje kroz globalno obrazovanje uključuje duboku strukturnu promenu u osnovnim premisama misli, osećanja i delovanja. To je obrazovanje koliko za um toliko i za srce. Ono podrazumeva radikalnu promenu ka međusobnoj povezanosti i stvarnom osećaju mogućnosti i prilika za stvaranje jednakosti, socijalne pravde, razumevanja i saradnje među zemljama i narodima.

Četiri glavne faze transformativnog učenja snažno su povezane sa ovim procesom:

- ▶ Analiza i kritika sadašnje svetske situacije;
- ▶ Vizija o tome kako bi mogle izgledati alternative dominantnim modelima;
- ▶ Razvoj skupa kompetencija koje neguju demokratsku kulturu⁶;
- ▶ Proces promene ka odgovornom globalnom građanstvu.

Globalno obrazovanje, kao transformativno učenje, podrazumeva analizu problema i procese participativnog donošenja odluka u svim tim fazama. Edukator i učenik treba da budu u stanju da kritički ispituju sadašnju stvarnost i činjenice i istraže kako da se one prevaziđu.

Cilj takvog učenja je razvijanje veza među ljudima kako bi se podstaklo međusobno znanje i razumevanje i kolektivna samosvest. Ono se suprotstavlja pohlepi, nejednakosti i individualizmu stvarajući ove veze u krugovima saradnje i solidarnosti umesto da deli ljude kroz nadmetanje, sukobe, strah i mržnju.

Kao transformativan proces i proces učenja usredsređen na učenika, globalno obrazovanje podstiče samosvest o odgovornosti učenika kao subjekta promena u svom političkom, ekonomskom, društvenom i kulturnom okruženju, i čini učenika, kao i edukatora, svesnim uticaja i međusobne povezanosti između njegovih lokalnih akcija i globalnih izazova.

Ta svesnost pruža način da se ostvare promene na lokalnom nivou kako bi se uticalo na globalne nivoe i da se izgradi građanstvo, sa globalnom perspektivom, kroz participativne strategije i metodologije – tako da ljudi uče preuzimajući odgovornosti koje ne mogu biti prepuštene samo vladama i drugim donosiocima odluka.

I na lokalnom i na globalnom nivou, globalno obrazovanje dosledno artikuliše različite agende obrazovanja: obrazovanje o razvoju, obrazovanje o ljudskim pravima, obrazovanje za održivost, obrazovanje za mir i sprečavanje sukoba, obrazovanje o građanstvu, rodno obrazovanje o rodu i obrazovanje o pravima deteta, interkulturalno i međuversko obrazovanje, obrazovanje o razoružanju, socijalno i ekonomsko obrazovanje, obrazovanje o životnoj sredini, itd. – kako bi se definisale zajedničke osnove globalnog obrazovanja.

6. Up. Poglavlje C, Globalno obrazovanje i globalna kompetencija, u kome se izlaže učenje zasnovano na kompetencijama

To stvara pravi uticaj i na formalno i na neformalno obrazovanje koje ima ogromnu ulogu u privođenju ljudi – u bilo kom prostoru, u bilo koje vreme i u bilo kom uzrastu – širem razumevanju njihove stvarne moći da oblikuju novu budućnost i da joj daju svoj doprinos.

Ne radi se samo o globalnim temama, svetskim problemima i tome kako pronaći rešenja u celini, već i o tome kako zamisliti zajedničku budućnost sa boljim životnim uslovima za sve, povezujući lokalne i globalne perspektive – i kako tu viziju učiniti realnom i mogućom počevši od našeg malog mesta u svetu.

Transformativno učenje omogućava ljudima da oblikuju zajedničku viziju pravednijeg i održivijeg sveta za sve. Usredsređenost na vrstu budućnosti koju želimo stoga je ključna u takvoj transformativnoj viziji. San pokreće viziju u tom smislu, a kolektivna mašta mora doprineti snu.

Globalno obrazovanje može doprineti procesu stvaranja vizije, ali može i da igra ulogu u kritici nepravednih društava, kao i u stvaranju novih metoda i strategija gde su pokreti na lokalnom nivou i pristupi neformalnom učenju od suštinskog značaja jer otvaraju prostor za vrednosti i teme koje nisu centralne za formalno učenje i daju glas svim narodima, uključujući i one marginalizovane.

Tim pomakom, od kulture reprodukcije i dominacije ka kulturi partnerstva zasnovanog na dijalogu i saradnji, određena politička, socijalna, ekonomska i ekološka pravila mogu se promeniti ili modifikovati – čineći ih kompatibilnim sa zahtevima ljudskog dostojanstva za sve.

|| *Niko se ne rađa potpuno formiran: samo iskustvom u svetu postajemo ono što jesmo.*

Paulo Freire

PRILOG

DEFINICIJE I DEKLARACIJE

Globalno obrazovanje je obrazovna perspektiva koja proizilazi iz činjenice da savremeni ljudi žive i komuniciraju u sve globalizovanijem svetu. Zbog toga je od ključnog značaja da obrazovanje učenicima pruži priliku i kompetencije da razmišljaju i dele svoje gledište i ulogu u globalnom, međusobno povezanom društvu, kao i da razumeju i razgovaraju o složenim odnosima zajedničkih društvenih, ekoloških, političkih i ekonomskih pitanja kako bi se došlo do novih načina razmišljanja i delovanja. Međutim, globalno obrazovanje ne treba predstavljati kao pristup koji svi možemo nekritički prihvatiti, jer već znamo da u obrazovnom procesu postoje dileme, tenzije, sumnje i različita shvatanja kada se radi o globalnim pitanjima.

Postoji mnoštvo definicija globalnog obrazovanja. U Deklaraciji o globalnom obrazovanju iz Mastrihta (2002) kaže se:

Globalno obrazovanje je obrazovanje koje ljudima otvara oči i umove za realnost globalizovanog sveta i budi ih da uspostave svet veće pravde, jednakosti i ljudskih prava za sve.

Globalno obrazovanje je shvaćeno tako da obuhvata razvojno obrazovanje, obrazovanje o ljudskim pravima, obrazovanje za održivost, obrazovanje za mir i prevenciju sukoba i interkulturalno obrazovanje, budući da je globalna dimenzija obrazovanja za građanstvo.

Različiti međunarodni dokumenti odnose se na razvoj koncepta globalnog obrazovanja. Naveli smo neke od njih jer svaki na svoj način usredsređuje i obogaćuje taj pristup:

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima

Obrazovanje će biti usmereno ka punom razvoju ljudske ličnosti i jačanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ona promoviše razumevanje, toleranciju i prijateljstvo među svim zemljama, rasnim ili verskim grupama, i unapređuje aktivnosti Ujedinjenih nacija na održavanju mira.

Član 26, Ujedinjene nacije, Generalna konferencija, San Francisko, 10. decembra 1948.

<https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

Preporuka u vezi sa obrazovanjem za međunarodno razumevanje, saradnju i mir i obrazovanje u vezi sa ljudskim pravima i osnovnim slobodama

Kombinujući učenje, obuku, informisanje i delovanje, međunarodno obrazovanje treba da unapredi odgovarajući intelektualni i emocionalni razvoj pojedinca. Trebalo bi da razvija osećaj društvene odgovornosti i solidarnosti sa manje privilegovanim grupama i da vodi ka poštovanju načela jednakosti u svakodnevnom ponašanju.

UNESCO, Generalna konferencija, Pariz, 19. novembar 1974.

http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13088&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Agenda 21, Poglavlje 36: Promovisanje obrazovanja, javne svesti i obuke

Obrazovanje, uključujući formalno obrazovanje, podizanje javne svesti i obuku, treba da bude prepoznato kao proces putem kojeg ljudska bića i društva mogu da ostvare svoj puni potencijal. Obrazovanje je ključno za podsticanje održivog razvoja i unapređenja kapaciteta ljudi da se bave pitanjima životne sredine i razvoja.

Konferencija Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju, Rio de Žaneiro, od 3. do 14. juna 1992.

<https://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>

Unesco – Deklaracija i Integrisani okvir delovanja za obrazovanje za mir, ljudska prava i demokratiju. Pariz 1995

Uvod: Obrazovanje mora da razvije sposobnost uvažavanja vrednosti slobode i kapaciteta potrebnih za suočavanje sa izazovima koji su sa njom povezani. To znači edukovati građane da rešavaju teške i neizvesne situacije, grade unutar njih sposobnost za autonomiju i individualnu odgovornost. To je povezano sa uvažavanjem vrednosti građanskog učešća i sposobnosti udruživanja sa drugima na rešavanju problema i na delovanju na izgradnji pravednog, mirnog i demokratskog društva.

Unesco, Generalna konferencija, Pariz, novembar 1995.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000151830>

Milenijumska deklaracija Ujedinjenih nacija, 2000, Poglavlje: Vrednosti i načela

Verujemo da je glavni izazov sa kojim se danas suočavamo obezbeđivanje da globalizacija postane pozitivna sila za ljude u svetu. Iako globalizacija pruža velike mogućnosti, njene koristi sada su veoma neravnomerno podeljene, dok su njeni troškovi neravnomerno raspoređeni. Svesni smo da se zemlje u razvoju i zemlje sa privredama u tranziciji suočavaju sa posebnim poteškoćama u odgovoru na taj ključni izazov. Dakle, globalizacija može biti potpuno inkluzivna i pravična samo kroz široke i trajne napore da se stvori zajednička budućnost, zasnovana na našem zajedničkom čovečanstvu u svoj njegovoj raznolikosti.

Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, Njujork, 8. septembra 2000.

<https://www.un.org/millenniumgoals/>

Dekada obrazovanja za održivi razvoj Ujedinjenih nacija 2005-2014.

Osnovna vizija Obrazovanja za održivi razvoj jeste svet u kome svako ima priliku da iskoristi obrazovanje i nauči vrednosti, ponašanje i stilove života koji su potrebni za održivu budućnost i pozitivnu društvenu transformaciju.

Dekada obrazovanja za održivi razvoj Ujedinjenih nacija, Međunarodna šema implementacije, januar 2005.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000139937>

Evropski konsenzus o razvoju: doprinos razvojnog obrazovanja i podizanja svesti, 2007.

Cilj razvojnog obrazovanja i podizanja svesti jeste da omogući svakome u Evropi da ima doživotni pristup mogućnostima, da bude svestan i razume globalne razvojna pitanja i lokalni i lični značaj tih pitanja, i da usvoji svoja prava i odgovornosti kao stanovnik međusobno zavisnog i promenljivog sveta utičući na promene za pravedan i održiv svet.

https://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/european-consensus-development_en

Evropska godina interkulturalnog dijaloga 2008.

Član 2: Ciljevi

1. Opšti ciljevi Evropske godine interkulturalnog dijaloga biće da doprinese [...] podizanju svesti svih onih koji žive u EU, a posebno mladih, o važnosti razvoja aktivnog evropskog građanstva koje je otvoreno svetu, da poštuje kulturnu raznolikost i da se zasniva na zajedničkim vrednostima u EU kako je navedeno u članu 6. Ugovora o EU i Povelji o osnovnim pravima Evropske unije [...]

2. Specifični ciljevi Evropske godine interkulturalnog dijaloga biće: negovanje uloge obrazovanja kao važnog medija za podučavanje različitosti, povećavanje razumevanja drugih kultura i razvijanje veština i najboljih društvenih praksi, i isticanje ključne uloge medija u promovisanju načela jednakosti i međusobnog razumevanja.

Evropski parlament i Savet Evrope, Odluka br. 1983/2006/EC, 18. decembra 2006.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32006D1983>

Bela knjiga Saveta Evrope o interkulturalnom dijalogu, jun 2008.

Interkulturalni pristup nudi model koji je okrenut budućnosti za upravljanje kulturnom raznolikošću. Njime se predlaže koncepcija zasnovanu na individualnom ljudskom dostojanstvu (obuhvatajući našu zajedničku ljudskost i zajedničku sudbinu). Ako postoji evropski identitet koji treba da se ostvari, on će se zasnivati na zajedničkim osnovnim vrednostima, poštovanju zajedničkog nasleđa i kulturne raznolikosti, kao i poštovanju jednakog dostojanstva svakog pojedinca. Interkulturalni dijalog ima važnu ulogu u tom pogledu. On omogućava sprečavanje etničkih, verskih, jezičkih i kulturnih podela. On nam omogućava da zajedno idemo napred i da se konstruktivno i demokratski bavimo našim različitim identitetima na osnovu zajedničkih univerzalnih vrednosti.

https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Publication_White_Paper_ID_en.asp

Povelja Saveta Evrope o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava

(usvojena od strane Komiteta ministara 11. maja 2010.)
Obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje o ljudskim pravima tesno su povezani i uzajamno se podržavaju. Obrazovanje za demokratsko građanstvo prvenstveno se usredsređuje na demokratska prava i odgovornosti i aktivno učešće, u odnosu na građansku, političku, socijalnu, ekonomsku, pravnu i kulturnu sferu društva, dok se obrazovanje o ljudskim pravima bavi širim spektrom ljudskih prava i osnovnih sloboda u svakom aspektu života ljudi.

<https://www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>

Preporuka CM/Rec(2011)4 Komiteta ministara državama članicama o obrazovanju za globalnu međuzavisnost i solidarnost

(usvojio Komitet ministara 5. maja 2011. na 1113. sastanku zamenika ministara). Preporuka o obrazovanju za globalnu međuzavisnost i solidarnost predstavlja prvi evropski pravni standard o globalnom obrazovanju.

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805aff0d

POGLAVLJE B

ZAŠTO GLOBALNO OBRAZOVANJE?

SADRŽAJ

ZAŠTO GLOBALNO OBRAZOVANJE?	25
Naš svet danas: globalizovani svet	25
Pozitivni i negativni efekti globalizacije	25
Svet vidljivih i nevidljivih tenzija	26
Pedagoški koncept globalnog obrazovanja	27
PODSTICANJE UČEŠĆA KROZ GLOBALNO OBRAZOVANJE	31
Učešće građana i mladih u društvu	31
Učešće mladih u društvu	32
Potrošači ili građani?	33
Ukratko	34

ZAŠTO GLOBALNO OBRAZOVANJE?

Globalno obrazovanje je proces individualnog i kolektivnog rasta koji omogućava transformaciju i samotransformaciju.

To je društvena praksa, trajna priprema za život, u kojoj sticanje operativnih i emocionalnih kompetencija za analizu i kritičko razmišljanje o stvarnosti, osnažuje edukatore i učenike da postanu aktivni društveni subjekti.

Naš svet danas: globalizovani svet

Kao rezultat mnogih veza međuzavisnosti među zemljama, svet u kome živimo evoluirao je u jedan globalizovani sistem. Novija istorija nesumnjivo pokazuje da na živote muškaraca i žena ove planete mogu uticati događaji i procesi udaljeni hiljadama kilometara. Svetski finansijski, ekonomski, geopolitički i društveni odnosi, komunikacije, tehnologije, mediji i transport generišu protok ljudi, dobara i informacija, koji je postao sve neravnopravniji. Globalizacija je imala različite uticaje na lokalnom nivou i izazvala brojne tenzije, na koje je postojao niz lokalnih reakcija. Taj proces se naziva *glokalizacija*.

Različiti ekonomski, politički, društveni i kulturni izazovi u doba globalizacije/glokalizacije imaju drastičan, ali raznolik uticaj na društva, države, regione, narode, zajednice i osobe širom sveta. Neophodni su novi, inovativni i pedagoški pristupi orijentisani na ljude da bi se odgovorilo na izazove fragmentiranih društava u promeni u cilju širenja *holističkog oblika obrazovanja*, koji uvažava integralni razvoj ljudskih bića bez obzira na specifična okruženja za učenje.

U tako kulturno raznolikom i složenom svetu, ova vrsta obrazovanja suočava se sa izazovom i povećanom odgovornošću jačanja društvenih veza i zajedničkih vrednosti kao osnove za oblikovanje stvarnog društva.

Usled dramatičnog ubrzanja društvenih promena, uloga obrazovanja je da podstakne svest i odgovornost ljudi da pozitivno učestvuju u toj transformaciji.

Ono mora uključiti i niz akcija koje pojedinci sprovode a koje utiču na život zajednice (lokalni, nacionalni, regionalni i međunarodni) i kao takvo *zahteva javne demokratske prostore, uključujući okruženja na internetu, u okviru kojih pojedinci mogu zajedno delovati putem pristupa zasnovanom na vrednostima.*

Pozitivni i negativni efekti globalizacije

Globalizacija je kompleksna i ambivalentna, a njeni efekti se mogu smatrati i pozitivnim i negativnim. Među pozitivnim efektima globalizacije jesu širenje vidika ljudi, pristup znanju i proizvodima nauke i tehnologije, kulturno različita društva i interkulturalni pogledi, povećane mogućnosti, lični i društveni razvoj i mogućnosti razmene ideja i zajedničkog delovanja u pravcu nalaženja rešenja za uobičajene probleme.

Negativni efekti su uglavnom na društvenom, ekonomskom i ekološkom nivou. Postoji rastuće siromaštvo u društvima, rastući jaz između bogatih i siromašnih (razvijenih i zemalja u razvoju) i između privilegovanih, nepriviligovanih i isključenih ljudi, nizak životni standard, bolesti, prisilne migracije i kršenja ljudskih prava, eksploatacija slabih društvenih grupa, ishodi međunarodnih migracionih tokova, rastuće siromaštvo u mnogim regionima sveta, rasizam i ksenofobija, oružani sukobi, nesigurnost i rastući individualizam. Pored toga, postoje brojne posledice po životnu sredinu kao što su efekat staklene bašte, klimatske promene, ekološka neravnoteža, zagađenje i iscrpljivanje prirodnih resursa.

Kako je globalizacija dinamičan proces, njeni efekti su promenljivi i različito se osećaju u društvima. Intenziviranje tenzija i konflikata sa posledičnim osiromašenjem pojedinih regiona i eskalacija migracija vide se kao najnegativniji aspekti globalizacije. Civilno društvo i zajednice preko svojih manje ili više strukturiranih organizacija preduzimaju akcije za borbu protiv njih; kreatori politike ne mogu se odvojiti od svoje važne uloge u suprotstavljanju negativnim efektima globalizacije.

Svet vidljivih i nevidljivih tenzija

Ove neizbežne tenzije utiču u različitom stepenu na naš svakodnevni život i na svest dece, mladih i odraslih u školi i van škole, uključujući njihove nade, težnje i snove. Inherentni izazovi koje te tenzije stvaraju, primoravaju na preispitivanje etičkih vrednosti i promovisanje kulture globalnog obrazovanja na međuljudskom, društvenom, nacionalnom i globalnom nivou.

U današnjem globalnom okruženju, kulturne i verske razlike sve više postaju vidljiva briga, utičući i na debatu o formalnom i neformalnom obrazovanju. S obzirom na to da te razlike mogu biti posledica instrumentalizacije političkih diskursa, važno je stvoriti svest o toj činjenici i analizirati manipulativne stavove i diskurse razvijanjem veština kritičkog mišljenja i jačanjem aktivnog građanstva. Sada je široko prihvaćeno da svi mladi treba da razumeju religije i uverenja kao deo svog obrazovanja – verske pismenosti koja omogućava uključivanje i integraciju verske raznolikosti, kroz uporedni pristup različitih religija čime se omogućava razbijanje predrasuda i stereotipa ukorenjenih u istoriji. U stvarnosti, jednostavno priznanje da postoje različita verovanja ne vodi nužno do tolerancije, poštovanja i uvažavanja različitosti. To se može naučiti samo ako je neko izložen pogledima drugačijim od onih koje je naučio u svojoj porodici ili bliskom društvenom okruženju, pa obrazovanje ima važnu ulogu.

Globalno obrazovanje istražuje četiri stuba obrazovanja⁷: učenje da se zna, učenje da se radi,

učenje da se živi zajedno i učenje da se bude. Izazov je usredsrediti se na koncept zajednice, koji obuhvata lokalne, nacionalne, regionalne i međunarodne kontekste u kojima pojedinci žive i dele zajedničku sudbinu, umesto ograničavanja na koncept nacionalne države. To uključuje pitanja koja se odnose na prava i dužnosti, i pojmove jednakosti, različitosti i socijalne pravde. Sve je važnije pitanje uključivanja globalnih pitanja u nastavne planove i programe formalnog obrazovanja, sa sve većim spektrom inicijativa u interkulturalnom obrazovanju, obrazovanju o miru i razrešavanju sukoba, rodnom obrazovanju, obrazovanju o životnoj sredini, obrazovanju o razvoju, studijama urođeničkog stanovništva, međureligijskom obrazovanju i pastirskoj brizi, i obrazovanju o ljudskim pravima.

Široko zasnovane globalne teme i obrazovni pokušaji za rešavanje svetskih problema i istraživanje kolektivnih rešenja na svim nivoima uvedeni su i ekstenzivno se sa njima eksperimentiše u okruženju neformalnog obrazovanja, čim se utiče na savremene pokrete za inoviranje nastavnih planova i programa.

Širom sveta raste svest o globalnoj promeni ka održivijem, pravednijem razvoju i potrebi za međunarodnom saradnjom. Međutim, globalno obrazovanje se još uvek ne odražava u doslednim i pristupačnim obrazovnim politikama, iako je deo političkog diskursa, kroz sporazume, deklaracije i kampanje koje promovišu međunarodne organizacije i kroz povećanu posvećenost civilnog društva.

Statistika se brzo razvija iz godine u godinu. Ažurirani i tačni statistički podaci mogu se koristiti za lekcije, obuku i za procenu izazova i dostignuća u ovom globalizovanom svetu, na ovim veb- stranicama:

Implementacija ciljeva održivog razvoja <https://sdg-tracker.org/>

Statistika podataka o globalnim pitanjima <http://www.nationmaster.com/>
<https://ourworldindata.org/>

Ekonomске nejednakosti Svetska raspodela BDP-a Međunarodnog monetarnog fonda https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO_WORLD
Nejednakost prihoda OECD-a <http://www.oecd.org/social/inequality-and-poverty.htm>

Životni stilovi Izveštaj o svetskoj sreći <http://worldhappiness.report/>

Mir Globalni indeks mira <http://visionofhumanity.org/>

7. Četiri različita stuba komisije Žaka Delora (1996).

Pedagoški koncept globalnog obrazovanja

Globalizacija postavlja fundamentalne izazove za sve oblasti obrazovanja u svakoj zemlji. Ona omogućava pristup ljudima, kulturama, privredama i jezicima na nov način. U tom kontekstu, obrazovanje o globalnim pitanjima može se posmatrati isključivo u tržišnim relacijama kao unapređenje veština i znanja kako bi oni koji imaju pristup tržištu bili efikasni potrošači i radnici u globalnoj privredi. Imajući to u vidu, važnost obrazovanja leži u tome da pomogne ljudima da prepoznaju svoju ulogu i svoje individualne i kolektivne odgovornosti kao aktivni članovi ove globalne zajednice, u smislu angažovanja za socijalnu i ekonomsku pravdu za sve i za zaštitu i obnovu ekosistema planete.

Edukatori u XXI veku žive u teškim vremenima u kontroverznom svetu. Kako mogu da pripreme ljude da se nose sa takvim izazovima? Kako mogu da upravljaju povećanim znanjem i tehnološkim razvojem današnjeg sveta? Koja je uloga prosvetnih radnika u svetu siromaštva, nasilja, predrasuda i oštećivanja životne sredine?

Globalno obrazovanje donosi novu perspektivu za nastavnike kako bi se bavili tim pitanjima u svojoj svakodnevnoj praksi, čime se učenicima omogućava da razumeju svetske probleme, dok ih osnažuje znanjem i kritičkim razumevanjem, veštinama, vrednostima i stavovima, dajući građanima sveta sredstva da se suoče sa globalnim problemima.

Šta je to što je karakteristično za globalnu dimenziju u procesu učenja, a što daje odgovor na naše glavno pitanje: **zašto globalno obrazovanje?**

Njegova posebnost je u tome što edukatori i škole posebno primenjuju sledeće ciljeve u takvom procesu:

- ▶ Podsticanje međunarodnog razumevanja i osećaja globalne odgovornosti.
- ▶ Istraživanje uzroka i korena sukoba i nasilja i uslova blagostanja kod pojedinaca, u institucijama i u društvima.
- ▶ Prevazilaženje straha od sveta koji se menja.
- ▶ Sticanje razumevanja napetosti između percepcije stvarnosti i same stvarnosti (npr. migracioni tokovi; međuverske tenzije; klimatske promene, itd.).
- ▶ Pomaganje učenicima da razviju kritičko razmišljanje, refleksivnost i razumevanje, kao i veštine socijalne pismenosti za konstruktivno bavljenje različitim temama i problemima na različitim skalama i nivoima, od ličnih do globalnih.
- ▶ Pružanje niza mogućnosti učenja u okviru različitih predmetnih oblasti *za dimenziju orijentisanu na budućnost*, uključujući otvoreno ispitivanje pitanja vezanih za izgradnju sigurnijeg, pravednijeg i održivijeg svetskog društva.

- ▶ Rad na *jedinstvu učenja* između formalnog i neformalnog nastavnog plana i programa.

Međutim, ni obrazovne politike ni formalna školska struktura ne favorizuju realizaciju tih navedenih ciljeva: podela znanja na specifične predmete; nastavnici sa uslovljenim perspektivama i veoma specijalizovanim kompetencijama; sadržaj disciplina koji nije povezan sa stvarnošću, zajedno sa procedurama ocenjivanja i kodeksima disciplina čine komponente koje sprečavaju razvoj kompetencija globalnog obrazovanja i srodnih pitanja u okviru formalnog nastavnog plana i programa.

GLOBALNO OBRAZOVANJE POMAŽE DA SE STVORE SPECIFIČNI USLOVI ZA MEĐUNARODNO RAZUMEVANJE, JER VODI KA:

- ▶ Znanju o zajedničkim i razlikama i razvoju specifičnih veština i obrazaca ponašanja dostupnosti, otvorenosti i dijaloga, kao i sposobnosti konstruktivne druželjubivosti u kontekstu društvene različitosti, vrednovanje učešća ljudi i aktivnog građanstva.
- ▶ Izgradnji kolektivnih vizija razvoja na različitim nivoima koje uključuju što veći broj aktera.
- ▶ Stvaranju pozitivnih odnosa među društvenim subjektima. Identifikacija subjekata, njihovih uloga i njihovog potencijalnog doprinosa promeni i transformaciji, kao i načina na koji elementi moći međusobno deluju.
- ▶ Izgradnji konsenzusa, legitimiteta i zajedničkog rad u potrazi za više znanja i načina za rešavanje problema.
- ▶ Izgradnji institucionalnih kapaciteta za inovativne prakse u obrazovanju.
- ▶ Snaženju učešća učenika i građana pri različitim koracima globalnog procesa učenja. Potrebi za razgovorima o proširenju tog učešća, različitim načinima na koje je moguće suočiti se sa tim izazovi i njihova ograničenja.
- ▶ Postizanju merljivih rezultata koji odražavaju poboljšanja u okruženju za učenje u kojem se odvija obrazovna intervencija na globalnom obrazovanju.
- ▶ Sposobnosti da se premosti jaz između stvarne i digitalne dimenzije postojanja razumevanjem medijskih poruka i razvijanjem zdravog odnosa sa digitalnim životom.
- ▶ Razvoju životnih veština za jednak pristup i mogućnosti na svetskim finansijskim, trgovinskim, komunikacionim i društvenim tržištima, takođe u odnosu na bankarske sisteme, finansijska tržišta, logistiku i komunikaciju i tehnologiju automatizacije.

Načela na kojima se zasniva globalno obrazovanje pružaju dobru platformu za odgovor na pitanje *zašto*, a njihova primena u procesu učenja i praksi stvara jedinstvenu priliku za produbljivanje razumevanja svetskih događaja i njihovih okolnosti, njihovih problema i mogućih rešenja. Ovakva načela istovremeno grade osnovnu strukturu za projekte, osmišljavanje nastavnih planova i programa, izabrane sadržaje i metodologiju.

NAČELA METODOLOGIJE GLOBALNOG OBRAZOVANJA:

- ▶ sveobuhvatna i holistička
- ▶ zasnovana na vrednostima
- ▶ pažljivo osmišljena — prema potrebama konteksta i srodne evaluacije
- ▶ praktikuje se u okviru pedagogije usmerene na učenika
- ▶ osmišljena da razvija kritičko mišljenje i razumevanje različitosti
- ▶ orijentisana na probleme
- ▶ participatorna u procesu i ciljevima
- ▶ namerno usmerena ka transformativnom učenju

Primenom koncepta *holizma*, globalno obrazovanje afirmiše integraciju i preplitanje svih komponenti datog predmeta ili problema koji se proučava. Ono poziva na sistematsku integraciju sadržaja i procesa, koristeći participatorne pedagogije i pedagogije orijentisane na probleme.

Kada se bavi sadržajem u obliku problema ili pitanja vezanih za specifičan kontekst, globalno obrazovanje podstiče šire i participatorno učenje o mogućim rešenjima i načinima za njihovo postizanje.

Takođe je *usredsređeno na učenika*, zasnovano na pedagogiji koja razvija autonomiju i nezavisnost učenika priznavanjem glasa učenika kao ključnog za iskustvo učenja. Proces učenja je recipročan za nastavnike i učenike i olakšava izgradnju kolektivnog znanja prepoznajući iskustva svih učenika uključenih u proces. Metode pedagogije usmerene na učenika uključuju – između ostalog – kritičko ispitivanje i kooperativno učenje.

Globalno obrazovanje istražuje *multidisciplinarnu i međusektorsku pristupe* za rešavanje globalizovanih pitanja i problema u različitim oblicima, u zavisnosti od

kontekstualnih uslova, kao i od specifičnog životnog iskustva učenika i nastavnika.

Globalno obrazovanje pokušava da kroz kritičku analizu različitih alternativa za konstruktivno razrešavanje postojećih konflikata, nepravde i ograničenja prava neguje procese učenja koji nadahnjuju ljude da se aktivno bave *transformacijom* svetskog društva. Da sumiramo, pedagoški ciljevi u kojima globalno obrazovanje razvija svoju teoriju i prakse odgovaraju na gornje pitanje *zašto* i bacaju svetlo na kritičko razumevanje problema i hitnu potrebu za implementacijom globalnog obrazovanja.

GLOBALNO OBRAZOVANJE ZAHTEVA:

- ▶ *Integraciju formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja.* Kreiranje politike u obrazovanju često je usmereno samo na formalni obrazovni sistem. U globalnom obrazovanju se tvrdi da formalno obrazovanje treba da bude sinhronizovano sa informalnim i neformalnim obrazovanjem i praksama, pošto se socijalizacija i učenje odvijaju na sva tri nivoa istovremeno.
- ▶ *Jednake obrazovne mogućnosti.* Načelo jednakih obrazovnih mogućnosti predstavlja osnovu društvene mobilnosti. Društvena mobilnost podrazumeva pravičnu šansu za sve učenike bez obzira na pol, kulturnu pripadnost, veru, društvenu klasu, etničku pripadnost i zajednicu u cilju razvijanja kompetencija koje omogućavaju da nastave izabranu profesionalnu karijeru.
- ▶ *Praksa kao osnovni uslov obrazovanja.* Učiti i znati jeste proces koji povezuje teoriju i praksu u dijalošku interakciju koja proizvodi znanje i kritičko razumevanje. Pojam *praksisa* kao preporučene metodologije za konstruisanje znanja podržava globalno obrazovanje⁸.
- ▶ *Obrazovanje kao dijaloški čin.* Globalno obrazovanje podržava ideju da je komunikativno delovanje deo potrage za znanjem i deo načina da se znanje podeli sa drugima. Dakle, dijalog nije samo čin ljudskog razumevanja drugog već i metod učenja.
- ▶ *Obrazovanje kao proces individualne, kolektivne i društvene transformacije.* Globalno obrazovanje namerno poziva na transformativno učenje, sa namerom da demontira kulturu nasilja i nepravde i zameni je ljudskim delovanjem i praksama naučenim u obrazovnom procesu.
- ▶ *Obrazovanje koje proizvodi kritičko i participatorno mišljenje.* Globalno obrazovanje podstiče

8. Videti Freire, Paulo (1972) *Pedagogija potlačenih*. [npr. „praksis: refleksija i delovanje na svet kako bi se on transformisao“]

sposobnost učenika da izgrađuju autonomno mišljenje i učestvuju u procesima odlučivanja koji igraju aktivnu ulogu paralelno sa učenjem.

- ▶ *Obrazovanje kao doživotna obuka o demokratiji i učešću.* Građanska odgovornost se može podsticati kada učenici imaju ulogu u unapređenju društva, podržavanju socijalne pravde i radu na rešavanju kolektivnih problema.
- ▶ *Obrazovanje kao praksa slobode.* Globalno obrazovanje podržava ideju o društvenoj i političkoj prirodi znanja i obrazovanja kao procesa svesti o stvarnosti. Otuda se polje obrazovanja ne može svesti na kulu od slonovače, već pronalazi svoj identitet i u praksi koja uključuje

promišljanje i akcione aktivnosti kako učenika tako i nastavnika. Proces učenja u globalnom obrazovanju mora biti praksa slobode za oba dela.

Ova načela globalnog obrazovanja u skladu su sa savremenim pokretima za inovaciju nastavnih planova i programa u različitim zemljama koji podstiču fleksibilniju i otvoreniju perspektivu primenom inovativnih principa, novih sadržaja i dinamičnih strategija, kao i korišćenjem aktivnih metoda i novih resursa. Globalno obrazovanje korespondira sa tim pokretom.

PODSTICANJE UČEŠĆA KROZ GLOBALNO OBRAZOVANJE

Učešće građana i mladih u društvu

Uticaj globalnog obrazovanja može se meriti nivoom svesti, angažovanja i učešća ljudi u društvu i njihovom sposobnošću da iskoriste odnose moći na različitim nivoima u korist zajedničkih dobara.

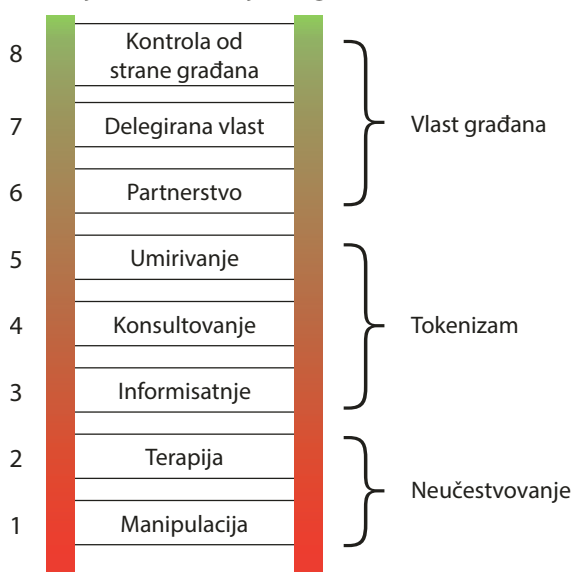

Poster francuskog studenta iz maja 1968.

U studijama o angažovanju i učešću, instrumenti koje je predstavila Sherry R. Arnstein, nosilac razvoja zajednice, omogućavaju otkrivanje kritične razlike između prolaska kroz isprazni ritual učešća i stvarne moći koja je potrebna da se utiče na ishod procesa. Arnstein je definisao učešće građana u *Lestvici učešća građana*:

„...učešće građana je kategorički termin za moć građana. Upravo preraspodela moći omogućava da građani koji ne poseduju finansijska sredstva i trenutno su isključeni iz političkih i ekonomskih procesa, budu namerno uključeni u budućnost. To je strategija po kojoj se oni koji su bez finansijskih sredstava udružuju u određivanju načina na koji se informacije dele, postavljaju ciljevi i politike, dodeljuju poreski resursi i upravlja programima, dok se koristi kao što su ugovori i pokroviteljstvo dele. Ukratko, to je sredstvo pomoću kojeg mogu da izazovu značajnu društvenu reformu koja im omogućava da učestvuju u dobrobitima bogatog društva.”⁹

Arnštajnova lestvica javnog učešća:

Dok razvijaju kompetencije za kritičku analizu lokalnih i svetskih odnosa moći kako bi delovali u pravcu društvenih promena, pojedinci i zajednice treba da procenjuju korak na lestvici prema kojoj učestvuju i izgrade strategije (i kompetencije) za kretanje ka inkluzivnoj liderskoj poziciji za zastupanje ljudskih prava. Pristup globalnog obrazovanja igra ključnu ulogu u tom procesu jer poziva ljude da analiziraju kontekst u vezi sa specifičnim pitanjima uz pomoć kooperativnih metoda, da izgrade nove kolektivne poželjne scenarije koji menjaju ponašanja i pravila kako bi unapredili uslove života malih i velikih zajednica.

9. https://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation_en.pdf

Kreatori mišljenja i medijski poslenici mogu pomoći zajednicama da se uključe u procese javnog odlučivanja, dajući im potreban glas da osete da njihova energija u učešću nije uzaludna i da osude svako moguće kršenje ljudskih prava.

Učešće mladih u društvu

Sposobnost aktivnog učešća u procesima odlučivanja i uticanja na procese odlučivanja putem demokratskih pristupa ključna je za delovanje pojedinca kao globalnog građanina, bilo u školskim ustanovama, omladinskim organizacijama, lokalnim zajednicama, političkim partijama ili nacionalnim i međunarodnim koalicijama koje se bore za ljudska prava i ekološka prava u različitim kontekstima i poljima.

I danas učešće u društvu može predstavljati izazov zbog spoljnih faktora, kao što su sloboda izražavanja, korupcija i sloboda kretanja. Kada su mladi u pitanju, situacija predstavlja još veći izazov zbog faktora koji podrazumevaju hijerarhiju moći u odlučivanju na osnovu starosti i društvenog statusa, često definisanu kao *mudrost*. Na primer, u zemljama u kojima je većina stanovništva ispod 40 godina i vodeće elite ne slušaju uvek niti zastupaju interese mladih, izgradnja strategija za podizanje svesti o pravu da se sopstveni glas čuje i o pravu na aktivno učešće od suštinskog je značaja za mlade ljude. Lestvica učešća mladih je koristan alat za pozivanje mladih da učestvuju u društvu¹⁰.

Gde mladi ljudi trenutno stoje na lestvici u vašoj zajednici?

Kuda nameravate da ih povedete svojim predlogom obrazovanja?

Objašnjenje prečaga na lestvicama slično je i može se opisati na sledeći način:

- ▶ Prečage 1 do 3: mladima se manipuliše; mladi ljudi su ukras; i, mladi ljudi su *tokenizovani* na dnu lestvice: to se odnosi na modele neučešća pri kojima odrasli definišu prioritete, ciljeve i akcije, a mladi jednostavno pomažu bez ikakve uloge u procesima odlučivanja.
- ▶ Prečage 4 do 6: mladi se raspoređuju na zadatke i dobijaju informacije; mladi se konsultuju i informišu; i, zajedničke odluke koje iniciraju odrasli sa mladima, na sredini lestvice: to se odnosi na modele zajedničkog učešća u procesima odlučivanja, gde mladi ljudi mogu razviti leaderske kompetencije dok odrasli mentorisu i nadgledaju njihove aktivnosti.
- ▶ Prečage 7 i 8: Mladi iniciraju i usmeravaju; mladi iniciraju i dele odluke sa odraslima; to se odnosi na modele istinskog učešća, gde su mladi kompetentni da analiziraju konkretna pitanja, kritički razmišljaju o konkretnim rešenjima, preduzimaju akcije koje angažuju širu zajednicu da podstiče

Lestvica učešća mladih po Rogeru Hartu

*Napomena: Hart objašnjava da su poslednje tri prečage neparcipatorne

10. Lestvici učešća građana, veoma važnom instrumentu za procenu ili omogućavanje mladima da samostalno procene sopstveno učešće ili da ga za njih procene drugi mladi sličan je model predstavljen u Lestvicama učešća mladih koji je razvio Roger Hart 1992. godine za Međunarodni razvojni centar za decu Unicera.

promene u individualnom ponašanju kako u nacionalnim tako i u međunarodnim politikama.

U zemljama sa niskim natalitetom, mladi postaju demografska manjina, a nacionalne politike često ne smatraju mlade specifičnom ciljnom grupom, posebno u smislu političke zastupljenosti i pristupa tržištu rada; u mnogim zemljama gde većinu stanovništva čine mladi ljudi, dešava se i da nivo političkog i ekonomskog učešća nije srazmeran dimenziji omladinske populacije.¹¹

Hitno se mora podići svest i mladi obrazovati o tome kako da se organizuju da učestvuju, a samim tim i da deluju prema ljudskim društvima i privredama, primenom direktnih i participativnih demokratija kako bi se sprečili nepredvidivi društveni sukobi, rasizam i oživljavanje ekstremističkih nacionalizama.

Potrošači ili građani?

Globalizacija je uticala na život i rad ljudi, njihovih porodica i njihovih društava. Trend ubrzanja koji karakteriše globalizaciju uticao je na način na koji komuniciramo i podstakao je turističku privredu, preoblikujući koncepte identiteta i način na koji kulture komuniciraju. Životni stilovi menjaju ono što jedemo i način na koji jedemo, način na koji se oblačimo, šta gledamo, kako organizujemo svoj prostor i vreme, itd.

Često se postavljaju razlozi zabrinutosti i pitanja o uticaju globalizacije na zapošljavanje, uslove rada, prihode i socijalnu zaštitu. Socijalna dimenzija obuhvata bezbednost, kulturu i identitet, inkluziju ili isključenost i kohezivnost porodica i zajednica; ekološka dimenzija obuhvata kvalitet vazduha, pristup čistoj vodi i bezbednost hrane.

Drugi način da se mladi i građani uopšte pozovu na akciju jeste kroz promenu životnih stilova kupovine, zalaganje za odgovorniji globalni ekonomski sistem koji plaća svoj udeo i poštuje ljudsko dostojanstvo, za prava radnika, zajednica i prirodno okruženje, u svim zemljama sveta. U današnjoj stvarnosti građani se često vide kao potrošači i u toj ulozi svako ima moć da promoviše ogroman pomak u pokretanju kompanija ka pravičnoj trgovini, odgovornoj potrošnji sirovina, poštovanju međunarodnih standarda rada, poštovanju životne sredine i pravednijem udelu u profitu.

IDEJE ODRŽIVIH PONAŠANJA

Neke od oblasti u kojima kritični potrošači mogu doprineti poboljšanju stanja planete i ljudskih prava jesu sledeće:

- ▶ Davanje privilegovanog položaja malim poljoprivrednim sistemima sa nultom kilometražom, umesto maloprodaje na masovnom tržištu
- ▶ Korišćenje sredstava javnog kolektivnog prevoza
- ▶ Davanje privilegovanog položaja odgovornim i transparentnim prodavcima modnih proizvoda koji plaćaju pošten udeo zaposlenima
- ▶ Vrednovanje sistema kupovine u realnoj ekonomiji u odnosu na velike onlajn prodavce
- ▶ Odabiranje dobavljača obnovljive energije umesto energije iz fosilnih goriva

PROJEKAT „PRIČA O STVARIMA“

Priča o stvarima je postala globalni pokret nakon objavljivanja 20-minutnog video snimka 2007. koji prikazuje obrasce proizvodnje i potrošnje i njihov uticaj na ljudska prava, održivi razvoj i ličnu sreću. Mnogi drugi video snimci koji istražuju lance snabdevanja i potrošnje elektronike, kozmetike, rešenja itd., dostupni su na veb-stranici <https://storyofstuff.org/>

IZA BRENDOVA

Oksfamova kampanja „Iza brendova“ ima za cilj da ljudima koji kupuju i uživaju u proizvodima nekih od najvećih multinacionalnih kompanija u lancu snabdevanja hranom pruži informacije koje su im potrebne da bi ih smatrali odgovornim za ono što se dešava u njihovim lancima snabdevanja. Sastavljajući tablicu rezultata zasnovanu u potpunosti na javno dostupnim informacijama o politici kompanije, Oksfam je postavio pitanje: *šta rade da očiste svoje lance snabdevanja?*

Za više informacija: <https://www.behindthebrands.org/>

11. Za ažurirane podatke <https://ourworldindata.org/world-population-growth>

Ukratko

Globalno obrazovanje treba da pomogne u izgradnji participativnih i realističnih vizija različite budućnosti u svetu u kome se različitost i pluralnost mogu slaviti sa poverenjem i entuzijazmom. Globalno obrazovanje treba da podrži razvoj dogovorenih zajedničkih mapa puta u kojima različite zajednice postavljaju svoje specifične ciljeve za postizanje zajedničkih ciljeva održivog razvoja definisanih u Agendi 2030.

Nijedna dijagnoza, nikakva vizija i nikakva mapa puta ne bi bili dovoljni da se ovo celokupno razmišljanje ne razvija planiranjem obrazovanja i kombinacijom razmišljanja i delovanja u vezi sa temama i predmetima.

Globalno obrazovanje bi završilo u verbalizmu i teorijskim konceptima bez realne veze sa društvenim potrebama i svetskim problemima.

Kompetencije za globalno obrazovanje podižu svest učenika o potrebi za izgradnjom alternativne budućnosti i pripremaju ih da preduzmu akcije za promenu. Globalno obrazovanje ima za cilj razvijanje svesti o društvenim i političkim odgovornostima, usmeravanje i izazivanje ljudi da budu otporni i izgrađuju sopstveno učenje. Ono ih podstiče da istražuju mogućnosti za sopstveni doprinos rešavanju problema i postizanju boljih uslova za samostalan život i život sa drugima.

POGLAVLJE C

GLOBALNO OBRAZOVANJE I GLOBALNA KOMPETENCIJA

SADRŽAJ

GLOBALNO OBRAZOVANJE I GLOBALNA KOMPETENCIJA	37
Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu [RFCDC]	38
Usklađivanje prakse za globalno obrazovanje sa kompetencijama za demokratsku kulturu	39
Izbor kompetencija RFCDC-a za osmišljavanje intervencija učenja	41
Mogućnosti učenja u vezi sa kompetencijama	42
Davanje povratnih informacija — napredak učenika se prati i transparentan je	46
Izrada i realizacija obrazovnih projekata – Praćenje i evaluacija učenja	48
DESKRIPTORI RFCDC-A	51
Ključni deskriptori	51
Vrednosti	51
Stavovi	52
Veštine	54
Znanje i kritičko razumevanje	56
FORMAT ZA POSMATRANJE	59
FORMAT ZA SAMOSTALNO POSMATRANJE / POSMATRANJE OD STRANE DRUGIH UČENIKA/ OD STRANE EDUKATORA	61

GLOBALNO OBRAZOVANJE I GLOBALNA KOMPETENCIJA

OKVIR

II „Globalno orijentisani ljudi brinu o budućim generacijama i tako deluju na očuvanju ekološkog integriteta planete. Globalno nastrojani pojedinci deluju kao subjekti i glasno izražavaju kritičku svest o tome da drugi ljudi mogu imati drugačiju viziju onoga šta čovečanstvu treba i otvoreni su za razmišljanje i promenu svoje vizije dok uče o tim različitim perspektivama. Umesto da veruju da se sve razlike mogu eliminisati, globalno nastrojani ljudi teže da stvore prostor za različite načine dostojanstvenog života.”¹²

Koncepti obrazovanja za globalnu kompetenciju i globalno građanstvo uključuju koncepte obrazovanja za demokratsku kulturu i obrazovanje o ljudskim pravima u velikoj meri deleći zajednički cilj osnaživanja učenika kao autonomnih društvenih subjekata sposobnih da biraju i slede svoje ciljeve u životu unutar okvira, koje obezbeđuju demokratske institucije i poštovanje ljudskih prava; taj proces osnaživanja podrazumeva promenu sebe i promenu društva, jer jedno podrazumeva drugo.

Obrazovanje za globalnu kompetenciju omogućava učenicima da brinu o globalnim problemima i kritički razumeju lokalne posledice takvih problema; takođe omogućava učenicima da se aktivno bave lokalnim pitanjima koja imaju globalni uticaj. Globalna kompetencija razgrađuje složenu mrežu međusobnih odnosa koji postoje između ljudi, mesta, pitanja i događaja u današnjem svetu. Globalno obrazovanje razvija vrednosti, veštine, stavove i znanje i kritičko razumevanje koje mlade osposobljava da deluju zajedno kako bi proizveli promene i preuzeli kontrolu nad sopstvenim životima.

OKVIR

OECD definiše globalnu kompetenciju kao sposobnost da se ispituju lokalna, globalna i interkulturalna pitanja, da se razumeju i cene perspektive i pogledi na svet drugih, da se uključe u otvorenu, odgovarajuću i delotvornu interakciju sa ljudima iz različitih kultura i da se deluje za kolektivno blagostanje i održivi razvoj.

Ovaj OECD-ov dijagram¹³ u nastavku pokazuje da se globalna kompetencija definiše kao kombinacija četiri snažno međuzavisne dimenzije (ispitivanje problema, razumevanje perspektiva, interakcija između kulturnih razlika i preduzimanje akcija), i kako se svaka dimenzija gradi na specifičnim znanjima, veštinama, stavovima i vrednostima.

Specifična znanja, veštine, stavovi i vrednosti na koje se poziva OECD proističu iz **Referentnog okvira kompetencija za demokratsku kulturu** Saveta Evrope (RFCDC) i mogu se pogledati na internetu¹⁴.

12. Globalni okvir kompetencija OECD-a, priprema naših mladih za inkluzivni svet (strana 17)

13. Globalni okvir kompetencija OECD-a, priprema naših mladih za inkluzivni svet (strana 11)
<https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>

14. REFERENTNI OKVIR KOMPETENCIJA ZA DEMOKRATSKU KULTURU, informacije o projektu:

<https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>

Preuzimanje različitih tomova:

Tom 1 Kontekst, koncepti i način

<https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>

Tom 2 Deskriptori

<https://rm.coe.int/prems-008418-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-2-8573-co/16807bc66d>

Tom 3 Uputstvo za primenu

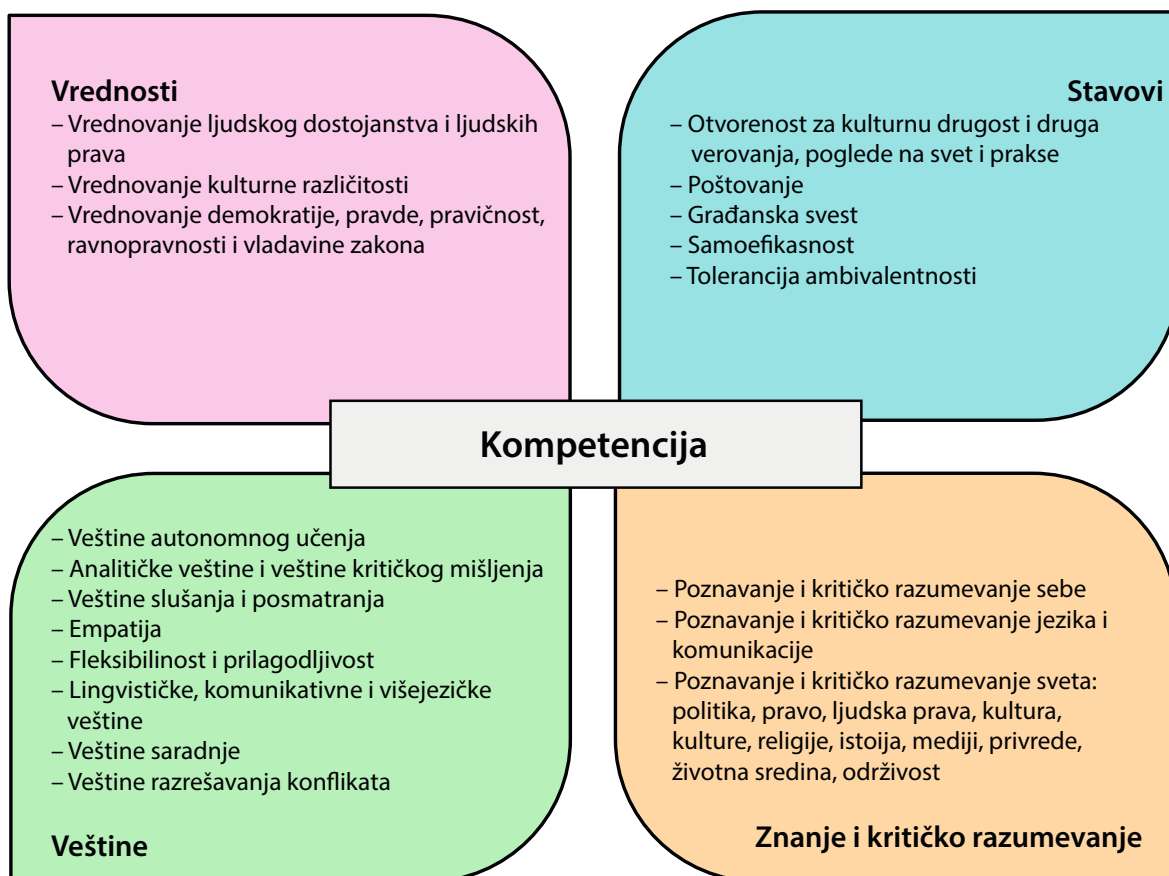
<https://rm.coe.int/prems-008518-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-3-8575-co/16807bc66e>

U stvari, RFCDC sadrži model od 20 kompetencija koje učenici treba da razviju ako žele da delotvorno učestvuju u kulturi demokratije i žive mirno zajedno sa drugima u kulturološki raznolikim demokratskim društvima. RFCDC pravi eksplicitne veze sa opštom relevantnošću tema globalnog opsega. Model kompetencija nije „jedna veličina za sve“, i potrebno ga je prilagoditi različitim učenicima i njihovim kontekstima (formalnim, neformalnim i informalnim); demokratska kultura se

ne može naučiti ako se ne praktikuje, te stoga zahteva aktivnu, kooperativnu pedagogiju koja je usmerena na učenika.

Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu [RFCDC]

Ovo su 20 kompetencija modela RFCDC: vrednosti, stavovi, veštine i znanja i kritičko razumevanje:

Učenje zasnovano na kompetencijama smatra da je učenikovo demonstriranje željenih ishoda učenja ključno za proces učenja. Da bi bilo relevantno za učenike, učenje o globalnim pitanjima uključuje razmišljanje i raspravu o međusobnoj povezanosti lokalnih i globalnih izazova koji proizilaze iz sve globalizovanijeg društva, gde individualni izbori i akcije mogu imati reperkusije po ljude i zajednice na lokalnom, nacionalnom ili međunarodnom nivou.

Učenici će imati koristi od kritičkog razumevanja globalnih izazova koji utiču na njihove i druge zajednice, kao što su: klimatske promene, dostupnost čiste vode, dostupnost energije, rast stanovništva i dostupnost hrane, stanovanje, održivo istraživanje resursa, zagađenje, demokratija protiv autoritarnih režima, mir i sukobi, transnacionalni kriminal, vladavina prava, etička

dimenzija zapošljavanja, etika u globalnim odlukama, obrazovanje, uslovi života žena, siromaštvo i društvene nejednakosti, zdravstvena pitanja, upravljanje IT-om i pristup IT-u, itd.

Deskriptori su izjave napisane kao ishodi učenja koji se odnose na konkretno ponašanje(a) osobe sa određenim nivoom kompetencije; deskriptori omogućavaju precizniju identifikaciju snaga i slabosti učenika, a samim tim i precizne oblasti daljeg razvoja i potreba za učenjem i identifikaciju postignutih nivoa veština. Deskriptori RFCDC-a se odnose na nivo veštine (sposobnost), a ne na ostvarivanje rezultata (potencijal) u jednoj specifičnoj situaciji; deskriptori su prvenstveno instrumenti za učenje.

Potpuno shvatanje globalnih izazova možda će se lakše razumeti korišćenjem kompetencija RFCDC-a i njihovih odgovarajućih deskriptora. Da bi se kompetencije operacionalizovale, postoji potreba da se identifikuju ponašanja koja pouzdano mogu ukazati na to da osoba ima određeni nivo stručnosti u određenoj kompetenciji.

Ako uzmemo, na primer, jedan od gorenavedenih izazova kao našu temu i usredsredimo se na **znanje** o kompetencijama i **kritičko razumevanje...**, moramo tu temu razložiti u nekoliko operacija učenja, koje obuhvataju:

- ▶ **znanje**, odnosno korpus informacija u vezi sa konkretnim pitanjem;
- ▶ **razumevanje** odnosno shvatanje i uvažavanje značenja tog znanja – analiza informacija;
- ▶ **kritičko razumevanje** tj. razumevanje i uvažavanje različitih značenja i aspekata te teme u kontekstu odnosa između globalnog i lokalnog, uključujući aktivno promišljanje i kritičku evaluaciju te teme koja se razume i tumači (za razliku od automatskog, uobičajenog i nereflektivnog tumačenja).

Štaviše, u zavisnosti od konkretne teme koja se obrađuje i predloženih metoda i aktivnosti nastave i učenja, proces učenja će uključivati i druge kompetencije za dinamičnu interakciju tokom razmišljanja i/ili diskusije; na primer, učenik bi mogao da vrednuje kulturnu raznolikost (vrednost), razvijajući otvorenost za kulturnu drugost (stav) uz korišćenje svojih veština analitičkog i kritičkog mišljenja (veštine).

Svaka od 20 kompetencija RFCDC-a ima svoje deskriptore¹⁵. Oni služe kao instrumenti za edukatore da planiraju, osmišljavaju, sprovode i evaluiraju obrazovne intervencije, u formalnim i neformalnim okruženjima, i nisu kontrolna lista.

Usklađivanje prakse za globalno obrazovanje sa kompetencijama za demokratsku kulturu

Potrebni su radoznalost i motivacija za razmišljanje o sopstvenoj praksi i spremnost da se ona poboljša usklađujući je sa kompetencijama za demokratsku kulturu. Da bi došlo do smislenog učenja, nastavnici treba da ulažu u smislene odnose sa svojim učenicima, pri čemu učenici osećaju da je bezbedno da slobodno izraze svoja mišljenja i tačke gledišta. To znači da obrazovne intervencije (formalne i neformalne) nisu neutralne i da je učenje dvosmeran ili višesmeran proces.

Učenje demokratije treba doživeti, a praktičari treba da razviju kompetencije u sebi kako bi bili u stanju da olakšaju proces razvoja i jačanja kulture demokratije u okviru svojih obrazovnih okruženja. Koristeći model kompetencija, edukatori i učenici će shvatiti da su sve kompetencije međuzavisne i razvojem jedne od kompetencija odmah će se aktivirati i druge. To je *proces osnaživanja*, koji pomaže zajednici koja uči da razume mikro i makro dimenzije pitanja, lokalnih i globalnih, koja su međusobno povezana.

Nastavnici koji su sami razvili kompetencije za demokratsku kulturu mogu biti spremniji da pregovaraju o načinima na koje će stupiti u interakciju sa učenicima i uskladiti svoje vrednosti sa njihovom praksom tako što će se upoznati kao pojedinci i nastavnici, podižući sopstvenu svest o svojim profesionalnim i ličnim identitetima i svrsi kao vaspitača i ljudskih bića.¹⁶ Nastavnici mogu da koriste listu kompetencija za samoprocenu i postanu svesni svojih stavova i ponašanja i razmišljaju o tome kako bi mogli da promene ili poboljšaju takve stavove i ponašanja, posebno u praksi i odnosu sa učenicima. U osnovi kvalitetnog obrazovanja i obuke leži doslednost između onoga što se kaže i onoga što se radi.

▶ *„Ako želimo društvo mira, onda takvo društvo ne možemo postići nasiljem. Ako želimo društvo bez diskriminacije, onda ne smemo diskriminisati nikoga u procesu izgradnje tog društva. Ako želimo društvo koje je demokratsko, onda demokratija mora postati sredstvo, baš kao i cilj.“*

Bayard Rustin, aktivista za građanska prava

Ishodi učenja omogućavaju osmišljavanje i planiranje intervencija učenja čiji su cilj niz ključnih dimenzija globalne kompetencije – ispitivanje problema i situacija od globalnog i lokalnog značaja, razumevanje različitih perspektiva i pogleda na svet, interakcija između kulturnih razlika i razmatranje preduzimanja akcija ka održivom razvoju – povezivanjem svake dimenzije sa specifičnim znanjem RFCDC-a, veštinama, stavovima i vrednostima. Učenje o demokratiji, učenje za i kroz demokratiju, sa edukatorima koji demonstriraju demokratsko ponašanje doprinosi razvoju globalnog građanstva.

Tabela u nastavku podržava samoprocenu i promišljanje edukatora i pomaže im da se usredsrede na ono što je ključno u globalnom obrazovanju. Ona sadrži izbor kompetencija (vrednosti, stavovi, veštine i znanje i kritičko razumevanje) koji pokazuje kako se one mogu koristiti za usmeravanje promišljanja edukatora o različitim dimenzijama globalnog obrazovanja, kao i za reviziju njihovih sopstvenih praksi i donošenja odluka (*ono što ja podučavam i zašto to predajem*).

15. Kompletnu listu deskriptora CDC-a možete pogledati u nastavku.

16. Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu, tom 3 – Pedagogija; uključuje metode i pristupe za bavljenje RFCDC-om i njegov razvoj.

Za ovo promišljanje pogledajte deskriptore u nastavku.

USMERAVAJUĆA PITANJA ZA EDUKATORE ¹⁷	VREDNOSTI	STAVOVI	VEŠTINE	ZNANJE I KRITIČKO RAZUMEVANJE
1. Kako sam spreman da razvijam globalnu kompetenciju učenika?	<ul style="list-style-type: none"> Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava Vrednovanje kulturne raznolikosti Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava 	<ul style="list-style-type: none"> Otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i praksu Poštovanje Građanska svest Odgovornost Samoefikasnost Tolerancija ambivalentnosti 	<ul style="list-style-type: none"> Veštine autonomnog učenja Analitičke veštine i veštine kritičkog mišljenja Veštine slušanja i posmatranja Empatija Fleksibilnost i prilagodljivost Jezičke, komunikacione i višejezične veštine Veštine saradnje Veštine razrešavanja konflikata 	<ul style="list-style-type: none"> Poznavanje i kritičko razumevanje sebe Poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije Poznavanje i kritičko razumevanje sveta: politike, pravne sfere, ljudskih prava, kulture, medija, privredâ, životne sredine i održivosti
2. U kojoj meri su učenici sposobni da kritički istražuju savremena pitanja od lokalnog, globalnog i interkulturalnog značaja?	<ul style="list-style-type: none"> Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava Vrednovanje kulturne raznolikosti 	<ul style="list-style-type: none"> Otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i praksu Odgovornost Samoefikasnost 	<ul style="list-style-type: none"> Veštine autonomnog učenja Analitičke veštine i veštine kritičkog mišljenja Empatija Fleksibilnost i prilagodljivost 	<ul style="list-style-type: none"> Poznavanje i kritičko razumevanje sveta: politike, pravne sfere, ljudskih prava, kulture, medija, privredâ, životne sredine i održivosti
3. U kom stepenu su učenici sposobni da razumeju i cene višestruke kulturne perspektive (uključujući sopstvenu) i upravljaju razlikama i sukobima?	<ul style="list-style-type: none"> Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava Vrednovanje kulturne raznolikosti Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava 	<ul style="list-style-type: none"> Otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i praksu Građanska svest Samoefikasnost Tolerancija ambivalentnosti 	<ul style="list-style-type: none"> Empatija Fleksibilnost i prilagodljivost Veštine saradnje Veštine rešavanja konflikata 	<ul style="list-style-type: none"> Poznavanje i kritičko razumevanje sebe Poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije Poznavanje i kritičko razumevanje sveta: politike, pravne sfere, ljudskih prava, kulture, medija, privredâ, životne sredine i održivosti

17. Ključna pitanja zasnovana na Globalnoj proceni kompetencija PISA 2018, Globalni okvir kompetencija OECD-a, priprema naših mladh za inkluzivni svet (strana 6). Više o ovome u **PISA – Pitanja u vezi sa globalnom kompetencijom u upitniku za učenike**: <http://www.oecd.org/pisa/PISA-2018-Global-Competence-Questionnaire.pdf>

USMERAVAJUĆA PITANJA ZA EDUKATORE ¹⁷	VREDNOSTI	STAVOVI	VEŠTINE	ZNANJE I KRITIČKO RAZUMEVANJE
4. U kojoj meri su učenici spremni da komuniciraju sa poštovanjem u odnosu na kulturne razlike?	<ul style="list-style-type: none"> Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava Vrednovanje kulturne raznolikosti Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava 	<ul style="list-style-type: none"> Otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i praksu Poštovanje Građanska svest Odgovornost Tolerancija ambivalentnosti 	<ul style="list-style-type: none"> Veštine autonomnog učenja Veštine slušanja i posmatranja Empatija Fleksibilnost i prilagodljivost Jezičke, komunikacione i višejezične veštine 	<ul style="list-style-type: none"> Poznavanje i kritičko razumevanje sebe Poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije Poznavanje i kritičko razumevanje sveta: politike, pravne sfere, ljudskih prava, kulture, kultura, religije, istorije, medija, privredâ, životne sredine i održivosti
5. U kojoj meri je učenicima stalo do sveta i preduzimaju akcije kako bi učinili pozitivnu razliku u životima drugih ljudi i zaštitili životnu sredinu?	<ul style="list-style-type: none"> Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava Vrednovanje kulturne raznolikosti Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava 	<ul style="list-style-type: none"> Otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i praksu Poštovanje Građanska svest Odgovornost 	<ul style="list-style-type: none"> Analitičke veštine i veštine kritičkog mišljenja Veštine saradnje Veštine razrešavanja konflikata 	<ul style="list-style-type: none"> Poznavanje i kritičko razumevanje sveta: politike, zakona, ljudskih prava, kulture, kultura, religije, istorije, medija, privredâ, životne sredine i održivosti

Izbor kompetencija RFCDC-a za osmišljavanje intervencija učenja

Model RFCDC-a može doprineti razvoju inovativnog i kreativnog potencijala jer se kompetencije koje se podučavaju u formalnom i neformalnom okruženju mogu dopuniti kompetencijama koje razvijaju sposobnost demokratskog delovanja.

Ako nastavnici prepoznaju da demokratska kultura podržava koncepte demokratskog i globalnog građanstva, onda je uključivanje aktivnosti čiji je cilj da se uzmu u obzir vrednosti i razvijaju stavovi, veštine i znanja i kritičko razumevanje ključno za učenike

da steknu demokratsku kulturu. Stoga je ubedljivo da edukatori budu u stanju da planiraju i razvijaju obrazovne aktivnosti i prilagođavaju ih svojim potrebama i potrebama svojih učenika.

Važno je da edukatori postanu svesni da kompetentno ponašanje uvek podrazumeva aktiviranje i primenu čitavog klastera kompetencija. Ova ideja da se kompetencije dinamički primenjuju u celim klasterima, a ne pojedinačno, ima važne implikacije za osmišljavanje intervencija učenja.

Tabela u nastavku pokazuje primere mogućnosti učenja u vezi sa kompetencijama RFCDC-a i ističe moguće grupe kompetencija koje su aktivirane.

Mogućnosti učenja u vezi sa kompetencijama

KOMPETENCIJE RFCDC-A		Šta je identitet? Kako ja doživljavam druge, kako oni mene vide?	Da li si ravnopravniji od mene?	Raznolikost i pluralizam – Kako ljudi mogu mirno da žive zajedno?	Sukob. Šta da radimo ako se ne slažemo?	Koja su naša prava i kako su zaštićena?	Kakve odgovornosti ljudi imaju?	Razumevanje medija kroz proizvodnju medija
1	Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	Vrednovanje kulturne raznolikosti	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	Otvorenost za kulturnu drugost i za druga verovanja, poglede na svet i praksu	✓✓	✓	✓			✓	
5	Poštovanje			✓			✓	
6	Građanska svest		✓	✓			✓✓	
7	Odgovornost			✓			✓	✓
8	Samoeфикаsnost							
9	Tolerancija ambivalentnosti			✓✓				
10	Veštine autonomnog učenja							✓

KOMPETENCIJE RFCDC-A		Šta je identitet? Kako ja doživljavam druge, kako oni mene vide?	Da li si ravnopravni od mene?	Raznolikost i pluralizam – Kako ljudi mogu mirno da žive zajedno?	Sukob. Šta da radimo ako se ne slažemo?	Koja su naša prava i kako su zaštićena?	Kakve odgovornosti ljudi imaju?	Razumevanje medija kroz proizvodnju medija
11	Veštine analitičkog i kritičkog mišljenja		√	√	√			√√
12	Veštine slušanja i posmatranja		√					
13	Empatija	√	√	√	√	√	√	
14	Fleksibilnost i prilagodljivost	√						
15	Jezičke, komunikacione i višejezične veštine			√				
16	Veštine saradnje		√	√				
17	Veštine razrešavanja konflikata			√	√√			
18	Poznavanje i kritičko razumevanje sebe	√	√		√		√	
19	Poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije			√				√√
20	Poznavanje i kritičko razumevanje sveta: politike, pravne sfere, ljudskih prava, kulture, kultura, religije, istorija, mediji, privreda, životne sredine, održivosti			√	√	√		

Deskriptori RFCDC-a se odnose na konkretna uočljiva ponašanja osobe sa određenim nivoom kompetencije (osnovni, srednji i napredni) i koriste jezik ishoda učenja — svaki deskriptor počinje glagolom radnje iza kojeg sledi objekat tog glagola i ponašanje koje se opisuje vidljivo je i procenjivo. Pošto učenici napreduju demonstrirajući svoju kompetenciju, deskriptori se mogu koristiti za podršku i sistematizaciju procene nivoa veština učenika (osnovnog, srednjeg i naprednog) kako bi se utvrdile oblasti daljeg razvoja, ili kao podrška proceni nivoa veština (a ne postignuća) nakon perioda učenja.

Pošto su kompetencije raspoređene u klasterima, skup deskriptora različitih kompetencija može se prvenstveno koristiti za definisanje ishoda učenja za obrazovne aktivnosti.

Deskriptori RFCDC-a obezbeđuju koherentnu referentnu osnovu kroz koju se ponašanje učenika može posmatrati i procenjivati.

Moguće je koristiti deskriptore sa drugim metodama ocenjivanja, imajući na umu da bez obzira na primenjenu metodu, ona treba da obuhvati i opiše dinamičku mobilizaciju, raspoređivanje i fleksibilno prilagođavanje klastera kompetencija u različitim kontekstima.

Zapažanja su kao posmatranje situacije u ogledalu i jednostavno izveštavanje o onome što se vidi.

Procena na osnovu posmatranja uključuje edukatora (ili drugog procenjivača) koji posmatra ponašanje učenika da bi prikupio i zabeležio informacije iz posmatranja ponašanja i interakcija u nizu različitih situacija kako bi shvatio u kojoj meri učenik na odgovarajući način primenjuje grupe kompetencija i aktivno prilagođava te klustere prema promenljivim situacionim okolnostima.

Ako se redovno sprovodi, posmatranje postaje deo procesa učenja. Ono pruža informacije o pojedinačnom učeniku i omogućava personalizovane povratne informacije. Posmatranje omogućava da se prikupi

mnogo neočekivanih informacija, što je ključno za regulisanje i poboljšanje procesa nastave i učenja. Posmatranje je efikasan instrument za dijagnozu nedostataka u učenju, omogućavajući izradu dobro ciljanih personalizovanih planova i adekvatnu upotrebu „skele“ i/ili strategija diferencijacije.

Iako edukatori mogu da pomognu učenicima da razviju kompetencije, razvoj kompetencija je proces kroz koji će svaka osoba morati da prođe sama. To je individualno putovanje koje se može obaviti kolektivno u kontekstu učenja, i predstavlja doživotni razvoj, gde uvek postoji prostor za poboljšanje.

Deskriptori RFCDC-a su dali dobre rezultate kada su korišćeni za posmatranje od strane drugih učesnika i samoposmatranje i za ocenjivanje od strane drugih učesnika i samoocenjivanje; posmatranje od strane drugih učesnika podstiče razmišljanja o sopstvenom ponašanju i pokreće samoposmatranje i promišljanje. Nastavnici i učenici koji koriste posmatranje od strane drugih učesnika redovno uočavaju ljudska ponašanja tačnije i bolje razumeju sebe. Biti pažljiviji i biti u stanju da se iznesu sopstvena zapažanja važno je za našu sposobnost efikasnog komuniciranja.

Zapažanja zasnovana na proceni su činjenična, sistematična, zabeležena i detaljna. Stoga edukatori izbegavaju da donose ishitrene zaključke, etiketiraju, upoređuju učenike i prave pretpostavke; na primer, edukator se odlučuje da zapiše uočeno ponašanje (*Džon ima poteškoća da deli s drugima*) umesto da donosi sudove (*Džon nikada ne deli s drugima*). Zapis je objektivn, navodi činjenice, a ne mišljenja edukatora, i omogućava identifikaciju oblasti snage i oblasti poboljšanja kada se učenicima daju povratne informacije. Dobro zapažanje treba iskusiti i vežbati. Svest o takvim zamkama je ključna za istraživanje svih obrazovnih aspekata koje dozvoljava dobra i redovna procena zasnovana na posmatranju.

Tabela u nastavku pokazuje jedan primer koliko su često posmatrana navedena ponašanja kompetencije RFCDC-a *Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava*, tokom navedenog perioda/aktivnosti; ko je posmatrao i kakve su bile povratne informacije. Ova tabela se može koristiti za bilo koju od 20 kompetencija.¹⁸

18. Pogledajte **FORMAT ZA SAMOSTALNO POSMATRANJE, POSMATRANJE OD STRANE DRUGIH UČENIKA I OD STRANE EDUKATORA** na kraju ovog poglavlja koji se može kopirati i koristiti

Datumi: 1. 2. 3. ...	Aktivnost / Intervencija učenja 1. 2. 3. ...	Posmatrač: 1. 2. 3.			Povratne informacije dao/dala: 1. 2. 3.	
NIVO VEŠTINE	VREDNOVANJE LJUDSKOG DOSTOJANSTVA I LJUDSKIH PRAVA	SAM/ SAMA	DRUGI UČENIK	EDUKATOR	OS/ ZAŠTO	OP/ ZAŠTO
Osnovni	Tvrđi da ljudska prava uvek treba da budu zaštićena i poštovana					
	Tvrđi da društvo treba da poštuje i štiti određena prava dece					
Srednji	Brani stav da niko ne sme biti podvrgnut mučenju ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju					
	Tvrđi da sve javne institucije treba da poštuju, štite i sprovode ljudska prava					
Napredni	Brani stav da kada su ljudi u zatvoru, iako podležu ograničenjima, to ne znači da manje zaslužuju poštovanje i dostojanstvo od bilo koga drugog					
	Izražava stav da svi zakoni treba da budu u skladu sa međunarodnim normama i standardima ljudskih prava					

Često (Č), Ponekad (P), Još ne (JN)

Povratne informacije: oblasti snage (OS), oblasti poboljšanja (OP)

Tabela ispod pokazuje kako da se registruju zapažanja grupe od sedam kompetencija povezanih sa aktivnošću **Šta je identitet? Kako ja doživljavam druge, kako oni mene vide?** kao što je predloženo u tabeli „Mogućnosti učenja u vezi sa kompetencijama“ iznad. Kompetencija koja se smatra najrelevantnijom jeste stav **Otvorenost za kulturnu drugost i za druga verovanja, poglede na svet i praksu**, ali vrednosti, veštine i znanja deo su klastera. Ova tabela za posmatranje se može koristiti za bilo koju od 20 kompetencija ili različite grupe kompetencija.¹⁹

19. * Pogledajte FORMAT ZA POSMATRANJE na kraju ovog poglavlja koji se može kopirati i koristiti

#	RFCDC GRUPA SEDAM MOBILIZOVANIH KOMPETENCIJA	ŠTA JE IDENTITET? KAKO JA DOŽIVLJAVAM DRUGE, KAKO ONI MENE VIDE?	PRIKAZANI NIVO VEŠTINE			POVRATNE INFORMACIJE	
			O	S	N	OS/ ZAŠTO	OP/ ZAŠTO
1	Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava (vrednost)	√					
2	Vrednovanje kulturne raznolikosti (vrednost)	√					
3	Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava (vrednost)	√					
4	Otvorenost prema kulturnoj drugosti i drugim verovanjima, pogledima na svet i praksi (stav)	√√					
13	Empatija (veština)	√					
14	Fleksibilnost i prilagodljivost (veština)	√					
18	Poznavanje i kritičko razumevanje sebe (znanje i kritičko razumevanje)	√					

Ishode učenja različitih nivoa veštine potražite u dole navedenim deskriptorima: osnovni (O) srednji (S) i napredni (N)

Povratne informacije: oblasti snage (OS), oblasti poboljšanja (OP)

Davanje povratnih informacija — napredak učenika se prati i transparentan je

Davanjem povratnih informacija učenicima dovršava se proces posmatranja i omogućava im

se da razmišljaju o načinima za dalje učenje. Da bi bili efikasni, edukatori vode beleške i pripremaju povratne informacije, pazeći da učenik razume poruku (npr. zamolite učenika da sažme date povratne informacije) odgovarajući na pitanja učenika, uz osetljivost na neverbalne poruke učenika. Nastavnik objektivno opisuje uočena ponašanja, identifikuje oblasti slaganja, usredsređuje se na načine daljeg razvoja učenika, pokazuje poštovanje, fleksibilan je i pažljiv prema toku komunikacije (slušanje putem odgovaranja). Na kraju, edukator ne zatrpava učenika sa previše informacija, poređenja sa drugim učenicima i generalizacija.

Tabela u nastavku omogućava promišljanje i precizno određivanje jasnih i konkretnih povratnih informacija; sve date informacije su transparentne i usklađene sa

ponašanjima koja se primenjuju tokom posmatranja aktivnosti učenja. Ovaj model se može koristiti za bilo koju kompetenciju.

KLJUČNI DESKRIPTORI ZA ZNANJE I KRITIČKO RAZUMEVANJE SVETA: POLITIKA, PRAVO, LJUDSKA PRAVA, KULTURA, KULTURE, RELIGIJE, ISTORIJA, MEDIJI, PRIVREDE, ŽIVOTNA SREDINA I ODRŽIVOST			
Učenik (označite odgovarajuće polje)		Facilitator (označite odgovarajuće polje)	
		Deskriptori	
Ispunjava kriterijume na nivoima		Ispunjava kriterijume na nivoima	
OSNOVNI		SREDNJI	NAPREDNI
117. Može da objasni značenje osnovnih političkih pojmova, uključujući demokratiju, slobodu, državljanstvo, prava i odgovornosti		123. Može da objasni univerzalnu, neotuđivu i nedeljivu prirodu ljudskih prava	130. Može da opiše različite načine na koje građani mogu da utiču na politiku
118. Može da objasni zašto svako ima odgovornost da poštuje ljudska prava drugih		124. Može kritički da razmišlja o odnosu između ljudskih prava, demokratije, mira i bezbednosti u globalizovanom svetu	131. Može kritički da se osvrne na evoluirajuću prirodu okvira ljudskih prava i tekući razvoj ljudskih prava u različitim regionima sveta
119. Može da opiše osnovne kulturne prakse (npr. navike u ishrani, običaje pozdravljanja, načine obraćanja ljudima, ljubaznost, itd.) u nekoj drugoj kulturi		125. Može kritički da razmišlja o osnovnim uzrocima kršenja ljudskih prava, uključujući ulogu stereotipa i predrasuda u procesima koji dovode do kršenja ljudskih prava	132. Može da objasni zašto ne postoje kulturne grupe koje imaju fiksne inherentne karakteristike
120. Može kritički da razmišlja o tome kako je njegov pogled na svet samo jedan od mnogih pogleda na svet		126. Može da objasni opasnosti generalizacije sa individualnog ponašanja na čitavu kulturu	133. Može da objasni zašto se sve verske grupe stalno razvijaju i menjaju
121. Može da proceni uticaj društva na svet prirode, na primer, u smislu rasta stanovništva, razvoja stanovništva, potrošnje resursa, itd.		127. Može kritički da razmišlja o verskim simbolima, verskim ritualima i religioznoj upotrebi jezika	134. Može kritički da razmišlja o tome kako se istorija često predstavlja i predaje sa etnocentričnog gledišta
122. Može da se kritički osvrne na rizike povezane sa štetom po životnu sredinu		128. Može da opiše efekte koje propaganda ima u savremenom svetu	135. Može da objasni nacionalne privrede i kako ekonomski i finansijski procesi utiču na funkcionisanje društva
		129. Može da objasni kako ljudi mogu da se odbrane i zaštite od propagande	

Izrada i realizacija obrazovnih projekata – Praćenje i evaluacija učenja

Praćenje i evaluacija [engl. *monitoring and evaluation* – M&E] obuhvata veliki broj aktivnosti i procesa koji su manje-više formalni, a odnose se na prikupljanje i analizu različitih podataka radi provere efikasnosti projekta ili programa procenom kako projekat funkcioniše u poređenju sa postavljenim ciljevima. Prikupljeni podaci se koriste za planiranje, praćenje i unapređenje drugih projekata ili programa.

Praćenje je prikupljanje i analiza informacija o projektu ili programu, preduzeta dok je projekat/program u toku.

Evaluacija je periodična, retrospektivna procena organizacije, projekta ili programa koja se može sprovoditi interno ili od strane spoljnog nezavisnog evaluatora.

Izvor: Vodič „korak po korak“ za praćenje i evaluaciju²⁰

Sistem **Praćenja i evaluacije učenja** [engl. *Monitoring and Evaluation of Learning* – MEL] glavni je instrument za kontrolu i procenu uticaja aktivnosti ili projekta — da li je program stigao do ciljne grupe? Da li je efikasno sproveden? — i zahteva se u većini predloga projekata za organizacije civilnog društva, bez obzira na javno ili privatno poreklo finansiranja. MEL podstiče organizacije, volontere, praktičare, zajednice i institucije da iznesu na videlo dokaze o individualnom i kolektivnom prepoznavanju *vrednosti za novac* uloženi u kolektiv. MEL meri da li se program sprovodi prema planu (praćenje) i da li postiže željene rezultate (evaluacija).

Projekat „Praćenje i evaluacija za održive zajednice“²¹ koji finansira Fond za inovacije u visokom obrazovanju na Univerzitetu u Oksfordu, objašnjava kako praćenje i evaluacija mogu da podrže edukatore, omladinske organizacije i nevladine organizacije da procene koliki doprinos čine i može pružiti vitalne informacije za:

- ▶ **ocene** i dokazivanje delotvornosti u postizanju ciljeva i/ili uticaju na živote ljudi
- ▶ **poboljšanje** internog učenja i donošenje odluka o koncepciji projekta, kako grupa funkcioniše i implementaciji, odnosno o faktorima uspeha, preprekama, o tome koji pristupi funkcionišu, a koji ne, itd.
- ▶ **osnaživanje** i motivisanje volontera i podržavalaca
- ▶ **obezbeđivanje odgovornosti** prema ključnim zainteresovanim stranama (npr. zajednica, članovi/podržavaoci, širi pokret, osnivači)
- ▶ **uticanje** na politiku vlade
- ▶ **deljenje** učenja sa drugim zajednicama i širim pokretima
- ▶ **doprinos** bazi dokaza o efikasnosti i granicama delovanja zajednice

RFCDC se može koristiti za praćenje i evaluaciju prilagođavanjem kompetencija kao reference za praćenje i evaluaciju razvoja kompetencija učenika:

1. U fazi izrade projekta

Prilikom izrade LOG okvira projekta deskriptori kompetencija se mogu prilagoditi tako da definišu opšte indikatore u odnosu na ishode učenja.

2. U fazi sprovođenja projekta

Tokom razvoja aktivnost obuke, preporučuje se da se razvije matrica mapiranja korisnika kako bi se uskladili specifični pedagoški ciljevi i očekivani rezultat sa očekivanim ishodima učenja. Prilagođavanje deskriptora RFCDC-a očekivanim ishodima učenja, kao u tabeli ispod, može pomoći u garantovanju uticaja u smislu obezbeđivanja kvaliteta, validacije i održivosti aktivnosti obuke.

20. Praćenje i evaluacija za održive zajednice

<https://www.geog.ox.ac.uk/research/technologies/projects/mesc/guide-to-monitoring-and-evaluation-v1-march2014.pdf>

21. Praćenje i evaluacija za održive zajednice (iskopirajte link ispod u svoj pretraživač i preuzmite dokument)

<https://www.geog.ox.ac.uk/research/technologies/projects/mesc/planning-your-M&E.doc>

Na primer:

MATRICA OČEKIVANIH ISHODA UČENJA								
KORISNIK	Cilj	Aktivnost	Očekivani ishod	Vrednosti	Stavovi	Veštine	Znanje i kritičko razumevanje [engl. <i>Knowledge and critical understanding – KCU</i>]	ALATKE MEL-a
MLADI VOLONTERI	Da mobilise učenike koji učestvuju u lokalnoj kampanji za javnu vodu	Kurs obuke za multiplikatore mladih	25 učenika će organizovati radionice za svoje vršnjake u 10 gradova u narednih 6 meseci	Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava	Poštovanje Građanska svest	Veštine analitičkog i kritičkog mišljenja, veštine saradnje, veštine razrešavanja konflikata	KCU sveta (uključujući politiku, pravo, ljudska prava, kulturu, religiju, istoriju, medije, privredu, životnu sredinu, održivost)	Osnovna anketa Ankete o podacima o uticaju Fokus grupe Anketa zainteresovanih strana

MEL proces pomaže u razvoju konkretnih instrumenata, kao što su pitanja za ankete, intervjui i fokus grupe za praćenje nivoa razvoja očekivanih ishoda učenja tokom vremena, na osnovu matrice mapiranja korisnika, kao u primeru u nastavku.

DESKRIPTORI MATRICE ISHODA UČENJA IZ RFCDC-A	POTREBA	CILJEVI	DESKRIPTORI RFCDC-A / ISHODI UČENJA		
			OSNOVNI	SREDNJI	NAPREDNI
Poznavanje i kritičko razumevanje sveta (uključujući politiku, zakon, ljudska prava, kulturu, kulture, religiju, istoriju, medije, privredu, životnu sredinu, održivost)	Učenicima je potrebno znanje o svetu oko sebe kako bi mogli da razviju mišljenja zasnovana na znanju i donesu informisane izbore. Oni moraju znati kako da se politički angažuju da bi postali aktivni subjekti svoje budućnosti.	Učenici treba da razviju razumevanje društvenih, političkih i građanskih pitanja u lokalnom, nacionalnom i globalnom kontekstu. Učenici treba da shvate važnost aktivnog učešća u demokratskim procesima i razumeju različite oblike političkog angažovanja.	Može da proceni uticaj društva na prirodni svet, na primer, u smislu rasta stanovništva, razvoja stanovništva, potrošnje resursa. Može da se kritički osvrne na rizike povezane sa štetom po životnu sredinu.	Može da opiše efekat koji propaganda ima u savremenom svetu. Može da objasni kako ljudi mogu da se odbrane i zaštite od propagande.	Može da opiše različite načine na koje građani mogu uticati na demokratiju

DESKRIPTORI RFCDC-A

Ključni deskriptori 22

Vrednosti

Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava

1	Tvrđi da ljudska prava uvek treba da budu zaštićena i poštovana	Osnovni
2	Tvrđi da društvo treba da poštuje i štiti određena prava dece	
3	Brani stav da niko ne sme biti podvrgnut mučenju ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju	Srednji
4	Tvrđi da sve javne institucije treba da poštuju, štite i ostvaruju ljudska prava	
5	Brani stav da kada su ljudi u zatvoru, iako podležu ograničenjima, to ne znači da manje zaslužuju poštovanje i dostojanstvo od bilo koga drugog	Napredni
6	Izražava stav da svi zakoni treba da budu u skladu sa međunarodnim normama i standardima ljudskih prava	

22. Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu, tom 2 [tom 2 RFCDC-a, pored ključnih deskriptora, uključuje punu banku deskriptora koji su validirani kroz pilotiranje u konkretnim obrazovnim okruženjima:
<https://rm.coe.int/prems-008418-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-2-8573-co/16807bc66d>

Vrednovanje kulturne raznolikosti

7	Promoviše stav da treba da budemo tolerantni prema različitim verovanjima koja imaju drugi u društvu	Osnovni
8	Promoviše stav da uvek treba težiti međusobnom razumevanju i smislenom dijalogu između ljudi i grupa za koje se smatra da su „različiti“ jedni od drugih	
9	Izražava stav da kulturnu raznolikost unutar jednog društva treba pozitivno vrednovati i ceniti	Srednji
10	Tvrđi da interkulturalni dijalog treba da se koristi da nam pomogne da prepoznamo naše različite identitete i kulturne pripadnosti	Napredni
11	Tvrđi da interkulturalni dijalog treba koristiti za razvijanje poštovanja i kulture „zajedničkog života“	

Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava

12	Tvrđi da škole treba da uče učenike o demokratiji i kako da se ponašaju kao demokratski građani	Osnovni
13	Izražava stav da prema svim građanima treba postupati jednako i nepristrasno prema zakonu	
14	Tvrđi da zakone uvek treba pošteno primenjivati i sprovoditi	
15	Tvrđi da demokratski izbori uvek treba da se sprovedu slobodno i pošteno, u skladu sa međunarodnim standardima i domaćim zakonodavstvom, i bez ikakvih prevara	Srednji
16	Izražava stav da, kad god javni službenik vrši vlast, ne bi trebalo da zloupotrebljava tu moć i prekoračuje svoja zakonska ovlašćenja	
17	Izražava podršku stavu da sudovi treba da budu dostupni svima kako se ljudima ne bi uskratila prilika da podnesu predstavku sudu jer je to preskupo, problematično ili komplikovano	
18	Izražava podršku stavu da oni kojima je poverena zakonodavna vlast treba da podležu zakonu i odgovarajućem ustavnom nadzoru	Napredni
19	Izražava stav da informacije o javnim politikama i njihovom sprovođenju treba da budu dostupne javnosti	
20	Tvrđi da treba da postoje delotvorni pravni lekovi protiv postupaka javnih vlasti kojima se krše građanska prava	

Stavovi

Otvorenost za kulturnu drugost

21	Pokazuje interesovanje za učenje o verovanjima, vrednostima, tradiciji i pogledima na svet ljudi	Osnovni
22	Izražava interesovanje za putovanje u druge zemlje	
23	Izražava radoznalost za druga verovanja i tumačenja i druge kulturne orijentacije i pripadnosti	Srednji
24	Izražava zahvalnost za mogućnost da doživi druge kulture	
25	Traži i pozdravlja prilike za susret sa ljudima različitih vrednosti, običaja i ponašanja	Napredni
26	Traži kontakt sa drugim ljudima kako bi naučio o njihovoj kulturi	

Poštovanje

27	Daje prostor drugima da se izraze	Osnovni
28	Izražava poštovanje prema drugim ljudima kao ravnopravnim ljudskim bićima	
29	Odnosi se prema svim ljudima bez obzira na njihovo kulturno poreklo	Srednji
30	Izražava poštovanje prema ljudima koji imaju drugačiji socio-ekonomski status od njega samog	
31	Izražava poštovanje verskih razlika	Napredni
32	Izražava poštovanje prema ljudima koji imaju drugačija politička mišljenja od njega	

Građanska svest

33	Izražava spremnost za saradnju i rad sa drugima	Osnovni
34	Sarađuje sa drugima u zajedničkom interesu	
35	Izražava posvećenost da ne bude posmatrač kada se narušavaju dostojanstvo i prava drugih	Srednji
36	Razgovara o tome šta se može učiniti da se zajednica učini boljim	
37	Ispunjava obaveze i odgovornosti aktivnog građanstva na lokalnom, nacionalnom ili globalnom nivou	Napredni
38	Preduzima mere da ostane informisan o građanskim pitanjima	

Odgovornost

39	Pokazuje da prihvata odgovornost za svoje postupke	Osnovni
40	Ako povredi nečija osećanja, izvinjava se	
41	Predaje potrebne radove na vreme	Srednji
42	Pokazuje da preuzima odgovornost za sopstvene greške	Napredni
43	Dosledno ispunjava obaveze prema drugima	

Samoefikasnost

44	Izražava uverenje u sopstvenu sposobnost da razume probleme	Osnovni
45	Izražava uverenje da može da sprovede aktivnosti koje je planirao	
46	Izražava uverenje u sopstvenu sposobnost da se kreće kroz prepreke kada sledi cilj	Srednji
47	Ako želi da se promeni, izražava uverenje da može to da učini	
48	Pokazuje da se oseća sigurno u svojim sposobnostima da se suoči sa životnim izazovima	Napredni
49	Pokazuje samopouzdanje da zna kako da se nosi sa nepredviđenim situacijama zbog svoje snalažljivosti	

Tolerancija ambivalentnosti

50	Dobro komunicira sa drugim ljudima koji imaju drugačije tačke gledišta	Osnovni
51	Pokazuje da može privremeno da suspenduje mišljenja o drugim ljudima	

52	Ne oseća se nelagodno u nepoznatim situacijama	Srednji
53	Izlazi na kraj sa neizvesnošću na pozitivan i konstruktivan način	
54	Dobro funkcioniše u nepredvidljivim okolnostima	
55	Izražava želju da se njegove ideje i vrednosti ospore	Napredni
56	Uživa u izazovu rešavanja problema ambivalentnosti	
57	Izražava uživanje u razrešavanju komplikovanih situacija	

Veštine

Veštine autonomnog učenja

58	Pokazuje sposobnost da identifikuje resurse za učenje (npr. ljudi, knjige, internet)	Osnovni
59	Traži pojašnjenje novih informacija od drugih kada je to potrebno	
60	Može da uči o novim temama uz minimalni nadzor	Srednji
61	Može da proceni kvalitet svog rada	
62	Može da izabere najpouzdanije dostupne izvore informacija ili savete	Napredni
63	Pokazuje sposobnost da nadgleda, definiše, odredi prioritete i obavi zadatke bez neposrednog nadzora	

Analitičko i kritičko mišljenje

64	Može da identifikuje sličnosti i razlike između novih informacija i onoga što je već poznato	Osnovni
65	Koristi dokaze da podrži svoje mišljenje	
66	Može da proceni rizike povezane sa različitim opcijama	Srednji
67	Pokazuje da razmišlja o tome da li su informacije koje koristi tačne	
68	Može da identifikuje sva nepodudaranja ili nedoslednosti ili odstupanja u materijalima koji se analiziraju	Napredni
69	Može da koristi izričite i konkretne kriterijume, načela ili vrednosti za donošenje sudova	

Veštine slušanja i posmatranja

70	Pažljivo sluša različita mišljenja	Osnovni
71	Pažljivo sluša druge ljude	
72	Gleda geste govornika i opšti govor tela kako bi sebi pomogao da shvati značenje toga što ovaj govori	Srednji
73	Može efikasno da sluša kako bi dešifrovao značenja i namere druge osobe	
74	Obraća pažnju na ono što drugi impliciraju, ali ne govore	Napredni
75	Primećuje kako ljudi sa drugim kulturnim opredeljenjima na različite načine reaguju na istu situaciju	

Empatija

76	Može da prepozna kada je saradniku potrebna njegova pomoć	Osnovni
77	Izražava saosećanje za loše stvari koje je video da se dešavaju drugim ljudima	

78	Pokušava da bolje razume prijatelje tako što zamišlja kako stvari izgledaju iz njihove perspektive	Srednji
79	Uzima u obzir osećanja drugih prilikom odlučivanja	
80	Izražava stav da, kada razmišlja o ljudima u drugim zemljama, deli njihove radosti i tuge	Napredni
81	Precizno identifikuje osećanja drugih, čak i kada ne žele da ih pokažu	

Fleksibilnost i prilagodljivost

82	Modifikuje svoje mišljenje ako mu se racionalnom argumentacijom pokaže da je to potrebno	Osnovni
83	Može da izmeni odluke koje je doneo ako posledice tih odluka pokažu da je to potrebno	
84	Prilagođava se novim situacijama koristeći novu veštinu	Srednji
85	Prilagođava se novim situacijama primenom znanja na drugačiji način	
86	Usvaja sociokulturne konvencije drugih kulturnih ciljnih grupa u interakciji sa članovima tih grupa	Napredni
87	Može da modifikuje ponašanje kako bi ga prilagodio drugim kulturama	

Jezičke, komunikacione i višejezične veštine

88	Može da izrazi svoje misli o problemu	Osnovni
89	Traži od govornika da ponovi ono što je rekao ako mu nije jasno	
90	Postavlja pitanja koja pokazuju njegovo razumevanje stavova drugih	Srednji
91	Može da usvoji različite načine izražavanja ljubaznosti na drugom jeziku	
92	Može lingvistički da posreduje u interkulturalnoj razmeni prevođenjem, tumačenjem ili objašnjavanjem	Napredni
93	Može uspešno da izbegne interkulturalne nesporazume	

Veštine saradnje

94	Gradi pozitivne odnose sa drugima u grupi	Osnovni
95	Kada deluje kao član grupe, obavlja svoj deo posla grupe	
96	Radi na izgradnji konsenzusa za postizanje grupnih ciljeva	Srednji
97	Kada deluje kao član grupe, obaveštava druge o svim relevantnim ili korisnim informacijama	
98	Proizvodi entuzijazam među članovima grupe radi postizanja zajedničkih ciljeva	Napredni
99	Kada saraduje s drugima, podržava druge uprkos razlikama u gledištima	

Veštine razrešavanja konflikata

100	Može da komunicira sa sukobljenim stranama na način poštovanja	Osnovni
101	Može da identifikuje opcije za razrešavanje sukoba	
102	Može pomoći drugima da razreše konflikte tako što će poboljšati njihovo razumevanje dostupnih opcija	Srednji
103	Može da ohrabri strane uključene u sukobe da aktivno slušaju jedni druge i podele svoja pitanja i brige	

104	Redovno pokreće komunikaciju kako bi doprineo razrešavanju međuljudskih sukoba	Napredni
105	Može delotvorno da se nosi sa emocionalnim stresom, anksioznošću i nesigurnošću drugih u situacijama koje uključuju konflikt	

Znanje i kritičko razumevanje

Poznavanje i kritičko razumevanje sebe

106	Može da opiše sopstvene motive	Osnovni
107	Može da opiše načine na koje njegove misli i emocije utiču na njegovo ponašanje	
108	Može da kritički razmišlja o svojim vrednostima i uverenjima	Srednji
109	Može da kritički razmišlja o sebi iz više različitih perspektiva	
110	Može kritički da razmišlja o sopstvenim predrasudama i stereotipima i onome što se krije iza njih	Napredni
111	Može kritički da razmišlja o sopstvenim emocijama i osećanjima u širokom spektru situacija	

Poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije

112	Može da objasni kako ton glasa, kontakt očima i govor tela mogu da pomognu u komunikaciji	Osnovni
113	Može da opiše društveni uticaj i efekte različitih stilova komunikacije na druge ljude	Srednji
114	Može da objasni kako su društveni odnosi ponekad kodirani u jezičkim oblicima koji se koriste u razgovorima (npr. u pozdravima, oblicima obraćanja, upotrebom psovki)	Napredni
115	Može da objasni zašto ljudi drugih kulturnih opredeljenja mogu da slede različite verbalne i neverbalne komunikacione konvencije koje su značajne iz njihove perspektive	
116	Može kritički da razmišlja o različitim komunikacionim konvencijama koje se primenjuju u najmanje još jednoj društvenoj grupi ili kulturi	

Poznavanje i kritičko razumevanje sveta (uključujući politiku, zakon, ljudska prava, kulturu, kulture, religije, istoriju, medije, privrede, životnu sredinu i održivost)

117	Može da objasni značenje osnovnih političkih koncepata, uključujući demokratiju, slobodu, državljanstvo, prava i odgovornosti	Osnovni
118	Može da objasni zašto svako ima odgovornost da poštuje ljudska prava drugih	
119	Može da opiše osnovne kulturne prakse (npr. navike u ishrani, običaje pozdravljanja, načine obraćanja ljudima, ljubaznost) u nekoj drugoj kulturi	
120	Može kritički da razmišlja o tome kako je njegov pogled na svet samo jedan od mnogih pogleda na svet	
121	Može da proceni uticaj društva na prirodni svet, npr. u smislu rasta stanovništva, razvoja stanovništva, potrošnje resursa	
122	Može da se kritički osvrne na rizike povezane sa štetom po životnu sredinu	

123	Može da objasni univerzalnu, neotuđivu i nedeljivu prirodu ljudskih prava	Srednji
124	Može kritički da razmišlja o odnosu između ljudskih prava, demokratije, mira i bezbednosti u globalizovanom svetu	
125	Može kritički da razmišlja o osnovnim uzrocima kršenja ljudskih prava, uključujući ulogu stereotipa i predrasuda u procesima koji dovode do kršenja ljudskih prava	
126	Može da objasni opasnosti generalizacije sa individualnog ponašanja na čitavu kulturu	
127	Može kritički da razmišlja o verskim simbolima, verskim ritualima i religioznoj upotrebi jezika	
128	Može da opiše efekte koje propaganda ima u savremenom svetu	
129	Može da objasni kako ljudi mogu da se odbrane i zaštite od propagande	
130	Može da opiše različite načine na koje građani mogu uticati na politiku	Napredni
131	Može kritički da se osvrne na evoluirajuću prirodu okvira ljudskih prava i tekući razvoj ljudskih prava u različitim regionima sveta	
132	Može da objasni zašto ne postoje kulturne grupe koje imaju fiksne inherentne karakteristike	
133	Može da objasni zašto se sve verske grupe stalno razvijaju i menjaju	
134	Može kritički da razmišlja o tome kako se istorija često predstavlja i predaje sa etnocentrične tačke gledišta	
135	Može da objasni nacionalne ekonomije i kako ekonomski i finansijski procesi utiču na funkcionisanje društva	

FORMAT ZA POSMATRANJE

BROJ *	KOMPETENCIJA/ KOMPETENCIJE RFCDC-A ILI GRUPA KOMPETENCIJA ZA POSMATRANJE	AKTIVNOST INTERVENCIJA UČENJA	PRIKAZANI NIVO VEŠTINE			POVRATNE INFORMACIJE	
			C	S	N	OS/zašto	OP/zašto

* Pogledajte relevantan broj gorenavedenih deskriptora za ishode učenja različitih nivoa veština:
osnovni (O) srednji (S) i napredni (N)

Povratne informacije: oblasti snage (OS), oblasti poboljšanja (OP)

FORMAT ZA SAMOSTALNO POSMATRANJE / POSMATRANJE OD STRANE DRUGIH UČENIKA/ OD STRANE EDUKATORA

Datumi: 1. 2. 3.	Aktivnost / Intervencija učenja 1. 2. 3.	Posmatrač: 1. 2. 3.			Povratne informacije od: 1. 2. 3.	
Proficiency level	Kompetencija / Deskriptor	Samostalno	Drugi učenici	Edukator	OS/ zašto	OP/ zašto
Nivo znanja						
Osnovni						
Srednji						

Samostalno posmatranje/ posmatranje od strane drugih učenika i posmatranje od strane edukatora

Često (**Č**), Ponekad (**P**), Još ne (**JN**)

Povratne informacije: oblasti snage (**OS**), oblasti poboljšanja (**OP**)

Tabela u nastavku daje primer kako da se registruju posmatranja *klastera od sedam kompetencija* povezanih sa aktivnošću **Šta je identitet? Kako doživljavam druge, kako oni vide mene?** kao što je predloženo u tabeli „Mogućnosti učenja u vezi sa kompetencijama“ iznad. Kompetencija koja se smatra najrelevantnijom jeste stav **Otvorenost za kulturnu drugost i za druga verovanja, poglede na svet i praksu**, ali vrednosti, veštine i znanja deo su klastera.

POGLAVLJE D

METODOLOGIJA I METODE ZA PRAKTIKOVANJE GLOBALNOG OBRAZOVANJA

SADRŽAJ

METODOLOGIJA I METODE ZA PRAKTIKOVANJE GLOBALNOG OBRAZOVANJA	65
Metodološki proces	66
Uloga edukatora	66
METODOLOŠKE DIMENZIJE	67
Mikro-makro dimenzije i obrnuto	67
Trovremenske dimenzije	67
Istoričnosti dimenzije znanja	67
Dimenzija analize moći	67
METODOLOŠKI ASPEKTI	71
Na šta treba obratiti pažnju	71
Šta izgrađivati	73
Okruženje za učenje	75
PLANIRANJE SESIJE	79
Ispitivanje problema	80
Razumevanje perspektiva u interakciji kulturnih iskustava	90
Preduzimanje akcije	97
Procena	101
Naknadne aktivnosti	104
UČENJE KROZ GLOBALNO OBRAZOVANJE U RAZLIČITIM KONTEKSTIMA	105
Konteksti formalnog obrazovanja	105
Neformalna obrazovna okruženja	108
Informalno obrazovanje	110
Obuka u mekim veštinama	110
Doživotno učenje	110
PRILOG	111
Simulacija: globalno tržište	111

METODOLOGIJA I METODE ZA PRAKTIKOVANJE GLOBALNOG OBRAZOVANJA

„Obrazovanje ili funkcioniše kao instrument koji se koristi da olakša integraciju mlađe generacije u logiku sadašnjeg sistema i dovede do konformizma ili postaje praksa slobode, sredstvo pomoću kojeg se muškarci i žene kritički i kreativno bave stvarnošću i otkrivaju kako da učestvuju u transformaciji svog sveta.“

Paulo Freire

Ovo poglavlje sadrži širok spektar korisnih informacija i uputstava za različite nivoe iskustva i profesionalne kontekste:

- ▶ U prvom odeljku stvaraju se mostovi sa poglavljem C povezivanjem metodologije sa Referentnim okvirom kompetencija za demokratsku kulturu Saveta Evrope (RFCDK).
- ▶ Drugi odeljak se usredsređuje na metodološke dimenzije koje treba uzeti u obzir prilikom edukacije o globalnim pitanjima.
- ▶ Treći odeljak govori o metodološkim aspektima o kojima treba voditi računa i mogućim načinima da se uspostavi pozitivno okruženje za učenje pri radu sa grupom o globalnim pitanjima.
- ▶ Četvrti odeljak povezuje dijagram OECD-a za globalne kompetencije sa planiranjem sesije, dajući predloge „korak po korak“ za razvoj koherentnih i funkcionalnih tokova programa i metoda koje se mogu prilagoditi za kratkoročne ili dugoročne procese obuke.
- ▶ Peti odeljak predlaže moguće načine sprovođenja globalnog obrazovanja u različitim kontekstima učenja.

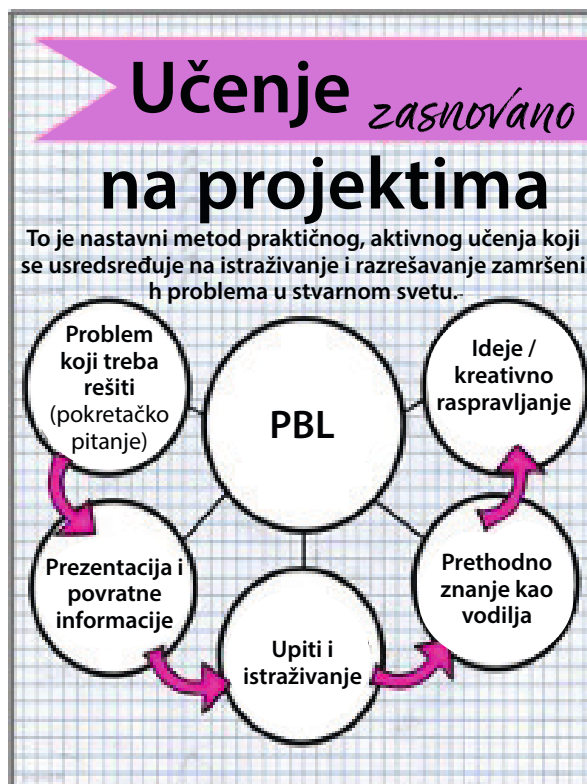
To je vežba pravljenja sažetka koja ne istražuje i ne objašnjava sve moguće pristupe i metode, već ima za cilj da podstakne edukatore da sami vežbaju učenje činjenjem.

DEFINISANJE METODOLOGIJE

Metodologija se odnosi na odnos između teorije i metoda.

Dok je **metoda** planirana procedura koja reguliše liniju delovanja preduzetog radi postizanja definisanih ciljeva u određenoj nauci, **metodologija** je naučna osnova za razvoj metoda, koja omogućava analizu postojećih metoda i formulisanje novih specifičnih metoda.

Metodologija se može zamisliti kao pedagoški okvir za proces nastave/obuke/učenja u cilju postizanja ciljeva učenja u dinamičnoj interakciji sa procesom ocenjivanja.

Sa <https://www.pinterest.pt/pin/527484175104429164/>

Metodološki proces

Da bismo promislili osnove metodologije globalnog obrazovanja, glavni koncepti u Deklaraciji o globalnom obrazovanju iz Mastrihta zadržavaju pravovremenost i valjanost: *Globalno obrazovanje je obrazovanje koje ljudima otvara oči i umove za realnost globalizovanog sveta.*

Metodologija prikazana na dijagramu globalnih kompetencija²³ zasniva se na međusobnoj povezanosti različitih stvarnosti sveta i uključuje četiri međuzavisne dimenzije:

- ▶ **Ispitivanje** globalnih pitanja sa lokalnim uticajem ili, obrnuto, razvijanje analitičkih, vizuelnih i čitalačkih kompetencija za razumevanje statistike, istorijskih procesa, naučnih razvoja, ekonomskih ravnoteža i političkih izbora o globalnim pitanjima, uz stvaranje empatije prema različitim uzrocima.
- ▶ **Razumevanje perspektiva i pogleda na svet drugih** kako bi se kritički razvilo lično mišljenje kao rezultat grupnih diskusija, istraživanja i stalnog intelektualnog promišljanja i ponovnog pregovaranja

zasnovanog na evoluciji događaja i **kontaminaciji svih kulturnih razlika.**

- ▶ **Preduzimanje akcija i učešće** u ostvarivanju promena koje želimo da vidimo u svetu, okupljanje sa saradnicima i zajednicama kako bi se razvile strategije podizanja svesti, zastupanja interesa i podsticanja promena u individualnom i kolektivnom ponašanju ili javnim politikama, osudila nepravda, vodila kampanja sa određenim ciljem, organizovali javni događaji i viralne akcije na društvenim mrežama, itd.

Uloga edukatora

Na osnovu uloge koju edukator ima u grupi, on uspostavlja različite tipove odnosa moći i očekuje se da pruži različite vrste podrške kako bi ispunio ciljeve učenja grupe. Te razlike možda nisu uvek tako jasne. U nastavku je dat referentni okvir koji se koristi u Obuci trenera kako bi se naglasili glavni kvaliteti i kompetencije koji deluju prilikom igranja različitih uloga u grupi učesnika istog nivoa.

NASTAVNIK	TRENER	FACILITATOR
U odnosu na razred, nastavnici su u potpunosti zaduženi za okruženje za učenje. Oni su odgovorni za izradu planova časova kako bi se postigli standardizovani rezultati u skladu sa nacionalnim nastavnim planovima i programima i za procenu nivoa znanja i veština učenika vezanih za predmet. Evaluacija se uglavnom odvija u obliku pismenih ili usmenih testova, ali nastavnici mogu koristiti i druge instrumente za posmatranje kako bi utvrdili da li su učenici ispunili ciljeve učenja.	Treneri imaju i znanje o određenoj temi i praktične veštine facilitacije da razviju sesije zasnovane na sadržaju kroz participativne aktivne metode zasnovane na pristupu neformalnom obrazovanju. Treneri su mešavina između nastavnika i facilitatora jer su i jedni i drugi orijentisani na rezultate kako bi ispunili ciljeve učenja na kursu, i procesno su orijentisani prilagođavajući sesije potrebama učenika. Ishodi učenja se mogu posmatrati tokom vremena praćenjem promena u individualnim stavovima i kolektivnom ponašanju.	Facilitatori ne moraju da budu stručnjaci za određenu temu da bi vodili sesiju jer je njihova uloga da podrže proces zajedničkog učenja među grupom ljudi. Njihov fokus je na grupnoj dinamici: izgradnja tima, razrešavanje konflikata, strateško planiranje i procesi donošenja odluka, uglavnom koristeći metode neformalnog obrazovanja. Facilitatori podržavaju grupu učenika u određivanju zajedničkih pravila, postavljanju ciljeva učenja, postavljanju relevantnih pitanja i proceni grupnog procesa učenja.

23. Uključeno u Okvirni nacrt okvira OECD-a za globalnu procenu kompetencija PISA 2018, publikacija OECD-a; up. poglavlje C za dodatne informacije

METODOLOŠKE DIMENZIJE

Mikro-makro dimenzije i obrnuto

- ▶ **Od lokalnog do globalnog**, fokusira se na međusobnu povezanost globalne dimenzije pitanja i efekata na lokalnom nivou (*glokalizacija*)
- ▶ **Od ličnog do kolektivnog**, potrebna su lična iskustva i životne priče da bi se razmišljalo o većim problemima koji utiču na grupu ljudi
- ▶ **Od emocionalnog ka racionalnom**, emocionalne odgovore preoblikuje u racionalna promišljanja usmerena ka delovanju

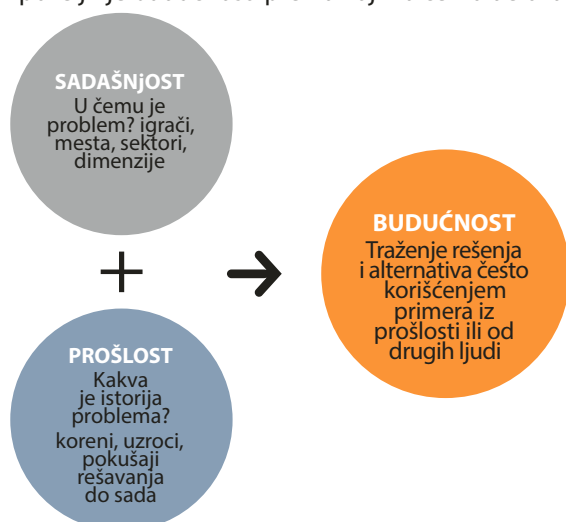
ISTAĆI rečenicu:

Deluj lokalno, razmišljaj globalno!

Globalna pitanja se mogu razvijati kroz bilo koji predmet nastavnog plana i programa, kako u formalnom tako i u neformalnom kontekstu. Povezivanje specifičnog sa opštim znanjem i povezivanje različitih podataka koji dolaze iz različitih nauka omogućava multiperspektivni pristup, koji je neophodan da bi se znanje sagledalo kao jedinstven sistem i da tako možete razumeti sebe i druge u složenom, međuzavisnom svetu, gde realnosti naših života mogu biti komplementarne ali i kontradiktorne. Prelazak sa kulture individualizma na kulturu partnerstva pretpostavlja transformaciju ličnih kriterijuma jedine istine u kolektivne kriterijume višestrukih realnosti.

Trovremenske dimenzije

Bavljenje svim trima dimenzijama veoma je važno kada se pristupa globalnim pitanjima. Na primer, u početku smo prirodno usredsređeni na to kako se problem pojavljuje u sadašnjosti. Međutim, takođe moramo da vidimo njegove korene u prošlosti i istražimo moguće ili poželjnije budućnosti prema kojima ćemo delovati.

Kada razmišljamo o istorijskim dimenzijama globalnih pitanja, treba izbegavati *prezentizam*, sklonost da se događaji iz prošlosti tumače u relacijama savremenih vrednosti i koncepata. Moramo biti svesni koncepta *istorijske svesti*, a to je shvatanje temporalnosti istorijskog iskustva, tako da se misli da su prošlost, sadašnjost i budućnost povezani radi stvaranja istorijskog znanja, pa ih povezujemo u način koji za nas ima smisla i gradimo linearnu priču, koja je većinom puko priželjkivanje, ako nije zasnovana na dokazima iz različitih perspektiva (a ne na jednostranim dokazima). Ponekad je lako govoriti o „sagledavanju korena“, ali tu ima mnogo zamki...

|| *Nikada ne možete zaista razumeti pojedinca osim ako ne razumete i društvo, istorijski period u kome živi, njegove lične nevolje i društvena pitanja.*

C. Wright Mills

Istoričnosti dimenzije znanja

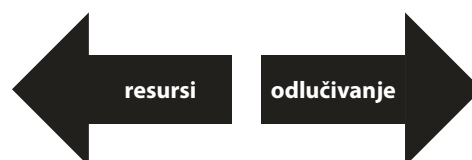
|| *Dok lav ne nauči da piše, svaka priča će slaviti lovca*

Afrička poslovice

Važno je prepoznati istoričnost i granice individualnih i društvenih procesa, različite stadijume razvoja pojava, genezu i propadanje, granice i moguće iscrpljivanje i uništenje svakog sistema (ekološkog, socijalnog, ekonomskog, političkog) da bi se postiglo razumno razumevanje situacija. Istorija se zasniva i na kulturnim perspektivama: na primer kada se posmatraju kolonizacioni i dekolonizacioni procesi, evrocentrično gledište naglašava *civilizacijski* pristup fenomenu, dok sve više intelektualaca sa juga sveta ponovo ispisuju taj period istorije. naglašavajući ljudsku i ekološku *eksploataciju* osvajača.

Dimenzija analize moći

Bavljenje globalnim pitanjima podrazumeva povezivanje tačaka između nekoliko različitih grupa interesa na osnovu moći i profita ili na osnovu dobrobiti ljudi i životne sredine.

Širom sveta, u zavisnosti od mesta gde smo rođeni, etničke grupe koju predstavljamo, društvene klase kojoj pripadamo, imamo različite pristupe resursima, mogućnostima i različitim sposobnostima kako bismo uticali na procese donošenja odluka o raspodeli resursa i bogatstva.

Na primer, kada analiziramo pitanja migracije sa kritičkim pristupom, možemo identifikovati različite grupe zainteresovanih strana.

Informacije u nastavku treba da budu istaknute i predstavljene tako da se sadržaj ističe (ne nužno u okviru)

Multinacionalne kompanije u dogovoru sa nedemokratskim vladama privatizuju zemljište (otimanje zemlje) i eksploatišu ekosisteme i sirovine, obavezujući zajednice ili da napuste svoje domove u potrazi za hranom i čistom vodom ili da ostanu i rade bez ikakvog poštovanja ljudskih prava. Oni koji su zdravi i dovoljno bogati da se upuste na veoma dugo i rizično putovanje ka zemljama u kojima postoje bolje radne mogućnosti

za slanje doznaka kući, migriraju prelazeći granice, pri čemu ih krijumčari drže u zatočeništvu dok ne isplate dug za ilegalno putovanje.

Kome je stalo?

Ko ima moć?

Ko dobija resurse?

Ko su vaši saveznici i protivnici?

Koja može biti moja/naša uloga u promeni situacije?

To su pitanja koja bi trebalo da budu u srži razvoja bilo kog programa globalnog obrazovanja i aktivnosti.

Hijerarhija MOĆI:

ULOGA MEDIJA U RAZVOJU JAVNOG MNJENJA

„Svi smo zainteresovani da promenimo situaciju oko nas, bilo na političkom, društvenom ili ličnom nivou. Ali sadašnja situacija nije nastala sama od sebe, već se razvijala kroz složene i kumulativne procese odlučivanja, koji su negativno ili pozitivno uticali na situaciju i doprineli njenom stvaranju.

Ako želimo da promenimo postojeće stanje, potrebno je da analiziramo i razumemo različite odluke koje su dovele do njegovog razvoja, a zatim da planiramo niz akcija koje utiču na te procese odlučivanja ili dovode do novog procesa odlučivanja koji bi u konačnici promenio trenutnu situaciju.

Z svaku odluku je potreban izvor legitimiteta, koji može biti moralni, pravni, politički, itd. Odluka o ratu protiv druge zemlje ili odluka o kupovini cipela od prave kože – i za jedno i drugo potreban je izvor legitimiteta.

Javno mnjenje je jedan od glavnih izvora legitimiteta za većinu političkih odluka; čak i u zemljama sa najstrožim diktaturom, javno mnjenje se izgrađuje da dá legitimitet političkim odlukama.

Javno mnjenje je kombinacija skupa sudova, stavova, mišljenja, ideja i verovanja koje grupa (ili deo grupe) ima o određenom pitanju tokom određenog vremenskog perioda.

Javno mnjenje se formuliše kroz proces akumulacije na koji utiču mediji, događaji, nevladine organizacije, političke partije, trustovi mozgova, interesne grupe, lobiji, aktivisti, itd.

Glavni faktor su mediji jer mediji imaju za cilj da oblikuju javno mnjenje na osnovu specifične agende ili narativa.

Narativ je naša verzija istine, kako vidimo svet i kako objašnjavamo i odnosimo se prema događajima.”

METODOLOŠKI ASPEKTI

U svim oblicima obrazovanja, od suštinskog je značaja uzeti u obzir situaciju i pozadinu grupe za učenje; u globalnom obrazovanju to je presudno. Uzrast, broj učenika, društvene i kulturne različitosti u vezi sa odabranim temama, vremenom, materijalima i raspoloživim prostorom moraju se prvenstveno uzeti u obzir pri kreiranju programa globalnog obrazovanja i odabiru odgovarajućih metoda. Primarni element je i shvatanje konteksta učenika kao ishodišta i kooperativno istraživanje njihovih potreba.

Istaknuto pitanje

Šta treba da uzmemo u obzir?

Na šta treba obratiti pažnju

Bavljenje kontroverzom

U OKVIRU

Kompetencije za demokratsku kulturu koje se mogu razviti da bi se bavilo pitanjima vezanim za kontroverzu ili nacionalni i kulturni identitet: *vrednovanje kulturne raznolikosti, otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede i prakse na svet, tolerancija ambivalentnosti, veštine analitičkog i kritičkog mišljenja, veštine slušanja i posmatranja, empatija, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje sebe.*

Očekuje se da će globalna pitanja biti kontroverzna. Zato ne treba izbegavati kontroverzu kada se bavimo takvim pitanjima, već se s njom treba suočiti na uravnotežen način, sa ciljem sinteze stavova. Ta sinteza, naravno, nije uvek moguća. Na primer, pitanja vezana za religiju mogu biti veoma kontroverzna, a zaključci možda nisu mogući u demokratskoj raspravi. Međutim, takva rasprava sama po sebi ima zasluge. o pitanju poštovanja različitih kultura nužno će se raspravljati. I svi u grupi će shvatiti da živimo u svetu koji se brzo menja u kome moramo da analiziramo postojeća uverenja i različite poglede na svet, vrednosti i stavove.

Suočavanje sa pitanjima nacionalnog ili kulturnog identiteta

Ova pitanja su obično povezana sa migracijama, ksenofobijom, stereotipima i ljudskim pravima i stoga mogu biti veoma kontroverzna i moraju se obrađivati veoma delikatno. Iako globalno obrazovanje znači otpor statusu kvo, ne treba ga smatrati pretnjom, već pozitivnim izazovom koji može obogatiti i proširiti nacionalni i kulturni identitet.

Uključivanje svih

Prilikom izrade obrazovnih programa, ukoliko nije moguće unapred znati sastav grupe, od suštinskog je značaja predvideti fleksibilnu strukturu u procesu osmišljavanja kako bi uvek bio dostupan plan B. Ponekad su vidljivi ljudi sa posebnim potrebama, kao u slučaju fizičkih smetnji ili smetnji sa vidom, ali u mnogim slučajevima oštećenje sluha, intelektualne smetnje i druge takve situacije zahtevaju posebnu pažnju kada se na prvi pogled ne mogu predvidjeti. Budite spremni da promenite svoje planove. Inkluzija je u osnovi globalnog obrazovanja.

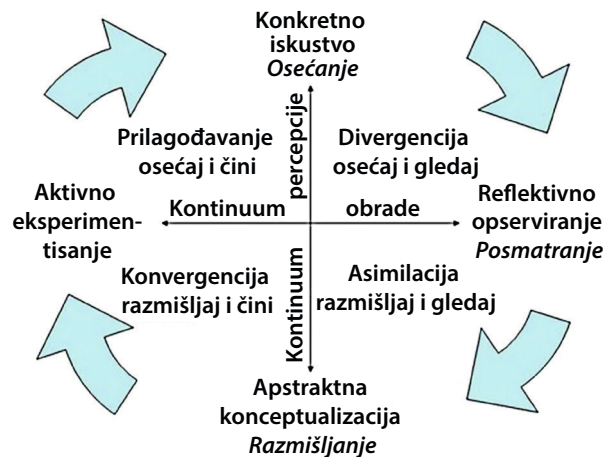
Proces učenja

Model procesa učenja koji je objavio David Kolb 1984. godine i dalje je veoma relevantan za planiranje programa globalnog obrazovanja, ali i za procenu sastava grupe učenika u obuci.

|| Učenje je proces u kome se znanje stvara kroz transformaciju iskustva

Kolb, 1984.

Taj model odražava pedagogiju koja stoji iza metodologije neformalnog obrazovanja: učenici kroz *konkretno iskustvo* stvaraju emocionalne veze prema nekom pitanju, i te emocije se moraju reorganizovati i obraditi kroz *promišljanje* i *posmatranje*. Shodno tome, ispitivanje i razmena perspektiva unutar grupe omogućavaju da se *konceptualizuju* i *apstrahuju* iskustva vizualizujući dostignuća u učenju i stvarajući neposredne veze sa širim društvom za razmišljanje o mogućim *aktivnim eksperimentima* za testiranje kako bi se pronašla alternativna rešenja za to specifično pitanje²⁴.

Slično tome, kada se govori o iskustvenoj aktivnosti na plenarnoj sesiji, koraci koje treba slediti u procesu facilitacije jesu:

- ▶ Pitajte šta se desilo tokom aktivnosti
- ▶ Pitajte kako su se učenici osećali tokom aktivnosti u odnosu na druge u grupi
- ▶ Pitajte o vezama između aktivnosti i stvarnih situacija
- ▶ Prikupite neka opšta razmatranja, razmišljanja i moguće tačke akcije koje ćete pratiti kao pojedinci i kao grupa

Istovremeno, unutrašnji deo matrice prikazuje četiri različita stila učenja, koji se zasnivaju na društvenom okruženju, individualnim kognitivnim stavovima i obrazovnim iskustvima prema načinu na koji ljudi uče. Ti stilovi su:

- ▶ Divergentni, osećaj i gledaj
- ▶ Asimilujuć, razmišljaj i gledaj
- ▶ Konvergirajuć, razmišljaj i čini
- ▶ Prilagođavajuć, osećaj i čini

VARK model učenja

Nadovezujući se na Kolbovu teoriju, teoretičari obrazovanja Fleming i Mills²⁵ razvili su 1992. godine VARK model učenja, identifikujući četiri glavna stila učenja koji se direktno odnose na način na koji ljudi uče. Svaka osoba koristi kombinaciju tih stilova, ali obično ima preovlađujući stil za razvijanje kompetencija, kao npr.:

Vizuelan	Auditorni
Ljudi koji kroz grafiku, mape i slike bolje uče kako da razumeju i organizuju nove informacije	Ljudi koji bolje uče kroz slušanje i govorenje, na primer na predavanjima i grupnim diskusijama. Auditorni učenici koriste mnemoničke tehnike za učenje
Čitanje i pisanje	Kinestetički
Ljudi koji bolje uče kada čitaju i pišu i prave beleške da bi pojmove pretočili u mentalne mape i eseje	Ljudi koji bolje uče kroz praktično i taktilno eksperimentisanje sa informacijama

24. McLeod, S. A. (2017). Kolb – stilovi učenja. Preuzeto sa www.simplypsychology.org/learning-kolb.html

25. Za dodatne informacije v. <http://vark-learn.com/>

Prilikom razvoja aktivnosti obuke i nastavnih resursa, ključno je obezbediti različite stimulanse kako bi se svi stilovi učenja aktivno uključili u proces učenja, imajući u vidu da mladi ljudi sve više postaju vizuelni učenici, te je uključivanje slika i video zapisa od ključnog značaja u bilo kojoj aktivnosti učenja.

Šta izgrađivati

Kulturno raznolika društva i solidarnost

Kompetencije za demokratsku kulturu

koje se mogu razviti pri bavljenju pitanjima vezanim za kulturnu raznolikost i solidarnost: *vrednovanje kulturne raznolikosti, vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, otvorenost za kulturnu drugost i druga uverenja, poglede na svet i prakse, građanska svest, samoeфикаsnost, tolerancija ambivalentnosti, veštine analitičkog i kritičkog mišljenja, empatija, veštine saradnje, veštine razrešavanja sukoba, poznavanje i kritičko razumevanje sebe, ljudskih prava i kultura.*

Od malih sela do velikih gradova, društva postaju kulturno i etnički pluralistička, i ta raznolikost vrlo često se ogleda i u malim društvenim grupama, kao što su škole, učionice, sportski timovi, javni prostori, itd.

|| *Ništa od mene nije originalno, ja sam udruženi napor svih koje sam ikada poznao.*

Chuck Palahniuk

Danas je moguće dobiti informacije o svetskim realnostima i problemima samo povezivanjem sa lokalnim naseljima ili kontaktiranjem sa udruženjima stranih zajednica. Taj proces je veoma važan za prelazak iz učionica i gradova gde svaka kulturna grupa živi u društvenim prostorima odvojeno u interkulturalne učionice i gradove gde različite kulturne grupe dele iste prostore i međusobno komuniciraju, bez straha od gubitka sopstvenog identiteta ili izloženosti rasizmu.

Promovisanje formalnih, neformalnih i informalnih aktivnosti koje razvijaju empatiju, razmenu tradicija, međusobno razumevanje i solidarnost najbolji je način da se razbiju stereotipi često vođeni nepravednim političkim diskursom i govorom mržnje kreatora mišljenja.

Pogledajte video: *The Truth About Your National Identity*²⁶

Sa: <https://pin.it/j23glxnzixmz7t>

26. <https://www.youtube.com/watch?v=F9qF6FvwrHI>

Uvođenje elementa promene

Iako je promena deo svakodnevnog života, ona ponekad ima ometajući karakter, stvarajući povećanu nestabilnost i neizvesnost. Globalno obrazovanje priprema učenike da razumeju i nose se sa tom realnošću i da joj se prilagode na pozitivan i konstruktivan način. To znači traženje načina da se postigne određena dobra ravnoteža između stabilnosti i promena. U tu svrhu potreban je holistički pristup koji povezuje različite dimenzije bića (fizičke, intelektualne, emocionalne

i duhovne) sa različitim dimenzijama okruženja (prirodnim, društvenim, kulturnim, ekonomskim i političkim).

Poslednjih godina koncept otpornosti postao je popularan u javnom diskursu, kada se govori o promeni. Šta znači *otpornost*?

Otpornost²⁷ je sposobnost sistema da apsorbuje poremećaje i reorganizuje se dok prolazi kroz promene kako bi u suštini zadržao istu funkciju, strukturu, identitet i povratne informacije.

Otporne organizacije

Okvir u nastavku pokazuje relevantnost razvoja globalnih kompetencija za suočavanje sa sadašnjim

i budućim izazovima sveta; pogledajte poglavlje C za celokupan opseg kompetencija:

Liderstvo i kultura	Mreže i odnosi	Spremnost za promene
<ul style="list-style-type: none"> Vrednovanje kulturne raznolikosti Otvorenost za kulturnu drugost Odgovornost Samoefikasnost Tolerancija ambivalentnosti Analitičko i kritičko mišljenje Empatija Jezičke, komunikacione i višejezične veštine Veštine razrešavanja konflikata Poznavanje i kritičko razumevanje sebe. 	<ul style="list-style-type: none"> Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava Poštovanje Građanska svest Veštine slušanja i posmatranja Empatija Veštine saradnje Poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije. 	<ul style="list-style-type: none"> Tolerancija ambivalentnosti Veštine autonomnog učenja Fleksibilnost i prilagodljivost Veštine saradnje Poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije Poznavanje i kritičko razumevanje sveta (uključujući politiku, pravo, ljudska prava, kulturu, kulture, religije, istoriju, medije, privredu, životnu sredinu i održivost).

27. Walker, B., C. S. Holling, S. R. Carpenter, I. A. Kinzig. 2004. Otpornost, prilagodljivost i transformabilnost u društveno-ekološkim sistemima. *Ecology and Society* 9(2): 5. [na internetu] URL: <http://www.ecologyandsociety.org/vol9/iss2/art5/>
<https://www.resorgs.org.nz/about-us/what-is-organisational-resilience/>

S obzirom na to da je svetska populacija sve više pod stresom klimatskih promena i drugih dinamičnih pojava unutar i širom različitih zemalja, ključno je da se uvek razmisli o holističkom pristupu globalnom obrazovanju, čije kompetencije imaju za cilj ljudski razvoj i kvalitet života na bilo kojoj geografskoj širini sveta.

Zasnivajte aktivnosti na ličnim iskustvima ili simulacijama

Lična iskustva ili simulacije predstavljaju oblike iskustvenog učenja. Aktivnosti simulacije globalnog obrazovanja mogu izazvati intenzivna osećanja sa kojima se nije lako nositi. Iz tog razloga, edukator mora biti spreman da se nosi sa jakim emocijama i treba da poznaje i razume svaku osobu u grupi. Aktivnosti koje izazivaju jaka osećanja i dovode do podvojenih mišljenja moraju se pažljivo planirati i razvijati. U suprotnom, previše emocija može udaljiti rad grupe od razumnosti i promišljanja. Metode koje omogućavaju i iskustvo i promišljanje i koje ostvaruju ravnotežu između kognitivnog, emocionalnog i delatnog nivoa najefikasnije su za učenje u globalnom obrazovanju.

Savet Evrope je objavio **Paket obuke za nastavnike o podučavanju kontroverznih pitanja kroz obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava**²⁸, koji podržava razrešavanje teških pitanja u okruženju učenja.

Sa: <https://it.pinterest.com/pin/62135669842932770/>

Razvijajte liderstvo i zastupanje

Liderstvo je stvar inteligencije, pouzdanosti, humanosti, hrabrosti i discipline... Oslanjanje isključivo na inteligenciju rezultira buntovništvom. Praktikovanje isključivo humanosti dovodi do slabosti. Fiksiranje na poverenje rezultira ludošću. Zavisnost od snage hrabrosti rezultira nasiljem. Preterana disciplina i strogost u komandovanju rezultiraju suvošču. Kada neko ima svih pet vrlina zajedno, od kojih svaka odgovara svojoj funkciji, onda može biti vođa.

Sun Cu

Globalno obrazovanje koristi procese otvaranja očiju kako bi podiglo emocije i osećanja u vezi sa problemima koji se dešavaju u bližim i daljim mestima u svetu, kako bi se omogućilo kanalisanje takvih osećanja na proaktivan način radi zalaganja za pozitivne promene. Poštujući svačije stavove i društvene veštine, svaki pojedinac može i treba da praktikuje veštine liderstva i zastupanja: informisanjem o nekom pitanju, odbranom neke osobe ili borbom za neku stvar na ulici ili na društvenim medijima, mobilisanjem pripadnika iste grupe da učestvuju u društvenoj akciji, davanjem glasa onima koji se obično ne čuju, uticanjem na ponašanje potrošača, organizovanjem zajednica, zalaganjem za promene politike i ljudskih prava kako na lokalnom tako i na globalnom nivou.

Inkluzivno i otvoreno liderstvo može sanjati o novim mogućim budućim scenarijima i stvarati pravu osnovu za podizanje svesti i konsenzus za podsticanje društvene transformacije.

Okruženje za učenje

Positivno okruženje za učenje ima specifične karakteristike, koje su prikazane na dijagramu u nastavku. Koji su to specifični elementi? U ovom odeljku

28. <https://rm.coe.int/16806948b6>

ispituje se i objašnjava korak po korak procedura planiranja sesije i razvoja sesije.

Postavljanje ciljeva učenja obuke ili obrazovnog resursa

Edukatori obično dobijaju skup opštih ciljeva od organizatora koji promoviraju aktivnost obuke (to može biti institucija, nevladina organizacija, omladinska organizacija, obrazovna institucija, itd.) Te opšte ciljeve treba pretočiti u pedagoške ciljeve, što znači:

- ▶ potrebno je biti PAMETAN (konkretni, merljivi, ostvarivi, realni, vremenski ograničeni – engl. SMART: specific, measurable, achievable, realistic, time-bound)
- ▶ potrebno je biti relevantan i za organizatora i za učenike
- ▶ potrebno je biti izvodljiv u smislu kompetencija edukatora, vremena, prostora i dostupnih materijala
- ▶ potrebno je biti prilagodljiv konkretnim metodama da bi se postigli ti ciljevi

Na primer, kada se vodi tročasovna radionica o socijalnoj inkluziji različitih zajednica u određenom naselju, ciljevi mogu biti:

- ▶ olakšati međusobno poznavanje i razumevanje među različitim kulturama i zajednicama koje dele iste javne prostore
- ▶ proceniti potrebe i mogućnosti za saradnju među pojedincima
- ▶ stvoriti mogućnosti za umrežavanje radi jačanja partnerstava i dijaloga

Stručnost tima trenera

Rad utimizahteva poštovanje drugoga, samorefleksivan stav, slušanje, spremnost da se uči, poverenje i delegiranje. Takođe uključuje mnogo diskusije, fleksibilnosti i prilagođavanja različitim stilovima obuke, ali može biti pravo iskustvo celoživotnog učenja i za članove tima, ako su slobodni da timu donesu lične kompetencije. Delotvorno i efikasno globalno obrazovanje rezultat je kombinovanog delovanja timskog rada. Neki edukatori su veoma dobri grafički facilitatori, ili pozorišni glumci, IKT stručnjaci, itd.

ISTAĆI rečenicu:

Verujte jedni drugima i učite jedni od drugih.

Procena potreba učenika

Imati ideju o profilima i očekivanjima grupe koja učestvuje u sesiji globalnog obrazovanja predstavlja bitan element. U neformalnim kursovima obuke

polaznici treba da se prijave i trener će unapred znati profil učesnika. U formalnom okruženju, na obučavaocu je da dobije informacije o grupi preko referentnog nastavnika.

Prethodne informacije korisne za edukatora:

- ▶ **Veličina grupe:** neke aktivnosti poput igranja uloga imaju specifične zahteve u pogledu broja učenika.
- ▶ **Sastav grupe** u smislu društvenog, kulturnog i ekonomskog statusa: neka pitanja mogu biti prilično osetljiva, na primer kada se radi o rodnom pitanjima ili razrešavanju sukoba.
- ▶ **Iskustvo grupe** u toj specifičnoj oblasti: neke grupe su možda već uradile projekte o klimatskim promenama, te je takvo učenje i razmišljanje napredno.
- ▶ **Očekivanja učenika** od sesije: šta žele da nauče? Kakvu međusobnu interakciju očekuju?

Kad god je moguće, raspitajte se o motivaciji i kakva su očekivanja od prisustvovanja sesiji obuke, a možda bi to trebalo da bude jedna od prvih aktivnosti koje ćete organizovati na početku svoje radionice.

Korišćenje resursa sa grupom za učenje

Izaberite pedagoške resurse u skladu sa potrebama grupe za učenje. To znači u skladu sa:

- ▶ starosnom grupom učenika: nisu previše jednostavni ni previše komplikovani, ni previše neozbiljni, ni previše ozbiljni.
- ▶ nivoom jezika učenika (naročito u međunarodnim/interkulturalnim okruženjima): ako ne razumeju uputstva iz resursa, ne mogu da učestvuju; ako su uputstva previše jednostavna, misliće da ih ne smatrate dovoljno pametnim ili dovoljno starima da koriste resurs.
- ▶ sposobnostima svih učenika, posebno u grupama sa mešovitim sposobnostima; nije korisno probati resurs, ako niste sigurni da učenici to mogu.
- ▶ kulturnom raznolikošću grupe: resurs nije previše orijentisan na određenu kulturu, posebno ako je grupa multikulturalna, jer učenici možda ne razumeju ili mogu pogrešno razumeti sadržaj.
- ▶ interesima grupe: o resursu koji je veoma interesantan za edukatora ili obučavaoca učenici mogu imati drugačije mišljenje.

Lokacija i lokalna zajednica

Prilikom planiranja projekata/programa/aktivnosti globalnog obrazovanja veoma važan aspekt za procenu jeste mesto gde se aktivnosti odvijaju i kako je moguće ostvariti interakciju sa lokalnom zajednicom u smislu lokalnih udruženja, škola, opština, lokalnih preduzeća, itd.

SVE VEZANO ZA KURS OBUKE MOŽE BITI IZVOR NADAHNUĆA ZA G-LOCAL VEZE:

Svake godine centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope organizuje „Univerzitet za mlade i razvoj“ u Molini (Španija). Tokom nedelju dana broj stanovnika tog malog poljoprivrednog mesta se udvostruči jer stotine mladih iz cele Evrope i šire pohađa nekoliko vrsta kurseva obuke (engl. *training course* – TC) koje organizuju omladinske organizacije. Ako se TC odnosi na fer trgovinu i održivi razvoj, učenici obično posećuju javni pogon za masline da bi se upoznali sa procesom proizvodnje maslina od lokalnih farmera do velike distribucije. Ako se TC odnosi na kreativnost i umetničke performanse, učenici imaju aktivnu ulogu u organizaciji interkulturalne večeri u selu. Ako postoji obuka trenera, velike su šanse da se organizuje terenska poseta i interakcija sa učenicima lokalnih škola.

<https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/youth-co-operation>

Fizički prostor

Prilikom planiranja aktivnosti globalnog obrazovanja prednost predstavlja velika i dobro osvetljena prostorija sa stolicama postavljenim u krug i pokretnim stolovima

kako bi se prostor prilagodio metodama koje izaberete. Imati pristup i nekom otvorenom prostoru veoma je korisno za promenu scenarija u skladu sa fazom razvoja aktivnosti obuke. Uvek unapred proverite tehničke mogućnosti dostupne u prostoriji za obuku, kao što su pristup internetu, projektor, zvučnici, flip-čartovi, itd. Morate da izmenite izbor metode podučavanja / obuke u skladu sa tehničkim resursima koje imate!

Materijali

Čarobna kutija edukatora sadrži:

- ▶ lepljive papiriće za podsećanje
- ▶ papir za flip-čart tablu
- ▶ crne markere
- ▶ obojene markere (mnogo)
- ▶ makaze
- ▶ papirnu traku
- ▶ plastelin
- ▶ vrpca
- ▶ sat
- ▶ dobru instrumentalnu muziku
- ▶ hemijske olovke
- ▶ sve što vam je potrebno da razvijete svoju sesiju prema metodama koje odaberete

PLANIRANJE SESIJE

Ovaj odeljak predstavlja predloge za strukturisanje sesija obuke. Postavljanje toka programa znači prilagođavanje ciljevima učenja konkretnih aktivnosti koje pokrivaju faze *ispitivanja pitanja, razumevanja perspektiva kroz kulturne razlike i preduzimanja akcija i učešća*, kao što je pomenuto u poglavlju C.

Zadržite ovaj OKVIR, neka bude istaknut:

KOMPAS – PRIRUČNIK ZA OBRAZOVANJE MLADIH O LJUDSKIM PRAVIMA

<https://www.coe.int/en/web/compass/using-compass-for-human-rights-education>

KOMPAS je tokom poslednje dve decenije postao referenca za sve edukatore koji se bave pitanjima ljudskih prava. On sadrži mnoštvo korisnih informacija o ljudskim pravima, facilitaciji i široku paletu aktivnosti neformalnog obrazovanja koje se mogu prilagoditi za različite svrhe. Iz tog razloga, u ovom poglavlju ćete naći mnoge reference na KOMPAS i druge komplete za obuku koje je objavio Savet Evrope.

On sadrži:

- **1. poglavlje:** To je uvod u ljudska prava i OLJP i u korišćenje priručnika.
- **2. poglavlje:** Poglavlje sadrži aktivnosti. Tu ćete pronaći 58 aktivnosti na različitim nivoima za istraživanje ljudskih prava jer se odnose na odabrane teme i različita prava. Te aktivnosti su instrumenti za vaš rad sa mladima.
- **3. poglavlje:** „Preduzimanje akcije“ objašnjava koncept i sadrži ideje i savete za načine promovisanja ljudskih prava u zajednici i širom sveta.
- **4. poglavlje:** Ovo poglavlje pruža osnovne informacije o ljudskim pravima i njihovom istorijskom razvoju zajedno sa međunarodnim standardima i dokumentima.
- **5. poglavlje:** Ovde ćete pronaći osnovne informacije o globalnim temama u okviru KOMPASA.
- **Prilozi:** Sažeci glavnih deklaracija, konvencija i tekstova o ljudskim pravima, kao i rečnik često korišćenih termina.
- **Druge korisne publikacije Saveta Evrope:** <https://www.coe.int/en/web/compass/resources>

Ispitivanje problema

Grupa

Međusobno upoznavanje i aktivnosti izgradnje tima, čak i među grupama ljudi koji se već poznaju, predstavljaju prekretnicu za postavljanje prave grupne dinamike, podsticanje energije i usredsređivanje učenika na diskusiju koja će uslediti tokom sesije.

Metode

IGRE IMENA	
ZAŠTO TO KORISTIMO	Ime, godine, država, škola/organizacija, profesija, šta volimo i šta sanjamo za budućnost minimum su potrebnih informacija za pristup razgovoru sa nekim drugim, kako neformalno tako i na plenarnoj sesiji. Niko ne treba da bude zapostavljen u procesu učenja.
OPIS	Sva ta kratka dinamika koja pruža mogućnost da se sa grupom podeli mnogo informacija za kratko vreme. Da navedemo samo neke: lopta koja se kotrlja u grupi, Fejsbuk stranica, pasoš, naslovna stranica lične knjige, „masovno unakrsno upoznavanje potencijalnih romantičnih partnera“ (engl. <i>speed dating</i>), tombola, itd.
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Vrednovanje kulturološke raznolikosti, otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede i prakse na svet, građanski duh, samoeфикаsnost, tolerancija ambivalentnosti, veštine slušanja i posmatranja, empatija, fleksibilnost i prilagodljivost, jezičke, komunikacione i višejezične veštine, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje sebe i komunikacije
KONKRETNI PRIMER(I)	<i>CSALTO kutija sa instrumentima Saveta Evrope</i> stranica sa igrama imena i aktivatorima
AKTIVATORI I LEDOLOMCI	
ZAŠTO TO KORISTIMO	Individualno samopouzdanje i nivo grupne energije u prostoriji mogu mnogo da variraju u bilo kojoj fazi procesa učenja. Na početku sesije, posebno prve sesija ujutru i prve popodnevne sesija uvek je potrebna kratka zabavna aktivnost koja daje energiju kako bi se aktivirala pažnja učenika da se usredsrede na učenje. (To važi za bilo koju starosnu i profesionalnu grupu)
OPIS	Kratka dinamika koja se obično odvija u krugu gde su učenici pozvani da se kreću, plešu, pevaju, govore prema uputstvima edukatora
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Građanska svest, samoeфикаsnost, tolerancija ambivalentnosti, veštine slušanja i posmatranja, empatija, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje sebe, komunikacije i medija (ako je primenjivo)
KONKRETNI PRIMER(I)	https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/tool/compilation-of-active-games-game-creator-diy.1580/ http://www.actforyouth.net/resources/yd/icebreakers-energizers.pdf
AKTIVATOR „VRUĆI KROMPIR“	

Postavljanje pravila grupe

Jednako je važno kako stvaramo i nosimo se sa odgovarajućom atmosferom za učenje, gradimo mostove komunikacije i poverenja i uspostavljamo motivišući, bezbedan i prijatan prostor za učenje od drugih i sa drugima, gde se svako ima osećaj samopouzdanja i pripadnosti.

Prilikom otvaranja obuke, preporučljivo je uložiti malo vremena u pregovore sa grupom o *Ugovoru o učešću*, osnovnim pravilima kako bi svi uživali u sesiji i bili u mogućnosti da izraze lična mišljenja i zabrinutosti u bezbednom okruženju otvorenosti.

OČEKIVANJA, STRAHOVI I DOPRINOSI

ZAŠTO TO KORISTIMO

Učenici treba da se osećaju prijatno da bi se izrazili unutar grupe za učenje. Deljenje ličnih, organizacionih i kulturnih briga i očekivanja od kursa obuke omogućava dalje upoznavanje, razumevanje kulturnih tradicija i izbegavanje mogućih sukoba tokom sprovođenja aktivnosti obuke.

Upravljanje vremenom ili fizički kontakt doživljavaju se veoma različito među različitim kulturama i religijama i edukator treba da učini vidljivim te razlike kako bi podstakao kulturno razumevanje i međusobno poštovanje.

OPIS

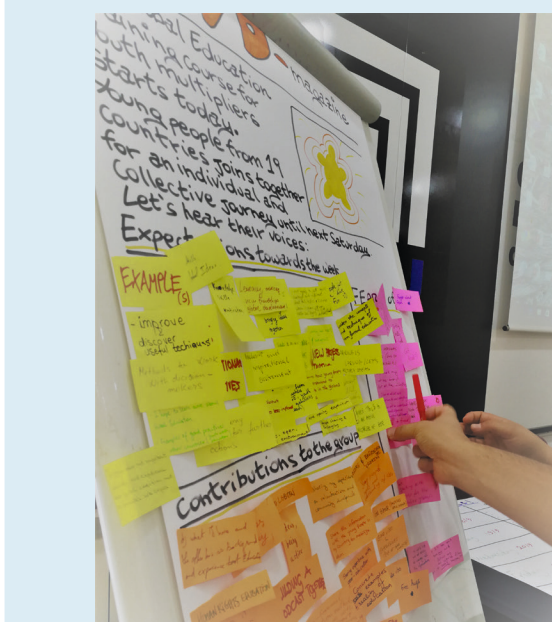
Na osnovu poverenja edukatora uz grafičku facilitaciju, postoji nekoliko načina da se organizuje to početno grupno ocenjivanje. Uobičajena aktivnost je *drvo očekivanja* — učenici pojedinačno pišu na samolepivim ceduljama i lepe ih na drvo sledećim redosledom: njihovi strahovi ili zabrinutosti na *koren*, kompetencije koje imaju da podrže proces učenja na *stablo*, a očekivanja od kursa obuke na *listove* drveta. Nakon što prikupi sve samolepive cedulje na flip-čartu, edukator može da počne da ih grupiše prema sličnostima kako bi podelio percepcije grupe o procesu učenja. U nekim slučajevima, moguće je pozvati neke učenike da prokomentarišu rezultate radi pojašnjenja ili opšteg razmišljanja o tome kako pripadnici grupe mogu da uče i podržavaju jedni druge tokom procesa učenja.

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Samoefikasnost, tolerancija ambivalentnosti, lingvističke, komunikacione i višejezične veštine, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje sebe i komunikacije.

KONKRETNI PRIMER(I)

Novine Centra za obuku trenera centra „Sever-Jug“ Saveta Evrope iz 2017. o očekivanjima, strahovima i doprinosima Univerzitetu za mlade i razvoj.

UGOVOR O UČEŠĆU

ZAŠTO TO KORISTIMO	Važan korak u procesu međusobnog upoznavanja jeste deljenje sa grupom odluka u vezi sa osnovnim pravilima zajedničkog učenja. Na primer, kako i kada koristiti mobilne telefone i laptopove, poštovati tuđa mišljenja, govoriti jedno po jedno, itd. – svi oni praktični aspekti koji obezbeđuju da svi razumeju situaciju i koji definišu upravljanje grupom.
OPIS	Ugovor o učešću može se sastojati od kratke slobodne razmene ideja (<i>brainstorming</i>) na plenarnoj sesiji uz doprinos svih u prostoriji.
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Građanska svest, samoefikasnost, tolerancija ambivalentnosti, jezičke, komunikacione i višejezične veštine, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje sebe i komunikacije.
KONKRETNI PRIMER(I)	<ul style="list-style-type: none">• Zabavljajte se, ali ozbiljno shvatite zadatak• Budite svesni koliko mesta ljudi zauzimaju u grupi, ali naznačite i individualni prostor.• Vežbajte aktivno slušanje• Pažnja prema drugim kulturama i prihvatanje interkulturalnosti• Izbegavajte korišćenje mobilnih telefona• Poštujte ideje drugih• Itd.

Izgradnja tima

Petostepeni model stvaranja efikasnih timova koji je razvio Bruce Tuckman²⁹ 1965. godine daje korisne reference za praćenje grupne dinamike:

1. **Formiranje** (odnosi se na sadržaj iznad u pasusu *Grupa*)

2. **Razmena ideja** (odnosi se na sadržaj iznad u pasusu *Postavljanje pravila grupe*)

3. **Normiranje** je obično rezultat stadijuma *Izgradnja tima*, gde grupa:

- ▶ postavlja zajednički cilj
- ▶ dodeljuje uloge svakom članu grupe
- ▶ identifikuje lidere

- ▶ uspostavlja zajedničku odgovornost
- ▶ uređuje podelu rada
- ▶ postavlja zajedničke resurse
- ▶ stvara kapacitet za učenje jednih od drugih

Ulaganje vremena u sesiju izgradnje tima od ključnog je značaja kada se razvijaju sesije zasnovane na kooperativnim i participativnim metodama učenja, kako bi se učenici uključili u sledeće faze grupnog razvoja.

4. **Izvođenje** (odnosi se na sadržaj ispod u pasusima *Razumevanje perspektiva*, *Interakcija kulturnih iskustava* i *Preduzimanje akcije*)

5. **Odlaganje** (odnosi se na sadržaj ispod u pasusima *Procena* i *Praćenje*)

NEMOGUĆA MISIJA

ZAŠTO TO KORISTIMO	Izgradnja samopouzdanja i aktivno učešće svih od fundamentalnog je značaja za postavljanje prave atmosfere u grupi. Kada edukator prethodno ne poznaje grupu učenika, ova sesija je veoma korisna za razumevanje različitih karaktera i načina interakcije među učenicima.
OPIS	Aktivnost <i>Nemoguća misija</i> se sastoji od skupa kratkih igara, sa različitim nivoima težine, a koje uključuju različite stilove učenja, u malim grupama, koje mogu odlučiti da se takmiče ili da sarađuju među sobom tokom sesije. Grupni debriefing o aktivnom učešću, stilovima komunikacije, procesima donošenja odluka i međusobnoj podršci, otkriva vredne informacije o grupi i izgrađuje poverenje među njenim članovima.

29. Stadijumi izgradnje tima https://www.mindtools.com/pages/article/newLDR_86.htm

**KOMPETENCIJE
ZA
DEMOKRATSKU
KULTURU KOJE SE
MOGU RAZVITI**

Građanska svest, samoeфикаsnost, tolerancija ambivalentnosti, veštine slušanja i posmatranja, empatija, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje, veštine razrešavanja konflikata.

Nemoguća misija

Zadaci su sledeći:

- Stvorite globalni alfabet: stvorite alfabet koji sadrži sva grafička predstavljanja svih jezika predstavljenih u grupi.
- Stvorite globalnu himnu: pesmu o društvenoj pravdi komponovanu od slogova u svim jezicima predstavljenih u grupi.
- Napravite konopac dugačak 25 metara
- Sačinite listu pesama na Spotifaju od omiljenih lokalnih pesama iz 21 zemlje i podelite je u Fejsbuk grupi
- Nađite poznatu ličnost koja liči na svakog učesnika iz neke druge kulture i napravite tabelu na flipčartu sa vašim imenima, imenima poznatih ličnosti i njihovim zemljama
- Napravite grafiti koji sadrži reči spajanje identiteta, solidarnost i ljudska prava na svim jezicima
- Kreirajte zvanični ples grupe koji se sastoji od plesova sa 5 kontinenata predstavljenih u grupi.
- Organizujte izložbu koja uključuje slike/crteže/predmete koji predstavljaju vas/vašu kulturu.
- Nacrtajte portret svake osobe koji je nacrtao neko drugi.
- Pokrenite oluju na Tviteru deleći produkcije dana koristeći hešteg #GlobEdu#UYD#Connectingidentities i dobijte ukupno 100 lajkova.

Igra „krokodilska reka“

**KONKRETNI
PRIMER(I)**

<https://toolbox.hyperisland.com/crocodile-river>

Build on individual experiences and national realities

Nadograđujte koristeći individualna iskustva i nacionalne realnosti

|| Vidim nešto novo ovde i shvatio sam da je to uticalo i na druge, a ne samo na mene u mojoj zemlji.

Učesnik 7. Globalnog edukativnog i omladinskog kursa obuke za omladinske multiplikatore Centra „Sever- Jug“ Saveta Evrope

Na osnovu mikro-makro pristupa, globalna pitanja treba istražiti iz ličnih emocionalnih i racionalnih iskustava, a zatim nadograđivati nacionalne, regionalne i međunarodne efekte tog pitanja (ili obrnuto).

Na primer, ako imate za cilj da delujete u svojoj lokalnoj zajednici na dimenziji ljudskih prava SDG 6 **Čista voda i higijena**, podižući svest o efektima ekološki neprihvatljivih industrija koje izlivaju otpadnu vodu u jezera i reke, mogli biste da počnete da istražujete individualne percepcije o tom pitanju unutar zajednice, uticaj na nacionalnom nivou (nedostatak vode) i uticaj na međunarodnom nivou (slične situacije, suše i klimatske promene).

GLOBALIZACIJA – ŽIVOTNA HRONOLOŠKA LINIJA

ZAŠTO TO KORISTIMO

Globalizacija je fenomen koji je promenio svet. Ima pozitivne i negativne efekte, koji se, prema ličnim iskustvima, lokalnim/nacionalnim realnostima i političkim perspektivama mogu sagledati veoma različito. Od suštinskog je značaja uvesti bilo koju temu globalnog obrazovanja počevši od manje ili više vidljivog pristupa za ovo promišljanje kako biste glatko predstavili ciljeve održivog razvoja i okvir Agende 2030 kao referencu za usmeravanje svetske populacije ka održivom razvoju.

OPIS

Možete koristiti traku za maskiranje na zidu ili na podu da biste kreirali vremenski sled od 1980. do danas. Na 4 samolepive cedulje u različitim bojama (koje ukazuju na ekonomska, politička, socijalna i ekološka pitanja) učenici treba da opišu situacije iz svog života na koje je globalizacija kao fenomen uticala pozitivno ili negativno. Pozitivne stvari se mogu staviti na gornju stranu vremenske linije, negativne na donju.

Čak i u naizgled homogenim grupama ili u učionicama, ova promišljanje može biti prilično iznenađujuća jer se istorijski događaji vrlo često doživljavaju veoma različito u zavisnosti od različitog porekla.

Na primer, GATT – Opšti sporazum o carinama i trgovini, rušenje Berlinskog zida, revolucija interneta i pametnih telefona, zajedničko evropsko tržište i šengenski prostor, arapska proleća, da spomenemo samo nekoliko trenutaka, različito su uticali na pojedince.

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, građanskog duha, samoefikasnosti, veština analitičkog i kritičkog mišljenja, poznavanja i kritičkog razumevanja sebe i sveta (politika, pravo, ljudska prava, kultura, kulture, religije, istorija, mediji, privrede, životna sredina, održivost

KONKRETNI PRIMER(I)

KOMPAS <https://www.coe.int/en/web/compass/timelines>

1-MINUTNA PROMOCIJA / SIMULACIJA TV EMISIJE

ZAŠTO TO KORISTIMO

Kao što je gore pomenuto, edukatori treba da izgrade znanje i svest o specifičnim pitanjima izvlačeći najviše od svakog učesnika. Na osnovu uzrasta i kompetencija, omogućavanje učenicima da govore o svojim problemima može izgraditi poverenje, partnerstvo i solidarnost.

OPIS

U primeru koji je ovde opisan i odakle je uzeta fotografija, učenici su morali da govore na plenarnoj sesiji predstavljajući do 3 glavna pitanja i potrebe u vezi sa ljudskim pravima / globalizacijom / ciljevima održivog razvoja koji su prioritet za njihov lokalni kontekst, govoreći bez prestanka tokom jednog minuta simulirajući intervju ili u malim grupama za diskusiju kao u nekoj TV emisiji.

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Samoeфикаsnost, odgovornost, fleksibilnost i prilagodljivost, lingvističke, komunikacione i višejezične veštine, poznavanje i kritičko razumevanje sebe i komunikacije.

KONKRETNI PRIMER(I)

MREŽA

ZAŠTO TO KORISTIMO

Ova vežba može biti veoma korisna u različitim fazama procesa učenja. Ovde je predstavljena kao način da se istraže globalna pitanja počevši od ličnih realnosti, ali se može koristiti i za izgradnju tima i sesije umrežavanja.

OPIS

Učenici popunjavaju matricu, lepe je na zid ili pod i stvaraju veze pomoću žica na osnovu sličnosti sa drugim matricama.

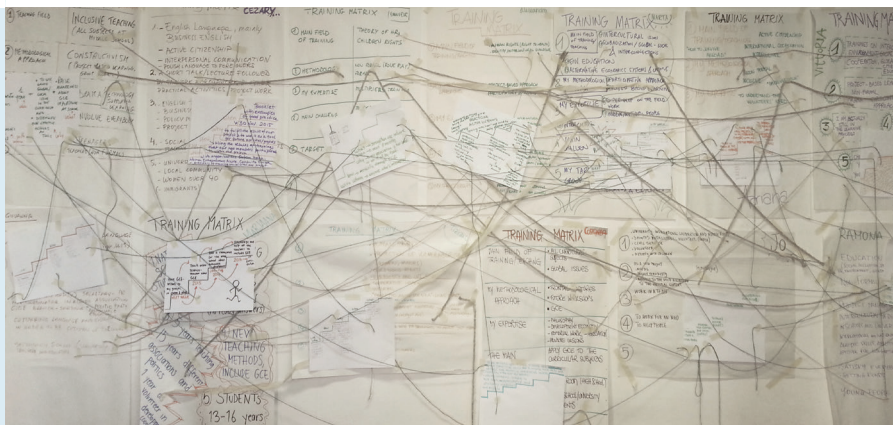
Primer matrice za predstavnike omladinskih organizacija:

- naziv organizacije
- misija
- ciljne grupe
- opis obrazovnih projekata
- korišćeni instrumenti i metode

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Veštine autonomnog učenja, veštine analitičkog i kritičkog mišljenja, poznavanje i kritičko razumevanje sebe i sveta: politika, pravna sfera, ljudska prava, kultura, kulture, religije, istorija, mediji, privrede, životna sredina, održivost.

KONKRETNI PRIMER(I)

Tema ili pitanje koje obrađuje sesija obuke

Programi Globalnog obrazovanja su efikasniji kada su u stanju da upućuju i unakrsno proveravaju svoj sadržaj sa primenom lokalnog, nacionalnog i/ili međunarodnog zakonodavstva.

Kao što je pomenuto u Poglavlju A, globalno obrazovanje je legitimizovano na međunarodnom nivou kroz cilj SDG 4.7 i podržano je od strane UN-a³⁰, Uneskoa³¹, OECD-a³², Saveta Evrope³³ i drugih relevantnih

međunarodnih institucija. Svaka zemlja sveta je do sada trebalo da uspostavi nacionalne strategije za postizanje ciljeva Agende UN do 2030. U tom pogledu, veoma je važno da edukator proveri šta je strateški plan zemlje ili regiona sveta kako bi mogao da stvori veze između međunarodnih ciljeva i nacionalnih i lokalnih zakonodavnih planova i reformi.

30. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

31. <https://en.unesco.org/themes/gced>

32. <http://www.oecd.org/education/>

33. https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/coe-publications#portlet_56_INSTANCE_vhwlXSx63hWs

Gledajući ono što se želi postići različitim ciljevima održivog razvoja, moguće je prepoznati glavne tematske prioritete globalnog obrazovanja i stvoriti mostove između različitih željenih ishoda i ciljeva održivog razvoja³⁴:

<p>1. Osnovna ljudska prava</p> <ul style="list-style-type: none"> • SDG 1 Bez siromaštva • SDG 2 Bez gladi • SDG 3 Dobro zdravlje • SDG 4 Kvalitetno obrazovanje • SDG 5 Rodna ravnopravnost • SDG 6 Čista voda i higijena 	<p>2. Klimatske promene i pitanja životne sredine</p> <ul style="list-style-type: none"> • SDG 7 Čista energija • SDG 13 Zaštite planetu • SDG 14 Život ispod vode • SDG 15 Život na kopnu
<p>3. Održivi razvoj i socijalna inkluzija</p> <ul style="list-style-type: none"> • SDG 8 Dobra radna mesta i privredni rast • SDG 9 Inovacije i infrastruktura • SDG 10 Smanjena nejednakost • SDG 11 Održivi gradovi i zajednice 	<p>4. Aktivno građanstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> • SDG 12 Odgovorna potrošnja • SDG 16 Mir i pravda • SDG 17 Partnerstvo za ciljeve

Ljudi su previše izloženi informacijama, slikama i statističkim podacima (činjenice, brojke, zakonodavne dimenzije). Statistički podaci u većini slučajeva nisu samo brojevi, već predstavljaju ljudska bića, ekološke sisteme, životinjske vrste, delove zemljišta, drveće i mašine. Globalno obrazovanje otkriva ljudske i ekološke dimenzije iza statističkih brojeva i podiže razumevanje politika i zakona koji utiču na živote ljudi.

Na primer, prema FAO – Organizaciji Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu „*Apsolutni broj pothranjenih ljudi, odnosno onih koji se suočavaju sa hroničnim nedostatkom hrane, porastao je na skoro 821 milion u 2017. godini sa oko 804 miliona u 2016. To je otprilike 1 od 9 osoba*“³⁵

ISTAKNITE rečenicu:

Zar ovo nije nešto o čemu bi svi trebalo da se brinu?

Kroz deduktivno iskustveno učenje, moguće je u kratkom vremenskom periodu uvesti globalna pitanja i razumeti međusobnu povezanost između njenih različitih dimenzija i pružiti korisne delove proverenih informacija kako bi se pokrenula pitanja za razvijanje ličnih perspektiva i mišljenja. Od suštinskog je značaja da upućujete na pouzdane statističke podatke i referentne politike kako biste odgovorno pružali obuku o globalnim pitanjima.

INFORMACIJE U 2 OKVIRA ispod treba da budu istaknute i predstavljene tako da se sadržaj ističe (ne nužno u okviru)

PODUČAVAJTE O GLOBALNIM CILJEVIMA

GLOBALNI CILJEVI - 17 ciljeva za okončanje gladi, siromaštva i nejednakosti, obezbeđivanje obrazovanja, zdravstvene zaštite i pravde i obezbeđivanje da naša planeta postane čistija i održivija za sve. Saznajte kako možete uticati i pomoći u postizanju ciljeva u vašim školama.

Klikom na ciljeve naći ćete planove sesija, pozadinske resurse, video zapise, veze sa nastavnim planom i programom, ideje koje treba pretočiti u akciju.

<https://www.unicefyouth.com/globalgoals>

34. . <https://sdgsinaction.com/>

35. Više informacija u knjizi aktivnosti „Promenite budućnost migracija. Investirajte u sigurnost hrane i ruralni razvoj“ <http://www.fao.org/3/a-i7323e.pdf> and „2018 Stanje sigurnosti hrane i ishrane u svetu“ <http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/en/>

GLOBALNI INDEKS MIRA

Sa veb-stranice Vision of Humanity (Vizija čovečanstva):

„Vizija čovečanstva’ je vodič za globalni mir i razvoj za ljude koji žele da vide promene. Objavljujemo inteligentne uvide zasnovane na podacima, usidrene u širok pogled na svet. Krize koje trenutno zahvataju svet zaista su globalne prirode. Bez mira nećemo biti u mogućnosti da postignemo nivoe saradnje, inkluzivnosti i društvene pravičnosti koji su potrebni za početak rešavanja tih izazova, a kamoli da osnažimo međunarodne institucije potrebne da ih regulišu. Naše pokrivanje ovih globalnih kriza zasniva se na podacima o miru, sukobima i razvoju i istraživanju koje je napravio Institut za ekonomiju i mir.“

Mapa globalnog indeksa mira u svetu može se koristiti na različite načine tokom aktivnosti obuke:

- ▶ Omogućava pružanje opšte predstave o zdravlju sveta i zemalja prema različitim pokazateljima
- ▶ Omogućava poređenje situacije između zemalja i regiona sveta
- ▶ Pruža statističke i uporedne podatke o unapređenju mira tokom decenija
- ▶ Objavljuje godišnje konsolidovane izveštaje o miru i terorizmu

<http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-index/>

Metode

GLEĐANJE VIDEO ZAPISA / ANALIZIRANJE ČLANAKA

ZAŠTO TO KORISTIMO	<p>Psihološka i socijalna istraživanja potvrđuju da je zbog tehnološkog napretka sve više ljudi koji su vizuelni učenici.</p> <p>Video snimci i članci mogu pokrenuti temu diskusije i postaviti teren za razmišljanje. Uvek je od suštinske važnosti da proverite izvor informacija datih u videu / članku; <i>lažne vesti</i> su skrivene svuda.</p> <p>Imajući u vidu da je prosečna dužina pažnje oko tri minuta, preporučljivo je da razmotrite kratke video zapise ili članke ili da učenicima date zadatak tokom video snimka kako bi bili fokusirani.</p> <p>Kada koristite video snimak, proverite da li je pogodan za određenu starosnu grupu u smislu:</p> <ul style="list-style-type: none">• nivoa složenosti objašnjenja• korišćenog registra i reči
OPIS	<p>Pre prikazivanja video snimka predstavite autore ili organizaciju ili organizacije koje su ga razvile da biste objasnili kontekst i svrhu. Ako je video na drugom jeziku, trebalo bi da ga pustite više puta i možda sa titlovima.</p> <p>Na drugom skriningu možete zamoliti učenike da se fokusiraju i prijave neke specifične detalje, kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none">• Opis glavnog junaka ili glavne teme• Činjenice objašnjene tokom video snimka• Zaključci (ono što je moguće razumeti iz konteksta) <p>Sva pitanja inspirisana video snimkom</p> <p>Na kraju odvojite malo vremena za diskusiju o gorenavedenim dimenzijama i povežite taj trenutak učenja sa sledećom fazom programa.</p>
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	<p>Otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i praksu, veštine autonomnog učenja, veštine analitičkog i kritičkog mišljenja, veštine slušanja i posmatranja, lingvističke, komunikacione i višejezične veštine.</p>
KONKRETNI PRIMER(I)	<p>TEDx govori</p> <p>https://www.youtube.com/user/TEDxTalks</p> <p>https://www.filmsforaction.org/</p>

ISTRAŽIVANJE NA INTERNETU / NA TERENU

ZAŠTO TO KORISTIMO	Akcija – istraživanje stvara vlasništvo nad procesom učenja. Od dece do starijih, ono može pomoći da se provere teorije ili da se istraže potrebe i perspektive saradnika u grupi u vezi sa određenim problemom.
OPIS	<p><i>Istraživanje na internetu:</i> nakon što identifikujete vruće pod teme u okviru glavne teme vašeg pedagoškog predloga, veoma je relevantno omogućiti učenicima da dalje istraže temu i pripreme prezentaciju sa svojim ishodima o kojoj će se raspravljati na plenarnoj sesiji.</p> <p><i>Istraživanje na terenu:</i> trebalo bi da u aktivnosti obuke uključite osnovno objašnjenje kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja, kako organizovati ankete, intervjue i studije slučaja.</p> <p>Ishodi bi trebalo da budu predstavljeni na plenarnoj sednici od strane učenika, a zatim bi se dalje diskutovalo o njima kako bi se podelile i uporedile različite realnosti.</p> <p>Te metode mogu biti veoma korisne kada se kurs obuke organizuje na periodičnim sastancima kao domaći zadatak za stvaranje mostova između jednog sastanka i drugog.</p>
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Odgovornost, samoeфикаsnost, tolerancija ambivalentnosti, veštine autonomnog učenja, veštine analitičkog i kritičkog mišljenja, veštine slušanja i posmatranja, jezičke, komunikacione i višejezične veštine, poznavanje i kritičko razumevanje svetske politike, pravna sfera, ljudska prava, kultura, kulture, religija, istorija, mediji, privrede, životna sredina, održivost
KONKRETNI PRIMER(I)	<p>„Istraživanje mladih: osnove“:</p> <p>https://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/11141411/Youth+Research_+the+Essentials_final+draft.pdf/7c9234a2-cecf-c1e2-23e2-189fa3505137</p> <p>Metode istraživanja sa koncepcijom usmerenom na čoveka:</p> <p>http://www.designkit.org/methods</p>

KROČITE NAPRED

ZAŠTO TO KORISTIMO	Svi smo jednaki, ali neki su jednakiji od drugih. U ovoj aktivnosti učenici preuzimaju uloge i kreću napred u zavisnosti od svojih šansi i prilika u životu.
OPIS	<p>Ova aktivnost dolazi iz KOMPASA – Priručnika za obrazovanje mladih o ljudskim pravima. Detaljan opis ove aktivnosti dat je na veb-sajtu Saveta Evrope.</p> <p>Promenom kartica uloga i opisa situacija može se prilagoditi specifičnim pitanjima, uzrastu i podešavanjima.</p>
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava, vrednovanje kulturne raznolikosti, vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, poštovanje, građanske svesti, tolerancija ambivalentnosti.
KONKRETNI PRIMER(I)	https://www.coe.int/en/web/compass/take-a-step-forward

POZORIŠTE POTLAČENIH

ZAŠTO TO KORISTIMO	<p>Pozorište potlačenih može se koristiti u bilo kom kontekstu za predstavljanje stvarnosti omogućujući učenicima da postanu gledaoci-glumci (engl. <i>spect-actors</i>) i da doprinesu definisanju moguće budućnosti ili načina rešavanja problema.</p> <p>Treneri i edukatori koriste Pozorište potlačenih kao efikasan način da stimulišu aktivizam i uključenost na društvenom, političkom i obrazovnom nivou. Metod se zasniva na jeziku pozorišta i na estetskom prostoru kako bi se stimulisala interaktivnost svih učenika. Oni postaju <i>gledaoci-glumci</i>, ujedinjeni u istraživanju, analizi i preispitivanju većine problema grupe kojoj pripadaju. Metoda se pokazuje kao korisna u analizi situacije, čak i ako moguća rešenja nisu do kraja razvijena. Ipak, pozitivni pristupi su već zadovoljavajući rezultat. U svakom slučaju, debata i sam proces važniji su od predloženog rešenja jer podstiču i obučavaju učenike za delovanje u stvarnom životu.</p> <p>Edukatori i učenici ne moraju da budu pozorišni stručnjaci niti glumci da bi koristili ovaj metod.</p>
OPIS	<p>Postoji nekoliko ogranaka Pozorišta potlačenih koje je predložio Augusto Boal, a najpoznatiji koje možete koristiti jesu:</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Pozorište slika</i>: definisati sa učenicima ili im predložiti neke konfliktno situacije koje u malim grupama treba da prikažu zajedno kao mirne kipove plenarnoj sesiji. Neka ostatak grupe pogodi kakva je situacija i razgovaraju o mogućim rešenjima. U slučaju da je teško pogoditi, možete zamoliti <i>kipove</i> da naprave pokret ili zvuk koji objašnjava njihovu akciju.• <i>Pozorište foruma</i>: prikažite scenu koja sadrži problem (model) koji prikazuje radnju kao stimulans i primorava gledaoce da reaguju i pokušaju da pronađu rešenja ili moguće alternative zamenom glavnog lika i/ili drugih likova, donoseći na taj način novi razvoj radnje. Primer scene/problema mora da sadrži najmanje jedan neprihvatljiv pristup (nasilje, diskriminacija, neučestvovanje, itd.), koji će biti promenjen i zamenjen proaktivnim pristupom učenika.• <i>Nevidljivo pozorište</i>: uvežbajte scenu sa radnjama u stvarnom okruženju gde bi se predloženi sukob zaista mogao desiti i gde publika nije svesna „pozorišne predstave“. Improvizovana scena tako postaje stvarnost. <p>Za detaljnije reference o metodi pogledajte publikacije Augusta Boala.</p>
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	<p>Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava, vrednovanje kulturne raznolikosti, vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, otvorenosti za kulturnu drugost i druga uverenja, poglede i prakse na svet, poštovanja, građanske svesti, empatije, veštine saradnje, poznavanja i kritičkog razumevanja svetske politike, pravne sfera, ljudskih prava, kulture, kultura, religije, istorije, medija, privreda, životne sredine i održivosti.</p>
KONKRETNI PRIMER(I)	<p>Igre za glumce i neglumce – Augusto Boal</p> <p>https://www.deepfun.com/wp-content/uploads/2010/06/Games-for-actors-and-non-actors...Augusto-Boal.pdf</p>

Razumevanje perspektiva u interakciji kulturnih iskustava

Interkulturalno učenje se zasniva na dva načela: **kulturnom relativizmu**, prema kojem ne postoji hijerarhija kultura (jedna kultura nije u stanju da sudi o aktivnostima druge kulture), i **reciprocitetu**: drugim rečima postoji interakcija i unakrsno informisanje kultura u kontekstu naših multikulturalnih društava.

Polazeći od ta dva osnovna načela, interkulturalno učenje razvijeno od strane programa globalnog obrazovanja ima za cilj da postigne sledeće ciljeve:

- ▶ prevazilaženje etnocentrizma
- ▶ sticanje sposobnosti saosećanja sa drugim kulturama
- ▶ razvijanje sredstava saradnje preko kulturnih granica i u multikulturalnom okruženju
- ▶ sticanje sposobnosti komunikacije preko kulturnih granica, npr. kroz dvojezičnost i višjezičnost

- ▶ oblikovanje novog kolektivnog identiteta koji prevazilazi individualne kulturne razlike
- ▶ prepoznavanje da identiteti nisu statični i monolitni, već heterogeni, dinamični i višestruki

Dodatne reference o interkulturalnom učenju: T-kompleti Saveta Evrope:
<https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kits>

Opasnost od samo jedne priče, Chimamanda Ngozi Adichie

„Naši životi, naše kulture sastoje se od mnogih priča koje se preklapaju.“ Snažan govor spisateljice Chimamande Adichie koja pripoveda svoju priču i govori o tome kako je pronašla svoj autentični kulturni glas, upozoravajući da ako čujemo samo jednu priču o drugoj osobi ili zemlji, rizikujemo kritički nesporazum.

<https://www.youtube.com/watch?v=D9lhs241zeg>

Stvaranje svesti

Da biste podigli svest o uticaju neke teme na lokalnom, nacionalnom i globalnom nivou, možete pratiti ovaj proces:

1. Analiziranje situacije njenim razlaganjem na delove kako bi se otvorio put za pitanja šta i zašto umesto odgovora, i za dijalog zasnovan na argumentima i otvorenosti prema razlikama.
2. Sintetizacija sastavljanjem različitih delova svetske slagalice važan je korak ka razumevanju političkih, društvenih, ekonomskih i kulturnih dimenzija svake situacije i međuzavisnosti stvarnosti različitih ljudi, uz razvijanje osećaja empatije i odgovornosti.
3. Primena informacija i znanja u novim situacijama za otvaranje perspektive za bolji svet kroz aktivno učešće. Procenom znanja na osnovu eksplicitnih kriterijuma, vezanih za rezultate analize i sinteze, razvijaju se stavovi i veštine globalnog građanina kritičkog uma.

Metode

MALE DISKUSIONE GRUPE

ZAŠTO TO KORISTIMO

Male diskusione grupe su korisne za podsticanje aktivnog učešća, stvaranje pitanja, promišljanje i ideje ili prikupljanje povratnih informacija o određenim pitanjima.

OPIS

Okupite učenike u male grupe i zamolite ih da razgovaraju o pitanju koje predlažete. Uvek treba da postoji neko ko će da hvata beleške. Nakon toga, ili spojite dve grupe i tražite od njih da podele svoja iskustva i dalje raspravljaju o ovom pitanju, ili pozovite učenike na plenarnu prezentaciju.

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Vrednovanje kulturne raznolikosti, poštovanje, odgovornost, veštine analitičkog i kritičkog mišljenja, veštine slušanja i posmatranja, empatija, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje.

UNICEF

https://www.unicef.org/knowledge-exchange/files/Buzz_Groups_production.pdf

KONKRETNI PRIMER(I)

IGRANJE ULOGA

ZAŠTO TO KORISTIMO

Igranje uloga je kratka drama koju izvode učenici. Iako učenici koriste sopstvena životna iskustva da bi odigrali neku situaciju, igre uloga su uglavnom improvizovane. Igranje uloga može poboljšati razumevanje situacije i podstaći empatiju prema prikazanim ljudima. One omogućavaju ljudima da iskuse teške situacije, ali u bezbednoj atmosferi.

Iz KOMPASA

OPIS

Prilagodite okruženje za učenje da biste kreirali pravi scenario za aktivnost. Možda ćete želeti da napravite grad iscrtavajući ulice maskirnom trakom na podu, ili egzotično ostrvo na kome se nalaze stvari za leto i letnje slike u sobi, na primer. Zatim uvedite temu igre uloga, objasnite pravila i pružite uloge učenicima. Pustite ih da se ponašaju slobodno tokom aktivnosti i eventualno koriste mrežu za posmatranje da zabeleže konkretne situacije, činjenice i reakcije.

Debrifing je najvažniji deo igre uloga. Nikada ga nemojte zatvoriti, a da ne potrošite pravu količinu vremena na izlazak iz uloga; razgovarajte o tome šta se dogodilo i stvorite mostove sa stvarnošću.

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Otvorenost prema kulturnoj različitosti i drugim verovanjima, pogledima na svet i praksama, građanska svest, odgovornost, samoeфикаsnost, tolerancija ambivalentnosti, empatija, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje, veštine rešavanja sukoba.

KONKRETNI PRIMER(I)

Igra uloga o globalnim nejednakostima organizovana u okviru Obuke edukatora o globalnom obrazovanju 2016/17. u okviru Univerziteta za mlade [YUD]

KOMPAS <https://www.coe.int/en/web/compass/list-of-activities>

SIMULACIJE

ZAŠTO TO KORISTIMO

Simulacije su snažne jer učenike postavljaju u tuđu kožu tako da doživljavaju situacije ugnjetavanja, nepravde ili rasizma, ali u bezbednom okruženju, stvarajući svest o ličnim osećanjima i reakcijama na tu situaciju.

One mogu biti veoma korisne kada se bavimo maltretiranjem u školama jer omogućavaju promenu uloga i razmišljanje o uticaju individualnog i kolektivnog ponašanja na druge.

OPIS	Simulacije su slične igrama uloga, ali ovde je nivo slobode učenika niži jer imaju scenario koji treba da prate i izvode.
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, otvorenost za kulturnu drugost i druga uverenja, poglede i prakse na svet, građanski stav, odgovornost, samoeфикаsnost, toleranciju ambivalentnosti, empatiju, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje, veštine razrešavanja sukoba
KONKRETNI PRIMER(I)	<p>https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/search/?b_name=&b_types%5B%5D=1&b_activation_date_after_day=29&b_activation_date_after_month=4&b_activation_date_after_year=1999&b_activation_date_before_day=29&b_activation_date_before_month=4&b_activation_date_before_year=2019&b_browse=Search+the+Toolbox&b_offset=0&b_limit=10&b_order=activationDate</p> <p>http://www.thinkinghistory.co.uk/ActivityModel/ActModSimulation.html</p>

DEBATNA TAKMIČENJA

ZAŠTO TO KORISTIMO	Debatna takmičenja su veoma atraktivan metod putem kojeg učenici u formalnom ili neformalnom obrazovanju mogu da postanu svesni savremenih tema globalnog obrazovanja i da se osnaže da podignu svoj glas. Mogu se organizovati na grupnom, školskom, lokalnom, nacionalnom ili međunarodnom nivou, u skladu sa raspoloživim sredstvima.
OPIS	<p>Debatna takmičenja su strukturisane debate u kojima grupice učenika predstavljaju pitanje zasnovano na perspektivi različitih zainteresovanih strana. Nivo interakcije, javnog govora i liderstva tokom aktivnosti glavni su rezultati takmičenja.</p> <p>Ciljevi takmičenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvijati veštine govora i argumentacije zasnovane na kritičkom mišljenju • Senzibilisati učenike za savremena pitanja i navesti ih da postavljaju pitanja kroz istraživanje tih pitanja • Podsticati kritički um • Biti kritičan primalac poruka i razvijati kritički otpor prema manipulaciji • Kriterijumi za evaluaciju: • Sadržaj (ubeđivanje, argumenti, nivo govora) • Opšte prisustvo (glas, držanje, gestovi, izraz lica) • Vreme (pridržavajte se vremenskih ograničenja). <p>Opšti komentar: u ovakvim takmičenjima najvažniji element nije pobjeda već učešće. Učenici moraju da shvate da je nagrada u doživljaju samog putovanja, a ne u odredištu. Kroz to putovanje oni stiču iskustvo i znanje koje ih nadograđuje kao prosvetlene građane sveta.</p>
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, otvorenost za kulturnu drugost i druga uverenja, poglede na svet i prakse, građanska svest, odgovornost, samoeфикаsnost, tolerancija ambivalentnosti, empatija, jezičke, komunikacione i višejezične veštine, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje, veštine razrešavanja sukoba, poznavanje i kritičko razumevanje sebe i sveta: politika, pravna sfera, ljudska prava, kultura, kulture, religije, istorija, mediji, privrede, životna sredina, održivost.
KONKRETNI PRIMER(I)	<p>IDEA – Međunarodno udruženje za obrazovanje za debate https://idebate.org/debatabase</p> <p>https://yvote.eu/wp-content/uploads/2018/09/Debating-Toolkit-CEWG-2017.pdf</p>

Od znanja do mišljenja

Znanje je skup informacija, a razumevanje je shvatanje i uvažavanje njegovih značenja: ta veza je kritična jer uključuje promišljanje i procenu onoga što se shvata i tumači. To promišljanje i evaluacija mogu se obaviti kroz debriefing u vidu pitanja i odgovora, analizu – dekomponovanje na delove – i sintezu – iznalaženje novih ideja, tumačenja i saznanja da bi se prepoznale realnosti i tako osvestilo globalno društvo i cenilo ljudsko dostojanstvo i ljudska prava.

Metode

DEBRIFING	
ZAŠTO TO KORISTIMO	<p>Debriefing je postavljen u ovaj odeljak samo da se pokaže kojoj fazi procesa učenja pripada, ali bi trebalo da bude uključen kao poslednja faza većine metoda objašnjenih u ovom poglavlju.</p> <p>Kao što je objašnjeno u odeljku Proces učenja iznad, koji se poziva na model procesa učenja koji je objavio David Kolb 1984, „Učenici kroz konkretno iskustvo stvaraju emocionalnu vezu sa problemom, i te emocije moraju biti reorganizovane i obrađene kroz promišljanje i posmatranje. Shodno tome, ispitivanje i deljenje perspektiva u okviru grupe vršnjaka omogućavaju da se konceptualizuju i apstrahuju iskustva koja vizualizuju postignuća učenja i stvaraju neposredne veze sa širim društvom da bi se razmišljalo o mogućim aktivnim eksperimentima za testiranje kako bi se pronašla alternativna rešenja za to specifično pitanje.“</p> <p>On omogućava učenicima da izađu iz uloge, razmisle o iskustvu, analiziraju šta se dogodilo tokom aktivnosti, stvore veze sa stvarnim životnim situacijama kako bi razumeli ponašanja i dinamiku moći, ali i predložili moguća rešenja za istražena pitanja.</p>
OPIS	<p>Nastavnici treba da pripreme skup pitanja za razmišljanje koja će biti predložena na kraju aktivnosti, kao što je igra uloga ili simulacija. Ta pitanja nisu unapred određena i mogu se promeniti posmatranjem grupne dinamike tokom aktivnosti.</p> <p>Pitanja bi trebalo da budu jednostavna da bi se otvorio prostor za deljenje percepcija i osećanja, uz razvijanje transformacionog učenja.</p> <p>Generalno, debriefinzi su strukturirani u različitim fazama:</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Posmatranje</i>: šta se desilo tokom aktivnosti• <i>Osećanja</i>: emocije učenika tokom aktivnosti• <i>Grupna dinamika</i>: međuljudske interakcije tokom aktivnosti• <i>Individualno učenje</i>: šta su učenici naučili o sebi u toj specifičnoj situaciji• <i>Kolektivno učenje</i>: šta su učenici naučili o stvarnim životnim situacijama kroz iskustvo• <i>Transformacija</i>: šta grupa može naučiti da poboljša/preduzme akciju u odnosu na individualno i kolektivno ponašanje u stvarnim životnim situacijama ili čak pronađe zajednička rešenja za globalna pitanja.
OPIS	<p><i>Saveti</i>:</p> <p>Dozvolite učenicima da odvoje malo vremena da razmisle o iskustvu. Čutanje nije uvek negativno, ali ako shvatite da je grupa zaglavila u deljenju perspektiva, preformulišite pitanje.</p> <p>Pitanja bi trebalo da budu dovoljno široka da uključuju različita mišljenja i ne bi trebalo da dovode do odgovora da/ne, inače ne bi bilo diskusije.</p> <p>Ponekad su učenicima potrebne povratne informacije. Povratne informacije uvek treba da budu konstruktivne i objektivne kako bi se izbeglo da ih ljudi shvataju lično. U slučaju nedoličnog ponašanja, uvek se možete pozvati na ugovor o učešću o kom se grupa dogovorila na početku aktivnosti obuke.</p>
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	<p>Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava, vrednovanje kulturne raznolikosti, vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, otvorenost za kulturnu drugost i druga uverenja, poglede na svet i prakse, poštovanje, građanski duh, samoefikasnost, tolerancija ambivalentnosti, veštine autonomnog učenja, veštine analitičkog i kritičkog mišljenja, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje sebe.</p>

KONKRETNI PRIMER(I)

https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-879/t-ACT%20-%20The%20Experiential%20Learning%20Debriefing%20Tool.pdf
<https://organisatieleren.be/images/pdf/E6GBdebriefing.pdf>

GDE VI STOJITE**ZAŠTO TO KORISTIMO**

Gde vi stojite? je intenzivna debata u kojoj se učenici zalažu za svoje ideje. Može se koristiti u različitim fazama procesa učenja:

- na početku sesije obuke za procenu gledišta učenika o nekom pitanju
- nakon saznanja o nekom pitanju da bi se razgovaralo o ličnom razumevanju i perspektivama
- na kraju sesije za procenu ishoda učenja.

OPIS

Nacrtajte liniju na podu koja deli prostoriju na dva različita jednaka dela. Na jednu stranu stavite papir sa „Slažem se“, a na drugu stranu sa „Ne slažem se“. Zamolite učenike da stanu na liniju u sredini sobe. Kada pročitate izjavu, oni bi trebalo da zauzmu stav koji se kreće na stranu „slažem se“ ili „ne slažem se“ prema njihovom ličnom mišljenju. Zamolite ih da izbegnu *efekat ovce* (kretanje u nekom pravcu samo zato što drugi to čine). Ako neko nema mišljenje, može ostati na liniji i zauzeti stav nakon što sasluša argumentaciju drugih.

Dozvolite malom broju učenika da komentarišu suprotne stavove.

Ponovite aktivnost za svako pitanje koje želite da postavite.

Izjave treba da budu dovoljno otvorene i dvosmislene da stvore debatu. U nastavku je dat primer izjava o ciljevima održivog razvoja predloženim u Obuci trenera o globalnom obrazovanju:

- SDG1 video: okončanje siromaštva i gladi
https://www.youtube.com/watch?time_continue=89&v=j7KKZ6v5o34
- „Pojedinci imaju moć da oblikuju sopstvenu budućnost“
- SDG 3 video: Objašnjeni ciljevi održivog razvoja: Dobro zdravlje i blagostanje
https://www.youtube.com/watch?time_continue=105&v=Fzz3Rr8fd2Q
- „Farmaceutska industrija ima važan dokument/ulogu u obezbeđivanju pravičnog pristupa zdravstvenim uslugama“
- SDG4 video: U klubu za tinejdžerke u Sijera Leoneu, 18-godišnja Mbalu daje primer
https://www.youtube.com/watch?time_continue=248&v=-V58LxT4TkU
- „Nejednak pristup obrazovanju nije povezan sa pluralnom perspektivom društvenih pitanja“
- „Uloga omladinskih organizacija jeste da obezbede kvalitetno obrazovanje u oblastima u kojima nacionalnom obrazovnom sistemu nema mogućnosti“

OPIS

Pazite: ova aktivnost se može obavljati sa bilo kojom starosnom grupom, ali treba da uzmete u obzir da to može da podrazumeva dugotrajan period i da bi učenici mogli biti iscrpljeni do kraja.

Ako imate kofacilitatora, može biti korisno da na flip-čartu zabeležite ideje koje dele učenici.

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Vrednovanje kulturne raznolikosti, odgovornosti, samoefikasnosti, veština analitičkog i kritičkog mišljenja, znanja i kritičkog razumevanja sebe.

KONKRETNI PRIMER(I)

KOMPAS <https://www.coe.int/en/web/compass/where-do-you-stand->

WORLD CAFÉ (SVETSKI KAFIĆ)

<p>Why we use it</p>	<p>World café se koristi za prikupljanje ideja od velikih grupa učenika. Može se primeniti u bilo kom kontekstu kako bi se istražila pitanja, perspektive ili predlozi o tome kako rešavati neki problem.</p>
<p>Description</p>	<p>Prostorija treba da bude postavljena sa stolovima i stolicama kako bi se svima omogućilo kretanje i pronalaženje položaja. Optimalna situacija je kada su kafa, sok i kolačići dostupni za stvaranje prijateljskog okruženja.</p> <p>Na svakom stolu treba da stoji pitanje napisano na papiru za flip-čart. Pitanja treba da budu dovoljno široka da omoguće diskusiju i razmenu rešenja; o pitanjima se raspravlja bez nekog posebnog redosleda.</p> <p>Podelite pripadnike grupe u podgrupe i zamolite ih da nađu svoja mesta za stolovima.</p> <p>Obično, u zavisnosti od raspoloživog vremena, svakih 10 minuta grupe se rotiraju prema pitanju na drugom stolu dok ne prodiskutuju sva pitanja. Grupe ne bi trebalo da budu sastavljene od više od 6 lica kako bi se omogućilo aktivno učešće svih.</p> <p>Ako imate moderatora za svakim stolom, odgovorna osoba vodi beleške o diskusijama, a zatim prezentuje rezultate na kraju sesije. Ako nemate voditelja za svakim stolom, odgovornost je svake grupe da ostavi beleške na flip-čartovima. Na kraju sesije grupe sumiraju rezultate sa poslednjeg flip-čarta o kome su diskutovale i predstavljaju ga na plenarnoj sesiji.</p>
<p>Competences for Democratic Culture that can be developed</p>	<p>Vrednovanje kulturološke raznolikosti, otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i prakse, građanska svest, odgovornost, samoeфикаsnost, tolerancija ambivalentnosti, veštine slušanja i posmatranja, empatija, fleksibilnost i prilagodljivost, jezičke, komunikacione i višejezične veštine, veštine saradnje, znanja i kritičkog razumevanja sveta...</p>
<p>Concrete example(s)</p>	<p>Sveti kafić http://www.theworldcafe.com/</p>

Preduzimanje akcije

|| Razdaljina između snova i stvarnosti zove se delovanje

Nepoznat

Podizanje svesti o globalnim izazovima može stvoriti frustraciju, posebno kada se aktivnost bavi pitanjima mobilnosti, ili temama kao što su zagađenje u velikom gradu i njegov uticaj na klimatske promene. Zbog toga je veoma važno pozitivno kanalisati ta osećanja ka nečemu konkretnom što prevazilazi okrivljavanje statusa kvo i razmišljanje da se ništa neće promeniti. Preduzimanje aktivnosti u obrazovnom programu podjednako je važno kao ISPITIVANJE PROBLEMA i

RAZUMEVANJE PERSPEKTIVA U INTERAKCIJI KULTURNIH ISKUSTAVA.

Grupni rad i umrežavanje

Akcione planove i aktivnosti umrežavanja mogu osmisлити učenici za drugu grupu učenika i celu lokalnu zajednicu, na osnovu procene njihovih stvarnosti i potreba. Učenici mogu da predlažu rešenja ili preduzimaju kolektivne akcije za promovisanje društvene transformacije u svom okruženju na mikro nivou (učionica, škola, omladinski klub, zajednica, selo, itd.). Kroz te aktivnosti, učenici mogu prepoznati ulogu aktivnog građanskog učešća u rešavanju stvarnih potreba i unapređenju kvaliteta života zajednice, što dovodi do doživotnog građanskog angažmana.

Metode

TEHNOLOGIJA OTVORENOG PROSTORA – (ENGL. OPEN SPACE TECHNOLOGY (OST))

ZAŠTO TO KORISTIMO

OST je format koji može biti sam događaj, kao u slučaju organizacija i okupljanja građana, ili može biti deo procesa obuke.

Učenici igraju važnu ulogu u procesu učenja jer imaju priliku i odgovornost da doprinesu postavljanju dnevnog reda OST-a predlažući teme i omogućujući sesije diskusije.

OST se može organizovati sa veoma velikim grupama učenika. To se može pojednostaviti u skladu sa namerama i pedagoškim ciljevima sesije.

OPIS

Vrlo kratko, OST treba da bude organizovan na sledeći način:

1. definišite naziv Otvorenog prostora jer će uticati na učešće i postavljanje dnevnog reda
2. na početku sastanka predstavite temu i pozovite učenike da predlože radionicu ili diskusionu grupu koju bi želeli da vode ili da joj prisustvuju
3. prikupite sve predloge i procenite sa grupom koji se mogu spojiti, a koji su relevantniji za grupu
4. postavite dnevni red: prema raspoloživom vremenu podelite predloge na 1, 2, 3 ili više termina i rasporedite radionice u rasporedu
5. objasnite pravilo:

Zakon dva stopala: Ako se u bilo kom trenutku tokom vašeg boravka ovde nađete u bilo kojoj situaciji u kojoj niti učite niti doprinosite, upotrebite svoja stopala i idite negde drugde

Načela vodilje:

- Ko god dođe, to su pravi ljudi
 - Kad god počne, to je u pravo vreme
 - Šta god da se desi, jedino je što se moglo dogoditi
 - Kada je gotovo, gotovo je (u ovoj sesiji)
6. učenici se slobodno uključuju u radionicu koju vole. Učenici koji su predložili radionicu imaju obavezu da sačine izveštaj sa rezultatima i predstave ga na plenarnoj sesiji na kraju aktivnosti postavljenih na dnevnom redu.
 7. rezultati mogu da dovedu do naknadnog vremenskog okvira akcije, do novog sastanka, do partnerstava ili kampanja.

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Vrednovanje kulturne različitosti, otvorenosti za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i prakse, odgovornost, samoefikasnost, tolerancija ambivalentnosti, veštine slušanja i posmatranja, fleksibilnost i prilagodljivost, jezičke, komunikacione i višejezične veštine, veštine saradnje, poznavanja i kritičnog razumevanje sebe, jezika i komunikacije

KONKRETNI PRIMER(I)

Radionička banka (engl. *Workshop bank*)
<https://workshopbank.com/open-space-technology>
Svet otvorenog prostora (engl. *Open Space World*)
<http://openspaceworld.org/wp2/>

SAJMOVI INSTRUMENTATA/IDEJA

ZAŠTO TO KORISTIMO

Ako obučavate stručnjake, možda biste želeli da razmislite o sesiji o podeli kompetencija. Na sajmovima instrumenata, sesije se organizuju kako bi se učenicima omogućilo da podele kompetencije, razmene informacije i rezultate projekata svojih organizacija, da razgovaraju o relevantnim pitanjima ili da primene ono što su naučili tokom obuke u praksi.

OPIS

Učenici mogu predstaviti svoje organizacije, svoj rad ili predložiti temu za diskusiju. Ostavite malo vremena učenicima da pripreme svoj štand i pustite ih da se slobodno kreću i diskutuju na sajmu.

U slučaju da svi učenici u grupi imaju štand, možete organizovati sesiju u dva navrata, tako da svaki put polovina grupe predstavlja, a druga polovina učestvuje.

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Vrednovanje kulturne raznolikosti, otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i prakse, veštine slušanja i posmatranja, fleksibilnost i prilagodljivost, jezičke, komunikacione i višejezične veštine, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje sebe, jezika i komunikacije

KONKRETNI PRIMER(I)

PRIPOVEDANJE PRIČA

ZAŠTO TO KORISTIMO

Pripovedanje osnažuje učenike da dele ideje, emocije i osećaje o pitanjima navođenjem ličnih iskustava kao primera. To znači da se efekat na publiku višestruko povećava jer teče na nivou empatije.

Većina TED EX govornika primenjuje tehnike pripovedanja u svojim govorima. Postoje veoma nadahnujući razgovori o bilo kom pitanju: <https://www.ted.com/about/programs-initiatives/tedx-program>

OPIS

Pripovedanje može predstavljati samostalan kurs, ali ako želite da primenite neke od načela pripovedanja da biste razvili veštine javnog govora i liderstva sa svojom grupom, možete slediti ovaj postupak:

1. predstavite metodu i podelite neki primer kako biste prikupili lične stavove prema izazovu i procenili koje su glavne karakteristike koje treba uzeti u obzir
2. posvetite neko vreme neverbalnom jeziku, tonu glasa, upotrebi jezika (pridevi, prilozi, glagoli kretanja, itd.)
3. **životna mapa:** učenici treba da nacrtaju mapu ličnog života koja ukazuje na glavne događaje i trenutke učenja/promene njihovog života
4. zamolite učenike da identifikuju na koju temu, kontekst i publiku ciljaju pripovedanjem
5. prema temi, kontekstu i publici, učenici biraju trenutak svog života koji je najpogodniji za predstavljanje svog govora ili prezentacije
6. napišite priču, pročitajte je naglas drugima i dobijte povratne informacije
7. fino podesite priču, proverite govor tela i ton (možda biste razmotrili mogućnost snimanja priča)
8. koristite je za svoje potrebe

Neka konkretna pitanja vodilje za implementaciju mogu biti:

- šta želite da ljudi znaju, veruju ili do čega da im bude stalo?
- do koga pokušavate da dođete?
- gde ćete ih stići: izaberite svoj instrument – moć multimedija.
- sadržaj: tačka gledišta, dramsko pitanje, emocionalni sadržaj/ton, ravnoteža.
- testirajte, prilagodite i procenite.

Tipovi digitalne podrške: fotografije, video snimci (pravi i animacije), vremenska linija, mapiranje uma, mape, infografika, mešavina svega (sa primerima)

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI

Otvorenost za kulturnu drugost i druga verovanja, poglede na svet i prakse, veštine slušanja i posmatranja, jezičke, komunikacione i višejezične veštine, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje sebe, jezika i komunikacije

KONKRETNI PRIMER(I)

Plus Acumen kurs „Pripovedanje priča za promene“
<https://www.plusacumen.org/courses/storytelling-change>

Za škole
<https://creativeeducator.tech4learning.com/lessons/digital-storytelling>

Osmišljavanje akcija

Kreativnost je izvor delovanja. Najkreativnije akcije obično imaju bolji uticaj. One mogu imati različite svrhe: umnožavanje ishoda učenja obuke koja ima za cilj lokalni uticaj, razvijanje kampanja za podizanje svesti, demonstrativne akcije, sesije obuke, umetnički performansi, viralna onlajn komunikacija, e-peticije.

ZASTUPANJE	
ZAŠTO TO KORISTIMO	Zastupanje je proces putem kojeg pojedinci ili organizacije civilnog društva komuniciraju, stupaju u interakciju i utiču na donosiocje odluka na različitim nivoima da se zalažu za nove zakone ili da promene postojeće. Lobiranje je isti proces, ali ga preduzimaju privatni ili ekonomski interesi, dok zastupanje obično podržava javne/društvene interese.
OPIS	<p>Da biste zastupali interese i omogućili svom glasu da se čuje o nekom pitanju, učenici treba da istraže i procene uzroke i posledice, analiziraju zainteresovane strane i dinamiku moći, procene efikasnost postojećih politika, uporede podatke i napišu dokument o politici ili diskusiji, koji sadrži jasne preporuke / pitanja politike koja treba predložiti.</p> <p>Da bi ih se čulo, učenici treba da okupe velike grupe ljudi ili, još bolje, da stvore koalicije organizacija koje će potpisati dokument, podići konsenzus među opštom javnosti, informisati medije i kreirati predmet, promovisati onlajn peticije i uspeti da uđu u formalni/neformalni dijalog sa institucijama.</p>
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava, vrednovanje kulturne raznolikosti, vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, građanskog mišljenja, odgovornosti, samoeфикаsnosti, tolerancija ambivalentnosti, veština autonomnog učenja, analitičke veštine i veštine kritičkog mišljenja, lingvističke, komunikacione i višejezične veštine, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije
KONKRETNI PRIMER(I)	<p>https://www.unicefyouth.com/advocacy-planner</p> <p>Aktivirajte komplet instrumenata Unicefa https://docs.wixstatic.com/ugd/c2a6f3_1830ada43f294dc4a1295c6332fa60c3.pdf</p> <p>Za škole https://sfyouth.eu/index.php/en/sfyouth-toolkit/skills-topics</p> <p>https://fys-forums.eu/en/</p>

VOĐENJE KAMPANJA	
ZAŠTO TO KORISTIMO	<p>Vođenje kampanja se odnosi na postizanje promene u društvu koja seže do korena društvenih pitanja i na podizanja svesti u javnom mnjenju kako bi se predložila rešenja. Kampanja se može baviti parkom u susedstvu ili poreskim rajem. Svako može/treba da vodi kampanju za poboljšanja koja želi da vidi u svetu, na osnovu lične etike i uverenja.</p> <p>Kada se održavaju radionice ili lekcije u školama, veoma je osnažujuće za mlade da im se dozvoli da organizuju aktivnost za svoje vršnjake, porodice ili komšiluk da bi podigli svest o globalnim pitanjima koja su istraživali kako bi promovisali trajnu posvećenost tom cilju.</p>
OPIS	<p>Vođenje kampanja je povezano sa zastupanjem i može imati različite oblike. Vi ili vaši učenici možete razmisliti o tome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okupljanje ad hoc „fleš mob“ grupa u javnom prostoru • potpisivanje onlajn peticije • mirovne demonstracije • multiplicirajući događaj • redovni sastanci radne grupe • video snimak na društvenim mrežama sa apelom • spravice za distribuciju • umetnička izložba • sve što vaša kreativnost može da smisli...

KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava, vrednovanje kulturne raznolikosti, vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, građanska svest, odgovornost, samoeфикаsnost, tolerancija ambivalentnosti, veština autonomnog učenja, analitičke veštine i veštine kritičkog mišljenja, lingvističke, komunikacione i višejezične veštine, empatija, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije
KONKRETNI PRIMER(I)	<i>Beautiful rising</i> instrumenti za zastupanje i kampanje https://beautifulrising.org/ Kampanja protiv govora mržnje https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign

ORGANIZOVANJE ZAJEDNICE

ZAŠTO TO KORISTIMO	Organizovanje zajednice znači preuzimanje odgovornosti za razvoj liderstva radi organizovanja izbornog okruga. Radi se o pretvaranju resursa u moć kako bi se postigli željeni ciljevi zajednice, usredsređivanjem na prakse kao što su pripovedanje priča, izgradnja odnosa, strukturiranje, strategija i delovanje.
OPIS	O organizovanju zajednice postoji nekoliko specifičnih kurseva. U nastavku možete pronaći nekoliko načela vodilja. Uzimajući u obzir opis metode o Pripovedanju priča, organizovanje zajednice dalje razvija taj pristup radi istraživanja: <ol style="list-style-type: none"> 1. priče o sebi 2. priče o nama 3. priče o sada Zatim sledi pristup teorije promene i strateški akcioni plan za angažovanje više ljudi i postizanje zajedničkih ciljeva zasnovanih na potrebama lokalne zajednice.
KOMPETENCIJE ZA DEMOKRATSKU KULTURU KOJE SE MOGU RAZVITI	Vrednovanje ljudskog dostojanstva i ljudskih prava, vrednovanje kulturne raznolikosti, vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, građanskog mišljenja, odgovornosti, samoeфикаsnosti, tolerancije ambivalentnosti, veština autonomnog učenja, analitičke veštine i veštine kritičkog mišljenja, lingvističke, komunikacione i višejezične veštine, empatija, fleksibilnost i prilagodljivost, veštine saradnje, poznavanje i kritičko razumevanje jezika i komunikacije, poznavanje i kritičko razumevanje sveta...
KONKRETNI PRIMER(I)	Organizatori zajednice https://www.corganisers.org.uk/

Procena

Poglavlje C pruža sveobuhvatan okvir za procenu i samoprocenu kompetencija u vezi sa demokratskom kulturom i globalnim građanstvom. Deskriptori — napisani kao ishodi učenja — definišu različite nivoe razvoja znanja i kritičkog razumevanja, vrednosti, stavova i veština. u ovom pasusu predstavljene su neke metode koje omogućavaju korišćenje deskriptora u procesu ocenjivanja.

Što se tiče procene, RFCDC ima za cilj da doprinese razvoju obrazovnih praksi koje osnažuju učenike. Iz tog razloga, izbor odgovarajućih pristupa i metoda procene zahteva posebnu pažnju. Nijedan stepen stručnosti se ne smatra nedovoljnim i sve kompetencije imaju potencijal da se dalje razvijaju.

Polazne i krajnje ankete i fokus grupe

Dugoročni obrazovni programi omogućavaju praćenje uticaja u smislu učenja, razumevanja, promene i aktivnog angažovanja oko cilja. Možete odabrati i prilagoditi deskriptore kompetencija za demokratsku kulturu specifičnim pedagoškim ciljevima svog projekta da biste razvili okvir za praćenje i evaluaciju učenja (engl. *Monitoring and Evaluation of Learning* (MEL)) i definisali uticaj koji nameravate da postignete svojim aktivnostima.

Shodno tome, mogli biste da sprovedete osnovnu anketu na početku i anketu na kraju kada se projekat završi da biste procenili kompetencije koje su učenici razvili i uticaj svog projekta u smislu ishoda učenja i društvenih promena.

Fokus grupe slede iste principe anketa, ali koriste male grupe učenika da istraže njihove lične percepcije o nekom pitanju pre i posle obrazovnog programa/intervencije.

Za više informacija posetite odeljak u poglavlju C *Osmišljavanje i realizacija obrazovnih projekata – Praćenje i evaluacija učenja*.

Samoocenjivanje

Vođeni dnevnik ili razne kratke aktivnosti koje možete obavljati u slobodno vreme ili kao domaći zadatak za razmišljanje o ličnim osećanjima, reakcijama, novim saznanjima i novim pitanjima koja proističu iz kursa obuke ili nastave veoma je vredan način da učenje učinite vidljivim i procenite prednosti i slabosti.

Kroz aktivnosti samoprocene, učenici mogu:

- ▶ identifikovati svoje prednosti i slabosti u pogledu znanja i veština
- ▶ razumeti gde da usmere svoju pažnju u učenju
- ▶ definisati lične ciljeve
- ▶ unaprediti svoj rad
- ▶ pratiti svoj napredak

Neki primeri aktivnosti samoocenjivanja u školama mogu se naći ovde <https://www.responsiveclassroom.org/wp-content/uploads/2018/10/Self-Assessment-Handouts.pdf>

Grupna ocena / grupe za promišljanje

Grupe za promišljanje su veoma korisne za praćenje dinamike grupe i uvažavanje aktivnosti predloženih tokom kursa obuke. Postoji nekoliko mogućih kratkih neformalnih aktivnosti koje omogućavaju učenicima da se izraze, pokrenu probleme ili pitanja, uče jedni od drugih i razjasne aspekte kursa koji možda nisu jasni.

Metode

GRUPE ZA PROMIŠLJANJE	
ZAŠTO TO KORISTIMO	<p>Grupe za promišljanje se obično predviđaju tokom dugotrajnih rezidencijalnih obuka koje imaju za cilj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobiti povratne informacije od učenika u vezi sa sadržajem i metodama i proceniti da li su postignuti ciljevi sesija • podsticati promišljanje o razvoju ličnih kompetencija i samooceni glavna dostignuća u učenju tog dana
OPIS	<p>Grupe mogu unapred odrediti edukatori uzimajući u obzir rodnu ravnotežu, geografsku distribuciju i ličnosti.</p> <p>Svakog dana učenici će imati poseban prostor, vreme i instrumente da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocene dan i timu pruže povratne informacije • razmišljaju o ličnom učenju i planiraju dalji razvoj, s obzirom na postavku kursa obuke [engl. <i>training course</i> – TC]
CONNECTIONS WITH THE COMPETENCES FOR DEMOCRATIC CULTURE	<p>Vrednovanje demokratije, pravde, pravičnosti, jednakosti i vladavine prava, odgovornost, samoefikasnost, tolerancija ambivalentnosti, veština autonomnog učenja, veština analitičkog i kritičkog mišljenja, fleksibilnost i prilagodljivost, poznavanje i kritičko razumevanje sebe</p>
KONKRETNI PRIMER(I)	<p><i>Primer sa Obuke trenera o globalnom obrazovanju, na Univerzitetu za mlade i razvoj (engl. University on Youth and Development [UYD]) Mollina 2013. godine.</i></p> <p>Ponedeljak:</p> <p>Nakon što se da uvod uz objašnjavanje razloga za posvećivanje vremena tome, učesnici se dele u 5 grupa za povratne informacije. Oni će ostati u tim grupama do kraja TC-a. Svakog dana predstavnik svake grupe će se sastati sa jednim od trenera kako bi dao povratne informacije – o tome će se govoriti na dnevnom brifingu tima.</p>

Kako je ponedjeljak prvi dan, uglavnom koncentrisan na grupnu dinamiku, i trenutak evaluacije/povratnih informacija i trenutak za promišljanje su ležerni.

Evaluacija: Napravite kolektivnu sliku koja odražava vaše utiske dana, oslikavajući vaše emocije, reakcije na različite trenutke u programu, itd.

Promišljanje:

1. Pripremite dnevnik ličnog razvoja (kreativan i funkcionalan); možete dalje raditi na tome.
2. Razmislite o svojim ciljevima učenja za ovaj TC:
 - Šta treba da naučim u smislu znanja?
 - Koje veštine želim da razvijem?
 - Koje stavove želim da ojačam, a kojih da se oslobodim?

Zapišite ih na levoj strani grafikona.

3. Pogledajte program TC-a i UYD i identifikujte moguće prostore za postizanje tih ciljeva.

Izazovite sebe!

Zapišite konkretne ideje na desnoj strani grafikona.

Svaki put kada postignete neki od svojih ciljeva, možete nagraditi sebe ili tražiti priznanje.

Možete dodati više ciljeva u bilo kom trenutku kako se vaša perspektiva bude širila tokom TC-a.

Utorak:

Evaluacija: razgovarajte u grupama o:

- glavnom momentu/momentima dana
- o tome šta treba poboljšati
- svim drugim komentarima koje imate

Imajte na umu: metode, sadržaj, tajming, grupnu dinamiku, itd.

Promišljanje: Osvrnite se na posao obavljen tokom dana – iskustva koja ste podelili sa drugima, nadahnuće koje biste mogli da dobijete od njih. Nacrtajte ličnu „reku“ razvoja sebe kao praktičara globalnog obrazovanja. Označite važna prethodna iskustva, aktivnosti, ključne događaje, institucije ili pojedince, prekretnice, itd.

Nemojte to zaustaviti u „današnjem“ trenutku, već pokušajte da razmišljate o budućnosti – zamislite dalje moguće angažovanje i razvoj.

Sreda:

Evaluacija: isti format za diskusiju i povratne informacije.

Promišljanje: sretnite se sa nekom osobom sa kojom do sada niste imali prilike mnogo da razgovarate. Napravite mali intervju (to uvek pomaže intervjuisanom da jasnije postavi i shvati neke stvari).

Predložena pitanja za izbor (možete ih dodati koliko god želite):

- Šta je najvažnije što ste danas naučili?
- Šta vam je danas bio najveći izazov?
- Koliko ste bili upoznati sa sadržajem jutarnjih sesija?
- Koliko ste se uključili u zajedničku sesiju o demokratskom građanstvu?
- Kakvu vezu nalazite između teme našeg TC-a (globalno obrazovanje) i teme Univerziteta (demokratsko građanstvo)?
- Da li sebe više vidite kao praktičara globalnog obrazovanja ili promotera demokratskog građanstva?

Četvrtak:

Evaluacija: uobičajena dinamika.

Promišljanje:

1. Razmislite o jutarnjim sesijama i svim svojim prethodnim iskustvima sa e-učenjem (neformalno obrazovanje, univerzitet itd.). Kako se nosite sa e-učenjem kao pristupom obrazovanju? Da li vidite sebe kako učite na ovaj način? Da li ste motivisani i dovoljno samodisciplinovani?
2. Posmatrajte svoje ponašanje u slobodno vreme. Kakvu korist imate od toga? Pokušajte da utvrdite kako učite na neformalan način.

Petak:

Evaluacija: uobičajena dinamika.

Promišljanje:

- Razgovarajte u parovima (radite sa nekim ko nije bio u vašoj radnoj grupi):
- Kako ste upravljali timskim radom? Kako ste se nosili sa razlikama, sukobima, itd.? Da li ste spremni da dovedete u pitanje svoju ideju u korist tima, čak i ako ste uvereni u njen kvalitet?
- Kako vam se dopalo da imate svu odgovornost za svoj rad danas? Kako ste upravljali svojim vremenom, angažovanjem, nivoom energije?
- Da li ste zadovoljni ishodom? Zašto?

Obratite pažnju!

Lični dnevници će se koristiti tokom završne evaluacije.

Ocena tima

Brifinzi pre sesija i izveštaji nakon sesija od suštinskog su značaja za razmenu ličnih perspektiva, stručne povratne informacije, deljenje zadataka i uvažavanje ishoda učenja kako bi se naredne aktivnosti remodulirale u skladu sa potrebama grupe.

Moguće teme sastanka za evaluaciju tima:

- ▶ opšte napomene o ostvarenju ciljeva kursa
- ▶ priprema aktivnosti
- ▶ sprovođenje aktivnosti
- ▶ komunikacija u timu
- ▶ koordinacija
- ▶ učešće
- ▶ preporuke za poboljšanje

Naknadne aktivnosti

Razvijanje zajednica praksi

Zajednica prakse je grupa ljudi koji dele zabrinutost zbog nečega ili strast prema nečemu što rade i koji uče kako da to rade bolje dok redovno komuniciraju³⁶ (Etienne Wenger 1992).

Nakon kursa obuke, učenici mogu tokom vremena da organizuju redovne sastanke (licem u lice ili preko interneta) kako bi ažurirali i ocenili planirane akcije i uticaje, ali i da podele razmišljanja o nepredviđenim pozitivnim ili negativnim razvojem. Tri međusobno isprepletana ključna aspekta zajednica praksi jesu: *domen* (teme koje zaslužuju da se poboljšaju), *zajednica* (grupa definiše dnevni red i radne timove) i *praksa* (resursi za učenje koje proizvode interakcije unutar zajednice).

Stvaranje partnerstava

Uprkos činjenici da mnogi edukatori i organizacije deluju radi postizanja sličnih ciljeva, svi imaju različite stilove rada i ako nađemo kolegu, instituciju ili grupu vršnjaka koji imaju kompatibilan pristup, rado ćemo zajedno osmišljavati projekte na lokalnom, nacionalnom ili međunarodnom nivou.

36. Etienne Wenger 1992. <http://wenger-trayner.com/resources/what-is-a-community-of-practice/>

UČENJE KROZ GLOBALNO OBRAZOVANJE U RAZLIČITIM KONTEKSTIMA

|| *Ako ti imaš jabuku i ja imam jabuku i mi razmenimo te jabuke, onda ćemo ti i ja i dalje imati po jednu jabuku. Ali ako ti imaš ideju i ja imam ideju i razmenimo te ideje, onda će svako od nas imati po dve ideje.*

George Bernard Shaw

Globalno obrazovanje može da se odvija u učionici, tokom međunarodne razmene mladih ili na kursu obuke za stručnjake i lokalne vlasti koji istražuju ciljeve održivog razvoja na lokalnom, nacionalnom ili međunarodnom nivou, razvijaju kampanju u lokalnoj zajednici, brane socijalna i ekonomska prava ili pišu blog kojim se zalažu za društvena pitanja. Globalno obrazovanje je svuda i u svakom pojedinačnom diskursu kojem pristupamo. Ono samo postaje vidljivo onog trenutka kada shvatimo da gradimo mostove između različitih delova znanja, kritički razmišljamo i idemo ka mogućim rešenjima.

Konteksti formalnog obrazovanja

|| *Odnosi se na strukturirani obrazovni sistem koji se proteže od osnovne škole do univerziteta i uključuje specijalizovane programe za tehničko i stručno usavršavanje.*

KOMPAS.³⁷

Od predškolskih ustanova do tercijarnog obrazovanja u današnjim društvima, učenici su izloženi suočavanju sa održivošću i interkulturalnim učenjem: učionice su često kulturno raznolike sa različitim tradicijama, verovanjima i jezicima, dok su održivi razvoj i klimatske promene glavni prioriteti kojima se treba baviti da bi se garantovala pravičnost prema budućim generacijama.

Mnoge evropske zemlje razvijaju nacionalne strategije za ažuriranje nacionalnih nastavnih planova i programa kako bi uključile pojmove i pristupe globalnog obrazovanja. Za više informacija o razvoju politike u evropskim zemljama možete se obratiti Globalnoj obrazovnoj mreži Evrope (GENE — engl. Global Education Network Europe), evropskoj mreži ministarstava, agencija i drugih nacionalnih tela odgovornih za podršku, finansiranje i kreiranje politike u oblasti globalnog obrazovanja.³⁸

Budući da se edukatori ponašaju ne samo kao članovi obrazovnog sistema, već kao pojedinci i članovi društva koje se neprekidno menja, inovativne metode se često pojavljuju u obrazovanju kao rezultat procedura odozdo prema gore. Biti edukator koji se bavi globalnim obrazovanjem svakako zahteva razvijanje sopstvenih metoda, u skladu sa svojim znanjima, veštinama, obučenosti, ličnosti, samopouzdanjem, idejama i motivacijom. Kao rezultat samoocenjivanja vezanog za kritički pristup konvencionalnim metodama koje se koriste u obrazovanju ili kao obična ljudska potreba za razvojem i usavršavanjem, mnogi prosvetni radnici tragaju za novim metodama koje odgovaraju izazovima današnjice. Ponekad učenici takođe zahtevaju nove i inovativne metode, a kritični su prema tradicionalnim. Ali vrlo često, barem u formalnom obrazovanju, edukatori koji traže nove metode kroz program obuke koji dolazi od obrazovnih vlasti zapravo traže samo nove instrumente. I vrlo često vlasti nude nove instrumente ili opremu i smatraju da će upotreba takvih instrumenata promeniti metodologiju, a zatim uticati na efikasnost lekcija, ne razmišljajući o koherentnosti između instrumenata, metoda, ciljeva i sadržaja (šta, zašto, kako).

37. Iz priručnika KOMPASA o obrazovanju za ljudska prava Saveta Evrope
<http://www.coe.int/en/web/compass>
<http://www.eycb.coe.int/compass/>

38. za dodatne reference www.gene.eu/

AKO STE NASTAVNIK, A NE ŽELITE DA MENJATE SVOJ STIL PODUČAVANJA, POSTOJI NEKOLIKO NAČINA DA PRIMENITE GLOBALNO OBRAZOVANJE U NASTAVI:

Korišćenje rodno osetljivih revizija nastavnog materijala i prilagođavanje jezika u pluralističkom pristupu, a ne samo korišćenjem muškog diskursa, uz balansiranje vidljivosti i uloge žena u istorijskom, naučnom i tehnološkom razvoju.

Korišćenje nastavnih materijala iz matematike, fizike i tehnologije koji donose više studija slučajeva iz stvarnog života i statističkih podataka upoređujući realnost različitih svetova kako bi se razvile logičke kompetencije zasnovane na problemima uz razvijanje empatije i razumevanja drugih konteksta i potreba.

Maksimalno korišćenje kulturološki raznolikih učionica, organizovanje vežbi vršnjačkog učenja i kulturnih razmena uz istraživanje istorijskih i verskih tradicija i kulturnih identiteta za stvaranje liderstva, pozitivnu diskriminaciju i otvorenost među etničkim i društvenim različitostima, suprotstavljajući to fenomenu maltretiranja (engl. bullying) i sajber maltretiranja.

Objašnjavanje međusobne veze između lokalnog, nacionalnog, evropskog i međunarodnog zakonodavstva kako bi se garantovali jednak pristup ljudskim pravima i uloga učešća građana u održavanju ili zalaganju za inkluzivne demokratske političke procese i učešće u društvu, uz podizanje svesti o statusa izbeglica i tražilaca azila koji traže zaštitu u susednim zemljama.

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima i sve sledeće zakonske odredbe predstavljaju glavne reference.
<http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html>

Prikaz geografskih razlika, klimatskih izazova, ekoloških problema i ekonomskih nejednakosti u vađenju sirovina, proizvodnim procesima i finansijskom doprinosu globalnom jugu.

Podučavanje različitih nivoa građanskog obrazovanja kako bi se izbegao evrocentrizam i razvijali multikulturno orijentisani nastavni planovi i programi koje karakteriše globalna vizija i razumevanje sveta prema osećaju globalne odgovornosti.

Stavljanje naglaska na istraživanje uzroka sukoba i nasilja i uslova mira u pojedincima, institucijama i društvima, kroz perspektivu vremenske dimenzije, zasnovanu na prepoznavanju istoričnosti i povezanosti kako samog fenomena tako i poznavanja fenomena.

Povezivanje različitih predmeta omogućava da se u okviru holističkog pristupa istraži međuzavisnost između uzroka i posledica siromaštva i sve većeg društvenog jaza, sukoba i nasilja, ljudske represije i socijalne isključenosti, migracija i ksenofobije, jednostranog razvoja i ekoloških katastrofa, na lokalnom i globalnom nivou.

Pomaganje učenicima da razviju veštine socijalne pismenosti radi konstruktivnog bavljenja svetskim problemima na različitim skalama i nivoima, od ličnih do globalnih.

Uključivanje participativnih strategija i makro/mikro perspektiva u aktuelne svetske probleme kao načina interakcije, kao velike razvojne osovine za radne projekte, kao elemenata za diskusiju i analizu među učenicima, pripremajući ih da budu aktivni članovi društva koji traže rešenja u solidarnosti.

Nuđenje niza mogućnosti učenja za buduću dimenziju, uključujući otvoreno ispitivanje pitanja vezanih za izgradnju sigurnijeg, pravednijeg, mirnijeg i održivijeg svetskog društva.

Davanje posebne važnosti razvoju veština celoživotnog učenja koje će ojačati stav ljudi da učestvuju u sinergijama delujući za društveni i održivi razvoj.

Davanje mogućnosti grupi za učenje da otkrije znanje kroz dijalektički pristup zasnovan na istraživanju, sumnjama i pitanjima kako bi se podstakao evolutivni proces čovečanstva ka rešenjima zajedničkih problema kroz partnerstvo i solidarnost.

Pristupi

Učenje zasnovano na problemu

Metode učenja zasnovane na problemima podstiču učenike da postavljaju pitanja i odgovaraju na njih, koristeći prirodnu radoznalost o određenim događajima ili temama. Učenici se pozivaju da razmisle o pitanjima za koja ne postoje apsolutni odgovori ili lak razvoj i koja odražavaju složenost stvarnih situacija. Učenje zasnovano na problemu otvara put za aktivan, na zadatke orijentisan i samokontrolisan pristup procesu učenja.

Učenje zasnovano na dijalogu

Dijalog stvara usmene interakcije između učenika kojima se nastoji da se podstakne razmena ideja. On deluje kao most između ljudi i stvara prijateljski prostor za razvijanje misli, razmišljanja i predloga čak i ako su suprotstavljeni ili različiti. Dijalog pomaže u razvoju veština komunikacije i aktivnog slušanja, tako da podstiče razumevanje različitih pitanja prema različitim tačkama gledišta. To je ključni element svakog procesa učenja u okviru globalnog obrazovanja.

Predložene metode

Projektni metod

Rad na zajedničkoj globalnoj temi ili nekim njenim aspektima veoma je kreativan pristup za učenike u formalnom i neformalnom sektoru. Rad može da sadrži određene elemente kao što su informativni tekstovi, pesme ili proza, fotografije, crteži, grafike, stripovi, crtani filmovi, isečci iz novina ili časopisa, kolaži, razredne novine, muzika, igranje uloga, pa čak i produkcija audiovizuelnih sadržaja. Čak i ako se projekat sprovodi pojedinačno, on mora imati kolektivnu dimenziju, uključujući završnu prezentaciju, diskusiju i evaluaciju od strane razreda. Međutim, bolje je ako je to rezultat timskog rada, pri čemu učenici mogu da doprinesu nekim ili svim gorenavedenim elementima u skladu sa svojim interesovanjima i talentima. Rad na terenu je takođe dobrodošao, počevši, gde je to moguće, od lokalnih situacija. Konačni rezultat može biti izložba celog projekta u mestu gde je nastao ili na nivou lokalne zajednice³⁹.

Odličnu priliku za širenje takvih projekata pruža *Nedelja globalnog obrazovanja* – godišnji događaj koji je inicirao i koordinira centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope⁴⁰.

Metoda svetskih veza

Ovaj metod može dati pravu sadržajnost prethodnom metodi. Kao što je uopšteno navedeno gore, unošenje globalne stvarnosti u učionicu (ili bilo koji drugi prostor za učenje) za aktivnu saradnju od ključnog je značaja u programima globalnog obrazovanja, u formalnom i neformalnom sektoru.

To se može postići na mnogo načina:

- ▶ uvođenjem ljudi iz drugih zemalja u obrazovni proces ili čak posetama drugim zemljama gde je grupna poseta moguća
- ▶ stvaranjem veza i mreža sa ljudima iz različitih delova sveta putem onlajn platformi ili dopisivanja elektronskom poštom
- ▶ dobrodošlicom posetiocima iz različitih kultura, npr. migrantima koji žive u vašoj zemlji, u zbornice i učionice škola ili na mesto neformalnog programa globalnog obrazovanja (GE)
- ▶ organizovanjem kulturnih događaja, proslava, izložbi ili drugih aktivnosti u školama ili javnim prostorima koje uključuju ljude iz različitih kultura u takve aktivnosti, uključujući različite stilove hrane, muzike, plesa i, možda, drame
- ▶ dovođenjem učenika u područja u kojima žive nepriviligovani ljudi, kako bi doživeli situaciju i, ako je moguće, saradivali sa njima u suočavanju sa lokalnim problemima
- ▶ uključivanjem učenika u aktivnosti koje imaju za cilj da pomognu nepriviligovanim licima ili volonterskim radom pokrenutim od strane nevladinih organizacija, posebno u formalnom obrazovanju
- ▶ organizovanjem sastanaka nastavnika, učenika i roditelja radi predavanja o temama o kulturnoj raznolikosti

Međunarodna školska partnerstva

Ova praksa upotpunjuje prethodnu. Postoje ogromne bilateralne veze između škola na Jugu i Severu ili onih na Istoku i Zapadu. Nekoliko međunarodnih organizacija za povezivanje škola u procesu je uspostavljanja trouglova i (u krajnjoj instanci) mreža školskih veza, koje pružaju veb-stranice, ideje, pisana iskustva i izveštaje. U većini evropskih zemalja postoje nacionalne agencije ili nevladine organizacije koje pružaju podršku školama koje su zainteresovane za međunarodna partnerstva sa školama. Posebno školska partnerstva između Severa i Juga nude mnoštvo mogućnosti za globalno obrazovanje.

39. V. veb-sajt centra „Sever-Jug“: www.nscentre.org, obrazovni link

40. <https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/the-global-education-week>

Ta partnerstva omogućavaju:

- ▶ bolje razumevanje globalne međuzavisnosti kroz neposredne kontakte između učenika i nastavnika u partnerskim zemljama i školama
- ▶ prevazilaženje međusobnih stereotipa i predrasuda
- ▶ povećanje motivacije učenika i nastavnika
- ▶ novu kulturu nastave i učenja, npr. povezivanjem predmeta/preklapanjem nastave
- ▶ dalji razvoj važnih ključnih kompetencija za sve one koji su uključeni, npr. modernih komunikacionih tehnologija, upravljanja projektima, poznavanja stranih jezika, međunarodne komunikacije između učenika i nastavnika.

Sa metodološke tačke gledišta, partnerstva škola Severa i Juga nude mnoge mogućnosti za konkretne aktivnosti u učionici:

- ▶ razmenu komunikacija pomoću interaktivnih veb-lokacija (vebinari, sobe za ćaskanje, društveni mediji ili e-poruke)
- ▶ razmenu rezultata projektnog rada sa partnerskim školama
- ▶ pozivanje stručnjaka iz zemlje vaše partnerske škole koji živi u vašem selu ili gradu u učionicu da biste dobili više informacija o partnerskim zemljama
- ▶ planiranje međusobnih poseta između partnerskih škola.

NEDELJA GLOBALNOG OBRAZOVANJA

Nedelja globalnog obrazovanja događaj podizanja svesti širom Evrope koji se održava svake godine (u novembru) u formalnim i neformalnim obrazovnim okruženjima na celom kontinentu. Ona svake godine ima drugačiju temu.

Cilj Nedelje Globalnog obrazovanja jeste da podstakne nastavnike i učenike da istražuju obrazovne aktivnosti za globalno građanstvo. U skladu sa metom 4.7 4. cilja održivog razvoja Ujedinjenih nacija, Nedelja globalnog obrazovanja bavi se pitanjima koja se odnose na različitost i nejednakost na lokalnom i globalnom nivou i pokušava da podstakne:

- ▶ svest o širem svetu i o sopstvenoj ulozi kao građana sveta
- ▶ stavove poštovanja različitosti i veštine interkulturalne komunikacije

- ▶ odgovornost za sopstvene postupke
- ▶ sposobnost da se deluje kako bi svet postao pravednije i održivije mesto

<https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/the-global-education-week>

Neformalna obrazovna okruženja

Neformalno obrazovanje se odnosi na svaki planirani i strukturirani proces učenja koji uključuje lično i društveno obrazovanje za određene grupe ljudi osmišljeno da unapredi veštine i kompetencije van formalnog obrazovnog programa.

Neformalno obrazovanje treba da bude dobrovoljan, idealno svima dostupan organizovan proces sa obrazovnim ciljevima, participativan, usmeren na učenika, o učenju životnih veština i pripremi za aktivno građanstvo, zasnovan na uključivanju individualnog i grupnog učenja sa kolektivnim pristupom, holistički i procesno orijentisan, organizovan na osnovu potreba učesnika.

Definicija preuzeta iz KOMPASA

<https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/definitions>

Formalno, neformalno i informalno obrazovanje komplementarni su elementi procesa celoživotnog učenja koji se međusobno osnažuju.

T-kompleti - Kompleti za obuku Saveta Evrope predstavljaju tematske publikacije koje su napisali iskusni omladinski edukatori. To su priručnici laki za upotrebu za korišćenje u obuci i studijskim sesijama.⁴¹

Pristupi

Učenje zasnovano na saradnji

U učenju zasnovanom na saradnji postoji pozitivna međuzavisnost između napora učenika da uče. Oni teže uzajamnoj podršci tako da svi članovi grupe međusobno imaju koristi od svojih napora. Timski rad i saradnja su ključni elementi za postizanje svakog cilja i za učenje kroz interakciju, poboljšavajući komunikacijske veštine učenika i snažeći njihovo samopoštovanje.

U učenju zasnovanom na saradnji veoma je važno da facilitator/nastavnik/trener razume i bude usredsređen na interakcije koje se odvijaju unutar različitih grupa jer

41. <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kits>

je jedno od najvažnijih načela kooperativnog učenja da se ne sme zapostaviti nijedno dete/učenik. A nadzor je odgovornost obučavaoca kada se radi sa mlađim učenicima.

ISKUSTVENE PRAKSE

Uključuju sledeće karakteristike:

- učenici prate sopstvenu radoznalost i interesovanje
- uče kroz neposredno iskustvo (učenje kroz rad)
- edukator je više facilitator učenja ili posrednik nego jedini izvor znanja
- ne postoji formalna evaluacija učenja
- učenici naknadno promišljaju svoje učenje

AKCIONE PRAKSE

To je ciljno orijentisan proces organizovan po pravilu u formi projekta sa preciznim ishodima. Za izvođenje projekta edukatori nastavnici moraju:

- eksplicitno formulisati ciljeve učenja
- pomoći učenicima da izaberu sopstvene strategije učenja
- motivisati učenike tako da ih nateraju da preuzmu odgovornost za sopstveno učenje
- razviti konkretan projekat koji učenici mogu u potpunosti da sprovedu
- podsticati postepeno povećanje nezavisnosti učenika
- dozvoliti učenicima da razumeju sopstveno delovanje kroz promišljanje (učenje kroz reflektivnu praksu)

Sve metode predstavljene u ovom poglavlju zasnovane su na načelima neformalnog obrazovanja i metodološkom pristupu.

MREŽA UNIVERZITETA O MLADIMA I GLOBALNOM GRAĐANSTVU

Mreža za mlade i globalno građanstvo je partnersvo koje facilitira i koordinira centar „Sever-Jug“ Saveta Evrope, koji okuplja organizacije predvođene mladima, omladinske platforme, vladine i međuvladine institucije iz Evrope, južnog Mediterana i šire.⁴² Mreža je osnovana 2011. godine kao neformalna platforma sa ciljem podsticanja dijaloga i saradnje između mladih i relevantnih institucija o pitanjima vezanim za omladinsku politiku na regionalnom, multilateralnom i globalnom nivou. Mreža se zalaže za učešće mladih i podstiče njihovo značajno uključivanje u procese odlučivanja i donošenja politika. Organizacije koje su deo mreže udružile su napore na definisanju zajedničke agende i sprovođenju aktivnosti koje imaju za cilj podsticanje demokratskog učešća i globalnog građanstva među mladima, podržavanje univerzalnih načela, vrednosti i standarda Saveta Evrope i sprovođenje Agende UN 2030 za održivi razvoj.

Mreža takođe pruža prostor za osnaživanje mladih, nudi aktivnosti na izgradnji kapaciteta neformalnog obrazovanja i podržava politike, mehanizme i instrumente za razvoj mladih kako bi se povećalo prepoznavanje mladih kao subjekata pozitivnih promena.

<https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/university-on-youth-and-development>

42. Članovi mreže: Instituto de la Juventud (INJUVE, Španija); Observatoire National de la Jeunesse (ONJ, Tunis); Evropski omladinski forum (YFJ); Panafrička unija mladih (PYU); Mreža međunarodnih omladinskih organizacija u Africi (NIYOA); Foro Latino-Americano y Caribeño de la Juventud (FLACJ); Consejo de la Juventud (CJE, Spain); Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC, Spain); Forum Nazionale dei Giovani (FNG, Italy); Conselho Nacional de Juventude (CNJ, Portugal).

Informalno obrazovanje

|| Odnosi se na proces doživotnog učenja, u kojem svaki pojedinac stiče stavove, vrednosti, veštine i znanja iz obrazovnih uticaja i resursa u svom okruženju, kao i iz svakodnevnog iskustva. To obrazovanje se odvija uglavnom u porodici, susedstvu, na pijaci, u biblioteci, u masovnim medijima, na poslu, u igri i u drugim okruženjima.

Definicija izvučena iz KOMPASA

<https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/definitions>

Pristupi

Participativne umetnosti

Participativne umetnosti (engl. *participative arts* [PA]) imaju ulogu interfejsa gde facilitatori (umetnici i/ili druge osobe sa umetničkim iskustvom) i neumetnici komuniciraju koristeći posebna pravila i instrumente za izvođenje. To kolektivno obrazovno iskustvo vodi učenike ka drugoj vrsti samousavršavanja promovišući načela koja stvaraju zajednički, siguran prostor fizičke i mentalne udobnosti. U tom prostoru, edukatori (treneri, nastavnici, psiholozi, umetnici) i učenici saradivaće u partnerstvu zasnovanom na poštovanju i jednakosti. Ta vrsta umetničko-formativne aktivnosti dolazi kao odgovor na potrebe grupe, prethodno identifikovane i utvrđene kroz specifične procedure. U odnosu na obrazovni cilj, u participativnim umetnostima proces je važan koliko i krajnji rezultat (performans, hepening, grafiti, društveno pozorište, itd.).

PA metode će rabiti sve inhibicije i zameniti ih zadovoljstvom vezanim za afirmisanje mogućnosti/ličnosti i ličnih dostignuća.

Učenje u zajednici

Ova tehnika uključuje usluge u zajednici i promišljanje tih usluga. Ona neguje društvenu odgovornost i posvećenost bližoj stvarnosti. Učenje u zajednici se takođe može koristiti za primenu znanja i veština na određena pitanja ili za učenje kako da se prenesu specifične situacije. Odnosi se na ideju praktičnih radnji vezanih za proces izgradnje znanja. Sadržaji se uče ne samo iz teorijskog pristupa, već i iz dodatne vrednosti koja dolazi iz nove komponente – terenskog rada i prakse – koja produbljuje koncepte naučene u teoriji pomoću snažnih pojmova koji se doživljavaju u stvarnom životu.

Učenje u zajednici je odlična praksa u globalnom obrazovnom učenju, pružajući informacije i razvijajući veštine za obuku u stvarnim svakodnevnim životnim situacijama i društvu.

Obuka u mekim veštinama

Teorija promene, konstruktivno liderstvo, korporativna društvena odgovornost, veštine izgradnje tima koncepti su i instrumenti kojima se rukovodioci ljudskih resursa svakodnevno bave kako bi održali koheziju između različitih odeljenja javnih institucija, privatnih kompanija i organizacija trećeg sektora.

Komponente ovog poglavlja mogu se prilagoditi za specifične module obuke koji se usredsređuju na unutrašnje i spoljne činioce koji utiču na organizacionu kulturu i razvoj.

Unutrašnji činioци se često odnose na izgradnju kapaciteta i saradnju među osobljem, dok se spoljni činilac često odnosi na ono što omogućava ili sprečava uspešnost organizacije.

Ciljevi Agende 2030 UN biće ispunjeni samo ako poslovni i korporativni subjekti preuzmu vođstvo i doprinesu uspostavljanju društveno, ekološki i ekonomski održivih radnih mesta. To proširenje polja rada edukatora predstavlja nov izazov koji se širi.

Doživotno učenje

To pretpostavlja stalnu integraciju učenja pojedinca u sistem kulturnih i građanskih referenci grupe, zajednice ili društva kojem pripada ili s kojim se identifikuje. Da bi podstakli ovo smisleno učenje, akteri uključeni u projekte usredsređuju se na:

- ▶ pomaganje učenicima da steknu pregled ciljeva i strategija učenja
- ▶ podsticanje učenika i razjašnjavanje vrednosti i identiteta koje preuzimaju
- ▶ korišćenje prethodnog iskustva i znanja učenika
- ▶ podsticanje učenika da prošire, testiraju i primenjuju nova iskustva u svom svakodnevnom životu
- ▶ dozvoljavanje učenicima da sami donesu zaključke
- ▶ podsticanje globalne vizije društva

PRILOG

Simulacija: globalno tržište

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

7. kurs iz globalnog obrazovanja i obuke mladih za omladinske multiplikatore

Pregled sesije obuke (engl. training session outline (TSO))

NASLOV:	SIMULACIJA - GLOBALNO TRŽIŠTE
VREME:	4 SATA
CILJEVI:	<ul style="list-style-type: none">• Dozvoljavanje učesnicima da iskuse nejednaku distribuciju resursa i njihovih struktura/formi, kao i različite reakcije na moć;• Eksperimentisanje sa posledicama nepravde;• Razmišljanje o reakcijama učesnika na nejednakost;• Stavljanje učesnika u okruženje u kojem imaju mogućnost da ponovo osmisle sistem distribucije energije kako bi promišljali vrednosti koje su zadržane njihovim postupcima;• Dopuštanje učesnicima da razmisle o mostu sa stvarnošću, o svom stvarnom odnosu prema moći i privilegijama• Istraživanje osnovnih uzroka migracije u odnosu na neravnomernu distribuciju resursa i ulogu migrantske populacije u domaćinskim/izvornim zajednicama.• Istraživanje ulogu medija u globalnom kontekstu
CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA (SDG)	Bez siromaštva, bez gladi, čista voda i higijena, život na zemlji, život ispod vode, partnerstvo za ciljeve, kvalitetno obrazovanje, industrijske inovacije i infrastruktura, odgovorna proizvodnja i potrošnja, smanjene nejednakosti, rodna ravnopravnost, mirovna pravda i jake institucije, održivi gradovi i zajednice.
PRILAGOĐAVANJA	Simulacija se može prilagoditi različitim starosnim grupama i dužinama pojednostavljivanjem uloga i broja grupa koje učestvuju. Ova simulacija je korišćena tokom zajedničke sesije između dva kursa obuke Saveta Evrope u okviru 18. Univerziteta za mlade i razvoj u Molini 2017. Dostupno je 37 uloga učesnika i 7 uloga edukatora.

	OPIS AKTIVNOSTI
00'	<p>Dodela zemlje</p> <p>Učesnici su podeljeni u planirane grupe. Facilitator čita opšta uputstva i raspodeljuje pojedinačna pravila. Facilitator daje učesnicima minut za čitanje i traži od njih da prihvate svoju ulogu ne deleći je sa drugim učesnicima. Konačno, facilitator vodi učesnike na njihova mesta u okviru oblasti simulacije.</p> <p>Svaka zemlja ima lokaciju u prostoriji i u skladu sa svojom realnošću. Dodeljeni su im artikli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Novac (koji je predstavljen izmišljenom valutom „global“) • Tehnologija (predstavljena makazama, markerima, bojicama) • Sirovine (predstavljene listovima papira i/ili stripom) • Obrazovanje (obezbeđuje Svetska banka) • 20 minuta • Skrivena pravila • Države mogu međusobno da sarađuju, stvaraju saveze, strategije, protokole (ali to ne treba pominjati tokom eksperimenta); • Mogu postojati i predstojeće katastrofe tokom igre (npr. inflaciona kriza, zemljotres koji uništi veći deo sirovina u zemlji, poplave koje uništavaju sirovine i tehnologiju, itd.).
20'	<p>Opšta uputstva</p> <p>Svet se sastoji od Severa i Jug., Sever je industrijski razvijen, dok se Jug suočava sa nekoliko izazova; i jedni i drugi moraju da proizvode i prodaju Svetskoj banci. Granice koje ih razdvajaju su stroge. Međutim, mediji prenose informacije zemljama, pokušavaju da informišu zemlje o tome šta se dešava u svetu; Situacija sa resursima, sirovinama i infrastrukturu varira od zemlje do zemlje; Svetska banka upravlja celokupnom ekonomskom dinamikom i olakšava je. Da bi zaradile, zemlje treba da proizvode geometrijske oblike (trouglove, kvadrate i krugove sa određenim merama) i da ih prodaju Banci, a očigledno je da banka želi da kupuje samo kvalitetne proizvode i prema potrebama potrošača; Banka takođe ima odgovornost da se posveti obrazovanju i obuci sa ovim zemljama, da ih obučava i obrazuje za njihov razvoj.</p> <p>110' Simulacija</p>
140'	<p>5' Izlazak iz uloge</p> <p>Sesija debriefinga se obavlja posle pauze</p>
150'	<p>Debriefing:</p> <p><u>Činjenice</u> (Pravite beleške na flipčartu!)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šta se desilo? • Zamolite učesnike da objasne kakva je bila situacija u različitim zemljama • Pitajte učesnike da li su uočili te razlike. • Pitajte učesnike o ulozi banke i registrujte različite opise između Severa i Juga. • Koje su se katastrofe desile i kako su one uticale na produktivnost i konkurentnost zemalja? • Koja su glavna pitanja u vezi sa globalnom nepravdom koja ste mogli da identifikujete u ovoj vežbi? • Da li je bilo saradnje? • Kako su se ljudi selili/migrirali? • Kako su nejednakosti uticale na migraciju?

150'

Emocije (Pravite beleške na drugom flipčartu!)

- Kako ste se osećali tokom igre?
- Kakav je bio osećaj pripadati zemlji sa manje sredstava nego što ste navikli?
- Kako ste se osećali kada ste se preselili u drugu zemlju?
- Osećao/la sam se privilegovano/oštećeno?
- Šta sam se osećao/la prema ostalima?
- Mislite li da je vaša pozicija u igri bila imalo slična poziciji u vašem svakodnevnom životu?
- Kako ste reagovali na to održavanje/promenu uloge?

Paralela sa stvarnošću

- Možete li stvoriti/naći sličnosti između ove simulacije i stvarnosti?
- Koje su granice koje postoje u interkulturalnom/međunarodnom dijalogu i saradnji?
- Kako se može poboljšati dinamika i razumevanje među zemljama na svetu? Kako narodni pokret može da doprinese tome?
- Koja je naša uloga u toj promeni?
- Kakva može biti uloga SDG-a u ublažavanju ove situacije?

POSTAVLJANJE
PROSTORIJA
I RASPODELA
MATERIJALA

SEVER

Nemačka:

Sto, 4 stolice, sok, voda;

Puni resursi, A4 papiri;

Nemačka počinje sa 100 „globala“

Na podu je identifikovano dovoljno prostora da bi se ljudima omogućilo da udobno sede.

SAD:

Sto, 4 stolice, raznovrsna hrana, voda;

Puni resursi, pune sirovine;

SAD počinju sa 80 „globala“

Na podu je identifikovano dovoljno prostora da bi se ljudima omogućilo da udobno sede.

Bugarska

stari sto bez stolica

Puni resursi zahvaljujući programu grantova EU

novine za proizvodnju

10 „globala“ za ulaganje

JUG

Egipat

dve stolice (jedna za predstavnika za medije);

sirovine srednjeg kvaliteta;

jedan par makaza;

zbog međunarodne zabrane zbog kršenja ljudskih prava mogu da prodaju samo drugim južnim zemljama;

Tesan prostor identifikovan na podu ne dozvoljava ljudima da udobno sede;

Niko ne može da putuje u Egipat zbog zabrane;

Egipćani koji napuštaju zemlju ne mogu da se vrate.

	<p>Bangladeš Jedna stolica bez stola; Imaju makaze, šablone; Imaju samo novine; Bangladeš ima kantu za smeće; Jedan muškarac ima diplomatsku propusnicu. Tesan prostor identifikovan na podu ne dozvoljava ljudima da udobno sede.</p> <p>Brazil 3 stolice, bez stola; Imaju sve sirovine, ali samo jedan par makaza. Tesan prostor identifikovan na podu ne dozvoljava ljudima da udobno sede.</p> <p>Burundi Kao sirovinu imaju samo strip. Bez resursa; Burundi ima veliku kantu za smeće. Tesan prostor identifikovan na podu ne dozvoljava ljudima da udobno sede.</p>
MATERIJALI	<p>A4 papiri beli i u boji, kese za smeće, markeri, boje i sprejovi, čvrsti papir za strip, novine. Makaze, rezači papira.</p> <p>Facilitatori odlučuju o formiranju grupa između sebe, nakon posmatranja tima tokom vežbi izgradnje tima i narednih dana, u vezi sa njihovom geografskom distribucijom (kako bi neki ljudi u simulaciji proživeli iskustvo slično onome u stvarnom životu, kao i suprotno tome), polom, ličnošću...</p> <p>Pripremiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • novac „global“ • postavljanje sobe • podela zadataka • zajednički sastanak trenera • odštampati uloge učesnika • nazivi zemalja • ZAHTEV ZA VIZU • VIZNI BEDŽEVI

- ▶ 2 posmatrača koji će voditi debriefing. Takođe stvarate uslove na osnovu ekoloških katastrofa (poplava u Brazilu, itd.)

- ▶ 1 migracioni službenik

Služba za migracije:

Jug ne može na Sever bez vize. Sever može slobodno da se kreće. Migracija sa Juga na Jug je besplatna.

Kontrola granice kroz zavesu na određenoj stazi.

Svaka osoba mora da popuni formular i navede različite obaveze da bi se prijavila za VIZU:

Nemačka:

- 10 G
- Pismo preporuke sa Severa
- napisati 3 reči na nemačkom

SAD:

- 25 G
- napisati neterorističku obavezu
- navesti 10 predsednika SAD

Bugarska:

- 5 G

Diplomatski pasoš važi samo za razgovore sa Svetskom bankom;

Kancelarija za imigraciju ima obrasce koje učesnici moraju da popune da bi kontrolisali zahteve, sa sledećim poljima koja treba da popune (ZAHTEV, IZNOS, TRAJANJE);

- ▶ 1 međunarodna agencija za životnu sredinu za praćenje i novčano kažnjavanje zemalja zagađivača
- ▶ 1 službenik programa obuke za razvoj Svetske banke: za procenu potreba Juga i pružanje pomoći u obuci za ekonomski razvoj. Nakon poplave u Brazilu, Banka će pokrenuti razvojni program za obuku Brazilaca da proizvode zvezde;
- ▶ 2 poverenika Svetske banke za trgovinu: za testiranje, kupovinu i plaćanje proizvoda iz različitih zemalja

Svetska banka:

Onaj koji reguliše tržište; krajnji kupac.

Ima sposobnost da sankcioniše i izriče novčane kazne;

Jug ne sme da prodaje zvezde Svetskoj banci.

Cene:

- 250 „globala“ za 15 zvezdica
- 100 „globala“ za 15 krugova
- 70 „globala“ za 15 trouglova
- 50 „globala“ za 15 kvadrata

Pravilo: svakih 100 „globala“ koje zemlja zaradi mora da se raspodeli na sledeći način:

- 50% je profit zemlje
- 50% mora da se podeli radnicima

1 facilitator prijavljuje debriefing!!!

NEMAČKA: 3 učesnika

Muškarac:

Vi kontrolišete resurse i sirovine;

Krajnji cilj Nemačke je profit;

Tražite saradnju da biste što više uvećali profit;

Radna snaga zna samo kako da proizvede stari tradicionalni trougao;

Migranti sede na podu, ne dobijaju ni vodu ni hranu, moraju da proizvede veoma brzo i plaća im se upola;

Oslobodite se otpadaka svoje proizvodnje, inače ćete biti novčano kažnjeni;

Sa novim promenama na tržištu, ukinite stare proizvodne linije

Žena:

Krajnji cilj Nemačke je profit. Tražite saradnju da biste što više uvećali profit;

Radna snaga zna samo kako da proizvede stare tradicionalne trouglove;

Migranti sede na podu, ne dobijaju ni vodu ni hranu, moraju da proizvede veoma brzo i plaća im se upola;

Oslobodite se otpadaka svoje proizvodnje, inače ćete biti novčano kažnjeni.

Žena:

Krajnji cilj Nemačke je profit. Tražite saradnju da biste što više uvećali svoj profit;

Radna snaga zna samo kako da proizvede stare tradicionalne trouglove;

Migranti sede na podu, ne dobijaju ni vodu ni hranu, moraju da proizvede veoma brzo i plaćaju pola;

Oslobodite se otpadaka svoje proizvodnje, inače ćete biti novčano kažnjeni.

SAD: 3 učesnika

1.osoba:

Oslobodite se otpadaka svoje proizvodnje, inače ćete biti novčano kažnjeni;

Migranti sede na podu, ne dobijaju ni vodu ni hranu, moraju da proizvede veoma brzo i plaća im se samo upola.

2. osoba:

Oslobodite se otpadaka svoje proizvodnje, inače ćete biti novčano kažnjeni;

Migranti sede na podu, ne dobijaju ni vodu ni hranu, moraju veoma brzo da proizvede i plaća im se upola.

3. osoba:

Vaša porodica je iz Malavija i jednom godišnje idete da ih posetite.

Oslobodite se otpadaka svoje proizvodnje, inače ćete biti novčano kažnjeni;

Migranti sede na podu, ne dobijaju ni vodu ni hranu, moraju veoma brzo da proizvede i plaća im se pola.

BANGLADEŠ: 7 učesnika

1. muškarac:

Žene nemaju iskustva u proizvodnji bilo čega, uvek treba da budu po strani, a muškarci poseduju proizvodnju;

Održavajte životnu sredinu čistom, inače ste sankcionisani od strane Svetske banke;

Zbog prekida struje, svakih 5 minuta morate stati na 10 minuta;

Svet je veliki, tražite prilike van granica.

2. muškarac:

Žene nemaju iskustva u proizvodnji bilo čega, uvek treba da budu po strani, a muškarci sami proizvode;

Imate diplomatski pasoš;

Održavajte životnu sredinu čistom, inače ste sankcionisani od strane Svetske banke;

Zbog prekida struje, svakih 5 minuta morate stati na 10 minuta;

Svet je veliki, tražite prilike van granica

3. muškarac:

Žene nemaju iskustva u proizvodnji bilo čega, uvek treba da budu po strani, a muškarci sami proizvode;

Održavajte životnu sredinu čistom, inače ste sankcionisani od strane Svetske banke;

Zbog nestanka struje, svakih 5 minuta morate stati na 10 minuta;

Svet je veliki, tražite prilike van granica.

1. žena:

Održavajte životnu sredinu čistom, inače ste sankcionisani od strane Svetske banke;

Zbog prekida struje, svakih 5 minuta morate stati na 10 minuta;

Svet je veliki, tražite prilike van granica

2. žena:

Održavajte životnu sredinu čistom, inače ste sankcionisani od strane Svetske banke;

Zbog prekida struje, svakih 5 minuta morate stati na 10 minuta;

Svet je veliki, tražite prilike van granica.

3. žena:

Održavajte životnu sredinu čistom, inače ste sankcionisani od strane Svetske banke;

Zbog prekida struje, svakih 5 minuta morate stati na 10 minuta;

Svet je veliki, tražite prilike van granica.

4. žena:

Vaš dečko živi u Nemačkoj; nemate vizu za okupljanje porodice jer ste prema zakonodavstvu EU zajedno manje od 2 godine.

Održavajte životnu sredinu čistom, inače ste sankcionisani od strane Svetske banke;

Zbog nestanka struje, svakih 5 minuta morate stati na 10 minuta;

Svet je veliki, tražite prilike van granica.

MALAVI: 5 učesnika

1. muškarac:

Vi posedujete sve resurse

1. žena:

Vi ste jedina kvalifikovana osoba, morate biti šef po svaku cenu.

2. muškarac:

Morate se boriti za svoja prava po svaku cenu.

2. žena:

Morate se boriti za svoja prava po svaku cenu. Vi ste aktivistkinja za prava žena koja se bori za jednake mogućnosti

3. žena:

Morate zadržati posao da biste prehranili porodicu po svaku cenu.

BRAZIL: 6 učesnika

Ista uputstva za svih 6 učesnika:

Zbog sankcija možete proizvoditi samo kvadrate i trouglove.

Budite otvoreni i sarađujte sa drugim nacijama;

Održavajte životnu sredinu čistom;

Imate diplomatski pasoš (samo 1 učesnik).

EGIPAT: 4 učesnika

Muškarac:

Vi ste predstavnik za medije koga je postavilo Ministarstvo spoljnih komunikacija. Morate poboljšati imidž i reputaciju svoje zemlje na globalnom tržištu. Jedna od stolica je vaša.

1. žena:

Magistrirali ste finansije, ali niste mogli da nađete posao. Pod stresom ste i tražite bolje prilike.

2. žena:

Imate veliku porodicu o kojoj treba da brinete, ali vi jedini u porodici radite i želite da naporno radite da biste dobili bolji posao u svojoj kompaniji.

3. žena:

Učestvovali ste u Egipatskoj revoluciji i bili ste aktivista na trgu Tahir. I dalje verujete da u vašoj zemlji postoji put za bolju budućnost.

BUGARSKA: 4

Ista uputstva za sva 4 učesnika:

U vašoj zemlji postoji velika prilika za privredni rast, morate je zgrabiti pre nego što južne zemlje budu u stanju da se nadmeću sa vama.

Morate proizvesti najmanje 15 artikala svakih 5 minuta, inače ćete biti plaćeni upola cene za svoje proizvode. Više migracije u Nemačku znači manje mogućnosti za vas.

MEDIJI: 5 učesnika

Desničarsko krilo: 2 reportera

Radite za kapitalističku agenciju i ističete mogućnosti za rast koje nudi kapitalizam. Poričete klimatske promene i zabrinuti ste zbog visokog kriminala i terorističkih rizika koje migracija podrazumeva za zapadni svet.

Morate da informišete svet o globalnim problemima koje posmatrate svakih 15 minuta.

Možete kreirati udarne vesti i haštagove za Tviter na namenskoj Fejsbuk grupi

Levičarsko krilo: 2 reportera

1. reporter:

Vi ste američki aktivista za ljudska prava koji vodi globalne novine o radničkim pravima, nejednakosti i pitanjima životne sredine. Verujete da imate ulogu u promeni stvarnosti.

Morate da informišete svet o globalnim problemima koje posmatrate svakih 15 minuta.

Možete kreirati udarne vesti i haštagove za Tviter na namenskoj Fejsbuk grupi.

2. reporter:

Vi ste indijski aktivista za ljudska prava koji vodi globalne novine o radničkim pravima, nejednakostima i pitanjima životne sredine. Verujete da imate ulogu u promeni stvarnosti. Potrebna vam je VIZA za ulazak na Sever.

Morate da informišete svet o globalnim problemima koje posmatrate svakih 15 minuta.

Možete kreirati udarne vesti i haštagove za Tviter na namenskoj Fejsbuk grupi

Krajnje desničarsko krilo:

Vi ste nacionalistički reporter krajnje desnice koji radi za nezavisnu medijsku agenciju u Nemačkoj. Podržavate zabranu migracije, poričete klimatske promene, krivite južne zemlje za njihovu situaciju.

Želite da budete sigurni da su nemački identitet i kvalitet života zaštićeni od strane invazije.

Morate da informišete svet o globalnim problemima koje posmatrate svakih 15 minuta.

Možete kreirati udarne vesti i haštagove za Tviter na namenskoj Fejsbuk grupi

POGLAVLJE E

MEDIJSKA PISMENOST

SADRŽAJ

KRITIČKO MIŠLJENJE I MEDIJSKI SADRŽAJI: KONSTRUKCIJA I DEKONSTRUKCIJA MEDIJSKIH PORUKA	123
Razumevanje medijskog okruženja / bavljenje informacionom krizom	124
Podizanje naše percepcije: znanje i verovanje	125
Razbijanje stereotipa i pristrasnosti koje prenose mediji	125
OSNAŽIVANJE UČEŠĆA GRAĐANA PUTEM DRUŠTVENIH MEDIJA	126
Učenje o angažmanu na društvenim mrežama	126
Odgovorno onlajn učešće i etika: ljudska prava, poštovanje i lična etika	127
Razumevanje glavnih elemenata digitalnog građanstva	127
RAZUMEVANJE GLAVNIH ELEMENATA DIGITALNOG GRAĐANSTVA	127
Privatnost, sigurnost i bezbednost na mreži	128
Onlajn identitet i digitalni otisak	128
ZAKLJUČAK	129
LITERATURA	131
Publikacije i veb-stranice Saveta Evrope	131
Publikacije i veb-stranice Uneska	132
Publikacije i veb-stranice OECD-a	132
Zajednička publikacija OECD-a, Uneska i Saveta Evrope	132
OSTALE veb-stranice i linkovi INSTITUCIJA i NVO-a	132
Veb-stranice [održivost, konzumerizam, ljudska prava, građanstvo i globalno obrazovanje]	133
KNJIGE	133

Razvoj i inovacije u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija (IKT) promenili su svet u kome živimo. Uticaj ovih izuzetnih otkrića može se videti u našem životu na mnogo različitih nivoa. Brzi razvoj IKT-a je učinio informacije, komunikaciju i znanje globalizovanijim i implicitno izazvao ekspanziju masovnih medija. Uspon društvenih medija i njihovih nusproizvoda⁴³ povećao je količinu informacija dostupnih na Internetu, pretvorivši obične ljude u proizvođače sadržaja. Te fundamentalne promene nose sa sobom kako izuzetne mogućnosti tako i rizike. Nikada nije bilo lakše pristupiti informacijama, deliti znanje, ideje i mišljenja i saradivati u preduzimanju akcija. Štaviše, tehnološki napredak i društveni mediji dali su određenim grupama priliku da izraze svoj glas i angažuju se na nove načine. Istovremeno, postoje rizici, od kojih se neki odnose na privatnost, bezbednost ili pronalaženje sadržaja od poverenja. Iako je pristup informacijama lakši nego ikad, ljudima često nedostaju kompetencije da prepoznaju pogrešne informacije (tzv. misinformacije), dezinformacije i malinformacije, sve elemente informacionog nereda, koji će biti objašnjeni dalje u ovom poglavlju.

„Ovim ekosistemom dominiraju sve pristrasniji radijski, televizijski i društveni mediji, preuveličane emocionalne artikulacije sveta; brza isporuka putem algoritamski izvedenih fidova na pametnim telefonima i publika koja prelazi preko naslova kako bi se izborila sa poplavom informacija pred sobom.“ (SE, 2017, str. 14).

U tom kontekstu leži izuzetna mogućnost da se informaciona kriza iskoristi za delotvorno usredsređivanje na medijsku pismenost. Bavljenje time zahteva više dimenzija: politiku, obrazovanje, regulatorna tela, medijske platforme, itd., a ovde je naglasak na pedagoškom pristupu u okviru globalnog obrazovanja, kao i na važnosti razvoja individualnih informacionih strategija, navika i ponašanja.

Medijska pismenost je važan deo globalnog obrazovanja, doživotni skup veština koje omogućavaju informisano donošenje odluka, a time i svestan život. Time se poboljšava kvalitet života i doprinosi efikasnijem ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja (SDG), posebno ciljeva 4 i 16.

Kritičko mišljenje i medijski sadržaji: konstrukcija i dekonstrukcija medijskih poruka

Mrežne medijske platforme, a naročito društveni mediji, oblikuju našu percepciju stvarnosti i način na koji vidimo svet. Ponekad se to dešava implicitno, bez našeg sopstvenog prepoznavanja. Uz sve te nove realnosti, istraživanja pokazuju da su mladi jedna od najranjivijih grupa, na koje nove tehnologije nesrazmerno utiču.

Obrazovanje o medijskoj pismenosti, koje podrazumeva unapređivanje kritičkih veština, ključno je za nepredvidivo društvo koje se brzo menja, gde mladi lako mogu potpasti pod uticaj mnogih negativnih faktora, ali na njih podjednako mogu pozitivno da utiču nove mogućnosti. Postoji potreba za podučavanjem i učenjem – u formalnom i neformalnom okruženju – o tome kako mediji proizvode svoje poruke u ime različitih nosilaca moći i kako publika internalizuje poruke. Da bi unapredili kritičko mišljenje, mladi treba da se suoče sa tim izazovima, kao i da iskoriste potencijal koji oni nude.

Medijska pismenost je koncept koji se pojavljuje, razvija i raste. Kako je definisala Evropska komisija:

„Medijska pismenost je krovni izraz koji uključuje sve tehničke, kognitivne, društvene, građanske i kreativne kapacitete koji građanima omogućavaju pristup medijima, kritičko razumevanje medija i interakciju sa njima. Svi ti kapaciteti omogućavaju građanima da učestvuju u ekonomskim, društvenim i kulturnim aspektima društva, kao i da igraju aktivnu ulogu u demokratskom procesu. „Medije“ treba razumeti na širok način: oni uključuju sve vrste medija (televiziju, radio, štampu) i sve vrste kanala (tradicionalne, internet, društvene medije).

<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/media-literacy>

Razumevanje medijskog okruženja / bavljenje informacionom krizom

U procesu stvaranja i konzumiranja informacija, posledično i neizbežno, ljudi se susreću sa štetnim sadržajem. Najistaknutije i najkarakterističnije za **informativnu krizu** jesu *lažne vesti*, zajedno sa izmišljenim informacijama, propagandom, spekulacijama i glasinama, teorijama zavere, itd. Ovaj fenomen se takođe opisuje kao **informativno zagađenje** na globalnom nivou.

43. Na primer, marketing sadržaja — koncept strategije koji su usvojile poslovne i neke neprofitne organizacije.

Šta je **informativno zagađenje**? Termin informativno zagađenje prvi put je upotrebio Jakob Nilsen 2003. godine da bi opisao irelevantne, suvišne, neželjene informacije i informacije male vrednosti. (SE, 2017, str. 10)

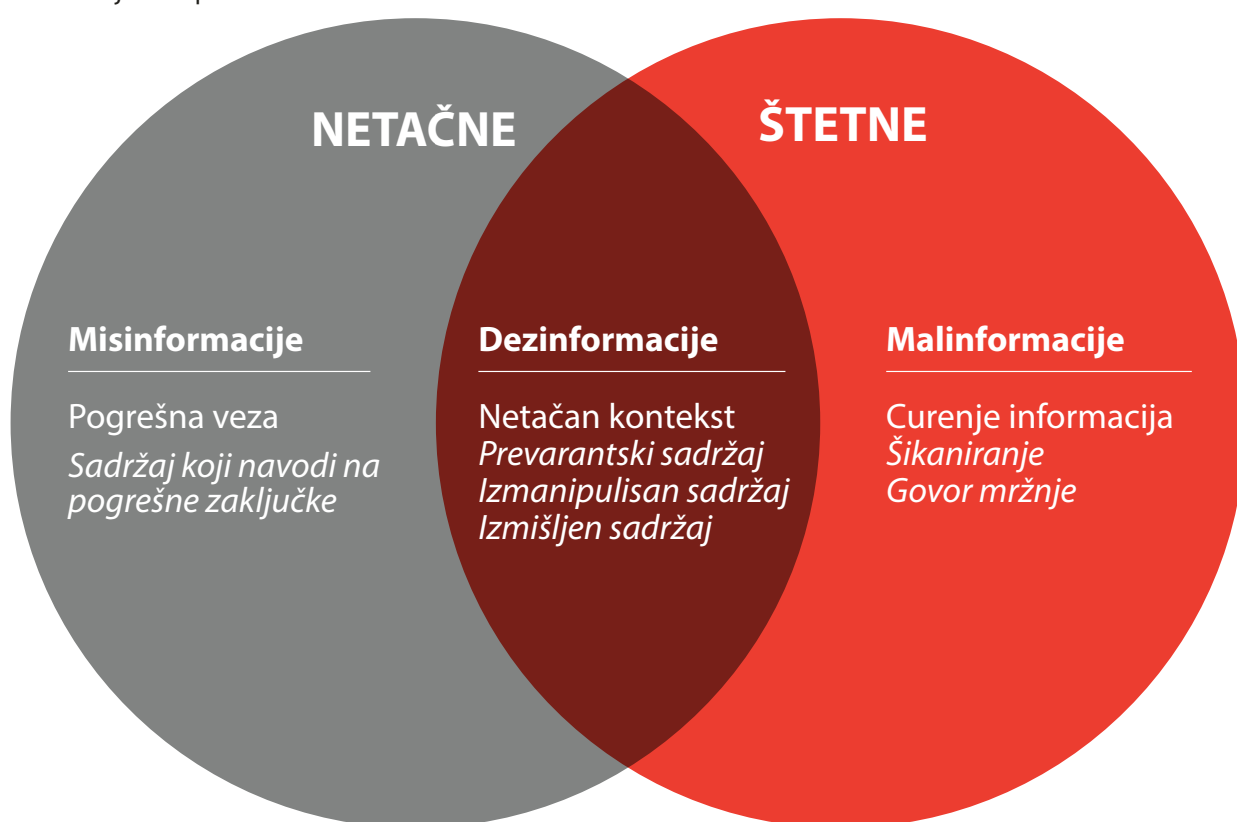
Bavljenje ovom krizom počinje njenim razumevanjem i pronalaženjem delotvornih odgovora. Nijedna tehnika koja je karakteristična za informacionu krizu nije nova niti je specifična za digitalno okruženje; međutim, količina i prodor su bez premca. Tome je uzrok nekoliko faktora, ali su to uglavnom pristupačna, jeftina i jednostavna tehnologija objavljivanja, brzina kojom se informacije dele, kao i način deljenja – često kroz krug prijatelja i kolega od poverenja koji ostavljaju informacije neosporenim.

Pojmovi koji objašnjavaju kontekst informacione krize na suštinski način jesu:

1. DEZINFORMACIJE: namerno korišćenje lažnih informacija stvorenih sa štetnom namerom,

2. MISINFORMACIJE: korišćenje netačnih informacija bez zle namere,

3. MALINFORMACIJE: korišćenje informacija zasnovanih na stvarnosti sa štetnom namerom. (SE, 2017, str. 20)

Izvor: SE, Izveštaj o Informacionom neredu, 2017.

Iako su *lažne vesti* postale široko korišćen termin, one su neadekvatne uglavnom iz dva razloga:

- on ne opisuje složeni fenomen informativnog zagađenja
- razni subjekti (uključujući političare) prisvojili su ga i koristili na pogrešan način da opišu novinske organizacije čije izveštavanje smatraju neugodnim (EK, 2018; SE 2017)

Porast pogrešnih informacija i dezinformacija je opasan. Da bi formirali na znanju zasnovana mišljenja i stoga donosili na znanju zasnovane odluke, ljudi moraju da imaju **činjenične, proverene i potkrepljene informacije**. Međutim, često mnogi i ne shvataju da su izloženi lažnom, neproverenom ili obmanjujućem sadržaju. Kao što je gore pomenuto, ove prakse imaju mnogo različitih lica, različite motivacije koje nije lako prepoznati čak ni uz dozu zdravog skepticizma. To, posledično, dovodi do povećanog nezadovoljstva i nepoverenja u medijske i informativne sadržaje.

Prema Polizziju (2017), ovo je „era post-istine u kojoj su činjenice i objektivnost zasenjeni ličnim uverenjima i emocijama; iako internet nije krajnji uzrok post-istine, on umnožava mogućnosti proizvodnje i konzumiranja misinformacija.“

Podizanje naše percepcije: znanje i verovanje

Podizanje znanja o medijskoj pismenosti podrazumeva bolje razumevanje načina na koji se medijske poruke proizvode, ali i kako ljudi internalizuju medijske poruke.

DVA VAŽNA ASPEKTA U VEZI SA MEDIJSKIM PORUKAMA:

Pristrasnost potvrđivanja se odnosi na sklonost ljudi da traže, favorizuju i pamte informacije koje su u skladu sa njihovim prethodnim uverenjima. Ljudi imaju tendenciju da tumače informacije koje čitaju pristrasno, dajući prednost liniji rasuđivanja koja je u skladu sa njihovim sopstvenim prethodnim uverenjima.

Selektivno izlaganje opisuje kako ljudi više vole da se izlažu informacijama koje jačaju njihova sopstvena uverenja i izbegavaju informacije koje su im suprotne. Na primer: desničar kupuje desničarske novine, ali ne i levičarske (ili obrnuto).

Sa digitalnim i društvenim medijima, kako su algoritmi pretraživanja postali personalizovani, pojavili su se novi razlozi za zabrinutost i te dve teorije su dobile drugu dimenziju. Informacije dobijene putem pretraživača ili platforme društvenih medija kao što su Gugl, Fejsbuk ili Tviter, npr., mogu na kraju još više osnažiti već postojeća verovanja. Shodno tome, društveni mediji sada funkcionišu kao **eho komore** koje još više pojačavaju sopstvenu pristrasnost potvrđivanja. To je posebno uznemirujuće jer mnogi od nas dobijaju političke informacije sa platformi društvenih medija.

Biti svestan razlike između znanja i verovanja stoga je od fundamentalnog značaja jer se misinformacije često koriste da bi se promenila percepcija ljudi o određenim naučnim temama. **Model ulaznog verovanja** je teorija kojom se objašnjava kako se misinformacije koriste da bi se promenila nečija percepcija stvaranjem sumnje. Dva primera toga jesu polemike u vezi sa vakcinama i klimatskim promenama – dve teme koje, uprkos tome što imaju čvrste naučne dokaze koji ih potkrepljuju, i dalje dovode u pitanje mnogi ljudi koji ne *veruju* u takve dokaze.

ALGORITAM I MEHURIĆI: PRIMER FEJSBUKA

Fejsbuk prikuplja podatke o tome šta objavljujete, stranicama koje volite i svemu što su vaši prijatelji objavili. U proseku, to može biti preko hiljadu objava. Fejsbuk vam zatim predstavlja vesti na osnovu tih prikupljenih podataka i *tajne formule* koja navodno rangira vesti po tome šta vam se više sviđa. To znači da ste tokom skrolovanja kroz Fejsbuk skloni da budete izloženi vestima sa kojima se već slažete, a ne drugim gledištima. To, na kraju, može uticati na vaš pogled na svet i postupke.

Razbijanje stereotipa i pristrasnosti koje prenose mediji

Stvaraoci sadržaja mogu neposredno i posredno da ugrade stereotipe i predrasude, bilo u tradicionalnim ili novim medijima.

Stereotipi su „generalizovana, previše pojednostavljena ili preuveličana uverenja o grupi ljudi. Stereotip je ‘slika u našem umu’, koja određuje kako dolazimo do određenih uverenja o osobi, samo zato što ta osoba pripada određenoj grupi.“

Sandu, Bajja, 2017.

Iako stereotipi uglavnom imaju negativnu konotaciju, u određenoj meri su mentalna prečica. Međutim, nedostatak toga je što se previđaju razlike između pojedinaca i grupa pojedinaca i posledično se prave generalizacije, uz formiranje ideja o ljudima koje nisu nužno istinite.

Ljudi uče kako da kritički procenjuju poruke i subjekte dok uče kako da uoče pristrasnost u vestima, ali takođe moraju da nauče kako da postanu bolji tumači. Naučnici su pokazali kako način na koji mediji prikazuju određene grupe može uticati na to kako ljudi percipiraju te grupe⁴⁴. Naučiti kako da uočimo stereotipe i predrasude u medijskim porukama, u vezi sa pitanjima o polu, rasi, višestrukim identitetima, manjinskim grupama kao što su izbeglice itd., način je da se poboljša etičko i odgovorno tumačenje upotrebe medija.

44. Florian ARENDT i Temple NORTHUP, Efekti dugoročne izloženosti stereotipima u vestima na implicitne i eksplicitne stavove, u *International Journal of Communication* 9(2015), 2370–2390: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/viewFile/2691/1325>

Postavite sebi ova pitanja:

- ▶ Koji su izvori? A šta drugi izvori govore o tome?
- ▶ Da li mi izvori govore šta da mislim ili me puštaju da formiram sopstveno kritičko mišljenje?
- ▶ Da li se u članku spominje izvor informacija?
- ▶ Kako se artikulišu objavljene vesti? Sa koje tačke gledišta? Da li sadržaj pokazuje suprotne argumente?
- ▶ Da li vesti pružaju dovoljno konteksta?
- ▶ Da li se naslovi i priče poklapaju?
- ▶ Ko je pisac/autor?

O snaživanje učešća građana putem društvenih medija

Participatorna medijska kultura koju uglavnom omogućavaju platforme kao što je Jutjub i društveni mediji kao što su Fejsbuk, Instagram ili Tviter, znači da „obični ljudi mogu medijske proizvode po sistemu „uradi sam“ i neposredno komunicirati sa stručnjacima, novinarima, poznatim ličnostima, političarima i drugim članovima javnosti. Iako to čini medijsku kulturu beskonačno složenijom – publiku takođe čini akterom.“⁴⁵ Ovo je prilika da se iskoristi obrazovanje o medijskoj pismenosti i njegova pedagoška dimenzija.

Učenje o angažmanu na društvenim mrežama

Ekstremizam i govor mržnje na internetu

Posmatrajući posebno najmlađu generaciju, identifikovani su neki specifični fenomeni koji nesrazmerno utiču na njih – govor mržnje i radikalizacija na internetu neki su od najvidljivijih.

„Govor mržnje obuhvata sve oblike izražavanja koji šire, podstiču, promovišu ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam ili druge oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući iskazanu netoleranciju“ (SE).

Da bi odgovorio na sve to, i više od toga, Savet Evrope je 2016. godine objavio *Vodič za ljudska prava za internet*⁴⁶, posvećena svim zainteresovanim stranama: građanima,

javnim institucijama i privatnim preduzećima. U njemu se definišu i obrađuju neka od najvažnijih pitanja u novoj digitalnoj eri: pristup i nediskriminacija, sloboda izražavanja i informisanja, sloboda okupljanja, udruživanja i učešća, zaštita privatnosti i podataka, obrazovanje i pismenost, zaštita dece i mladih ljudi, pravo na delotvorne pravne lekove za kršenje ljudskih prava.

Naročito je putem kampanje *Pokret protiv govora mržnje*⁴⁷, prve inicijative koju su vodili mladi, Savet Evrope nastojao da podrži proces informisanog učešća na mreži i odgovornost građana da deluju kada identifikuju akte govora mržnje.

Alatke za učešće i aktivizam na internetu

U okruženjima na internetu, pojedinci često mogu smatrati učešćem bilo koji oblik izražavanja na internetu (kao što je odgovaranje na objave/mišljenja drugih ljudi kroz komentare, lajkove, deljenje). Međutim, u ovom kontekstu, „*puno učešće u savremenoj kulturi zahteva ne samo konzumiranje poruka, već i njihovo kreiranje i deljenje*“⁴⁸, tako se usredsređujući na dva glavna načela:

- ▶ *Promišljanje*: razmišljanje o sopstvenom ponašanju i komunikacijskom ponašanju primenom društvene odgovornosti i etičkih principa - i „onlajn“ i „oflajn“;
- ▶ *Delovanje*: preduzimanje akcije, na individualnom ili grupnom nivou, razmenom znanja, doprinoseći rešavanju problema i učestvujući kao aktivan član različitih platformi – pridruživanjem lokalnim, regionalnim, nacionalnim ili međunarodnim pokretima (od organizacija u zajednici, do građanskih, političkih ili verskih organizacija).

Da bi iskoristili sve mogućnosti koje nude onlajn platforme, praktičari, kako u formalnom tako i u neformalnom okruženju, imaju suštinsku ulogu u obezbeđivanju veština medijske pismenosti neophodnih za efikasno učešće – od angažovanja u onlajn konsultacijama/kampanjama do organizovanja onlajn peticija ili uključivanja u *forume za upravljanje internetom*⁴⁹.

Učešće na internetu je takođe jedna od najboljih prilika ne samo za podršku ciljevima već i za osnaživanje mladih da postanu stvaraoци i generišu sadržaj putem instrumenata kao što su građansko novinarstvo i medijska produkcija – vlogovanje, blogovanje, itd.

45. Cabbage J. (2018), Priručnik za istraživanje medijske pismenosti u visokoobrazovnim sredinama, Državni univerzitet Bowie, SAD, str. 324

46. Vodič se zasniva na postojećim ljudskim pravima sadržanim u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i drugim konvencijama i pravnim tekstovima SE, kao i na određenim tumačenjima tih prava od strane Evropskog suda za ljudska prava. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/internet-users-rights>

47. Pokret protiv govora mržnje. www.nohatespeechmovement.org/

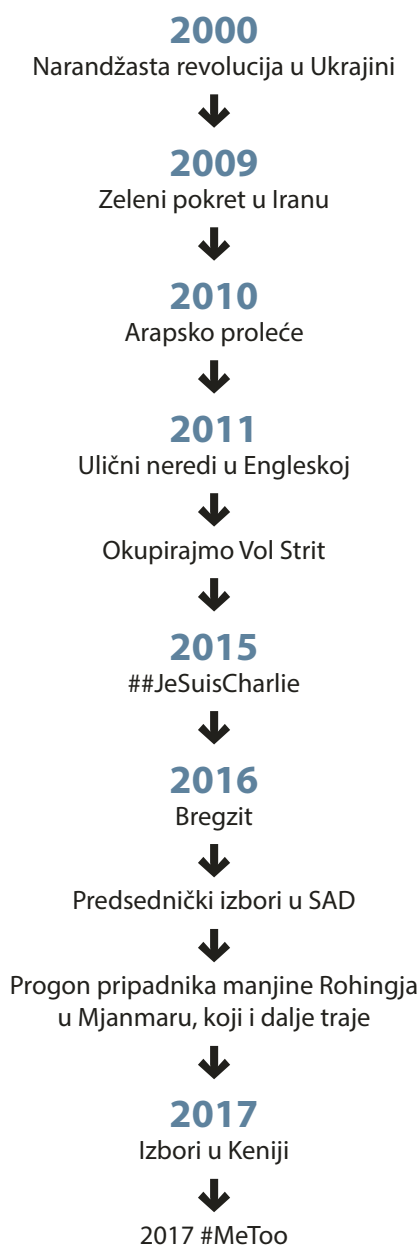
48. Hobbs, Renee (2010). Pristupljeno onlajn. Dostupno na: *Media Literacy Fundamentals*

49. Forum upravljanja internetom (IGF) je forum sa više zainteresovanih strana za dijalog o smernicama vezanim za pitanja upravljanja internetom: www.intgovforum.org

Ključni događaji na koje su uticali internet i društveni mediji

Društveni mediji se mogu koristiti za podsticanje građanskih pokreta sa političkim, ekonomskim ili društvenim fokusom i traženje više prava i sloboda, ali društveni mediji mogu da se koriste i za suprotno: npr. da manipulišu, odvrćaju javno mnjenje i raspiruju govor mržnje.

Vremenski sled ključnih događaja koji su snažno bili podstaknuti upotrebom interneta ili društvenih medija

Odgovorno onlajn učešće i etika: ljudska prava, poštovanje i lična etika

Sastavni deo medijske pismenosti je i znanje kako se etički ponašati u onlajn okruženju. To je posebno relevantno za pitanja govora mržnje, maltretiranja putem interneta, zaštite sopstvene privatnosti i privatnosti drugih i pristupanja/deljenja sadržaja kao što su muzika i video koji su povezani sa autorskim pravima.

MREŽA ZA ETIČKO NOVINARSTVO⁵⁰ PREDSTAVLJA OVE OSNOVNE VREDNOSTI ODGOVORNE KOMUNIKACIJE:

- ▶ *Tačnost i komunikacija zasnovana na činjenicama – Izbegavanje zlonamerne obmane i neistine – i razumevanje izuzetaka, kao što su humor i satira*
- ▶ *Humanost i poštovanje drugog - osporavanje govora mržnje, podsticanja i diskriminacije u svim oblicima, uključujući mizoginiju*
- ▶ *Transparentnost i odgovornost - osporavanje plagijata i razumevanje prava na anonimnost i poštovanje izvora informacija i potrebe za ispravljanjem grešaka*

<https://ethicaljournalismnetwork.org/resources/publications/ethical-journalism/media-literacy>

Dana 25. maja 2018. stupila je na snagu Opšta uredba EU o zaštiti podataka (GDPR⁵¹), pravni okvir koji postavlja smernice za prikupljanje i obradu ličnih podataka pojedinaca u Evropskoj uniji, čime je poboljšano regulisanje pristanka korisnika o tome kada se pristupa njihovim podacima, povećana transparentnost načina na koji se podaci koriste i osnažena prava korisnika, a samim tim osigurana i njena stroža primena, kao i jasan jezik u politici privatnosti.

Razumevanje glavnih elemenata digitalnog građanstva

Biti digitalni građanin predstavlja više od korišćenja interneta, a u idealnoj situaciji to bi trebalo da podrazumeva mogućnost korišćenja jednakih ekonomskih mogućnosti i pristupa univerzalnim ljudskim pravima, ali i preuzimanje odgovornosti i obaveza.

50. Cf. Mreža etičkog novinarstva <https://ethicaljournalismnetwork.org/>

51. Opšta uredba EU o zaštiti podataka (2018). Dostupno na: <https://www.eugdpr.org/>

GENERALNO, MOŽE SE REĆI DA SE DIGITALNO DRŽAVLJANSTVO ODNOSI NA:

- ▶ kompetentno i pozitivno bavljenje digitalnim tehnologijama (kreiranje, rad, deljenje, druženje, istraživanje, igranje, komunikacija i učenje)
- ▶ aktivno i odgovorno učestvovanje (vrednosti, stavovi, veštine, znanja) u zajednicama (lokalnim, nacionalnim, globalnim) na svim nivoima (političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom i interkulturalnom)
- ▶ uključenost u dvostruki proces doživotnog učenja (u formalnom, informalnom, neformalnom okruženju), i
- ▶ kontinuiranu odbranu ljudskog dostojanstva

Seriya obrazovanja o digitalnom građanstvu: pregled literature, SE, tom 1:
<https://rm.coe.int/prems-187117-gbr-2511-digital-citizenship-literature-review-8432-web-1/168077bc6a>

Privatnost, sigurnost i bezbednost na mreži

Budući da najmlađa generacija ima pristup internetu preko računara, a uglavnom preko mobilnih uređaja – daleko od očiju roditelja ili drugih odraslih – to zahteva:

1. stalno istraživanje razumevanja načina na koji se najmlađa generacija bavi tehnologijom⁵²
2. predlaganje novih oblika intervencije i edukacije, kako za decu tako i za odrasle.

Iako je trenutni naglasak na deci i mladima, ne treba zanemariti ulogu odraslih – od predstavnika tehnološke industrije do roditelja, porodice i edukatora, jer su oni prvi odgovorni za to kako mlađe generacije doživljavaju značaj tehnologije i kasnije je koriste. Niz aktera je preuzeo aktivne uloge, među kojima su:

1. Evropska komisija (EK), preko **Strategije za bolji internet za decu**⁵³;

Na osnovu procene više zainteresovanih strana, strategija EK promoviše mere kojima se treba baviti u svim društvima i koje mogu biti inspirativne za aktivnosti na lokalnom nivou:

- ▶ povećanje svesti i osnaživanje, uključujući podučavanje digitalne pismenosti i onlajn bezbednosti u svim školama

- ▶ stvaranje bezbednog okruženja za decu kroz podešavanja privatnosti koja odgovaraju uzrastu, širu upotrebu roditeljskog nadzora i uzrasnu ocenu ili klasifikaciju sadržaja
- ▶ borba protiv materijala koji sadrži seksualno zlostavljanje dece (onlajn) i seksualnog iskorišćavanja dece

2. Savet Evrope, koji je kroz međuvladin projekat **Obrazovanje za digitalno građanstvo**⁵⁴ uspešno doprineo definisanju i preoblikovanju uloge koju obrazovanje igra u omogućavanju svoj deci da steknu kompetencije koje su im potrebne kao digitalni građani.

Onlajn identitet i digitalni otisak

Identitet je različito definisan koncept u zavisnosti od perspektive. Ljudi imaju više identiteta u situiranoj interakciji. To znači da imate različite kulturne poglede u svom životu i različite vrednosti i uverenja. Identitet na internetu je jedan od oblika identiteta.

Onlajn identitet je utisak koji neko stvara o svom identitetu u onlajn okruženjima i društvima. To nisu samo informacije o osobinama osoba (kao što su ime, nadimak, godine ili zanimanje), već i o ličnosti osobe na različitim onlajn forumima. Formiraju ga činjenice o toj osobi i njeni postupci. Takođe se formira od parcijalnih identiteta – podskupa karakteristika koje čine identitet – koje neko ima.

Identitet je od suštinskog značaja za društvenu interakciju i u onlajn okruženjima. On je od suštinskog značaja u interakciji sa drugima. Po nečijem onlajn identitetu, drugi članovi društva mogu predvideti postupke i stavove prema određenim pitanjima. Dok deluju u onlajn okruženju, ljudi uvek ostavljaju trag podataka, koji se naziva digitalni otisak.

Digitalni otisak sastoji se od informacija koje su ljudi nenamerno ili namerno ostavili za sobom. Takve informacije mogu biti, na primer, IP adrese, istorija pretrage ili javno deljene informacije.

52. EU, preko Eurostata, neprestano prikuplja podatke o tome kako se celokupna populacija i mladi ljudi bave tehnologijom i internetom, ističući i različite veštine – od programiranja do pretraživanja ili objavljivanja na društvenim mrežama: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Being_young_in_Europe_today_-_digital_world

53. Evropska komisija: *Strategija za bolji internet za decu*. Dostupno na: www.betterinternetforkids.eu; <https://ec.europa.eu/digital-single-market/node/286>

54. Savet Evrope, *Obrazovanje za digitalno građanstvo*. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education/home>

Digitalni otisak ljudi može se koristiti, na primer, u komercijalne svrhe. Onlajn identitet, zajedno sa digitalnim otiskom, vaš su svojevrsni portret. Postoji razlika između onlajn identiteta i digitalnog otiska, ali oba se izgrađuju na sličan način: od delova podataka koje ljudi ostavljaju dok deluju onlajn.

Neophodno je biti svestan i razvijati veštine za svesno razmatranje značenja onlajn identiteta i tragova koje ostavljamo iza sebe.

- ▶ Kakva je slika koju drugi stvaraju o vama i kakva je njena veza sa vašim stvarnim identitetom?
- ▶ Kakve emocije i utiske vaš onlajn identitet izaziva kod drugih?
- ▶ Kakav efekat vaš onlajn identitet izaziva u onlajn okruženjima i aktivnostima, da li je ohrabrujući ili preteći?

Autorsko pravo: deljenje onlajn sadržaja

Sadržaj koji korisnici Interneta dele postaje sve veća briga na globalnom nivou; stoga nove inicijative u vezi sa digitalnim autorskim pravima pokušavaju da stvore svest o tome kako koristimo i delimo sadržaj i koji su

pravni prekršaji koji iz toga proizilaze. Regionu poput EU napravili su korak dalje i unapredili pravni okvir koji reguliše prava i odgovornosti korisnika interneta i privatnih kompanija⁵⁵.

U tom kontekstu, ključno je obrazovati mlade o prednostima interneta – kao otvorene obrazovni instrumenti, slobodnog prostora informacija ili kreiranja sadržaja, ali i o načinu interakcije sa sadržajem koji se preuzima različitim kanalima, s jedne strane proverom tačnosti informacija, ali sa druge strane i obezbeđivanjem jednakog priznavanja prava autora i stvaralaca. Ako su ljudska prava ista u oflajn i onlajn okruženju, onda sva prava treba uzeti u obzir i poštovati u svakom trenutku.

Zaključak

Medijska pismenost je krovni koncept i njen značaj raste u oblasti globalnog obrazovanja. Pedagoška dimenzija je razrađena u **T-kompletu 4: Interkulturalno učenje** posebno osmišljenog za omladinske multiplikatore koji se bave konceptom globalnog obrazovanja. Komplet instrumenata nudi i informacije i praktične smernice o tome kako osmišljavati, organizovati i sprovesti aktivnosti medijske pismenosti u kontekstu globalnog obrazovanja, a takođe nudi i određeni teorijski kontekst za podršku tim aktivnostima.

55. Evropska komisija: Modernizacija pravila EU o autorskim pravima. (pristupljeno: 2018-08-31). Dostupno na: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/modernisation-eu-copyright-rules>

¹² Ramarajan, L. 2014. Sadašnja i buduća istraživanja višestrukih identiteta: ka intrapersonalnom mrežnom pristupu https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/Ramarajan-2014-Annals-Multiple%20identities-intrapersonal%20network%20approach_b2358fa9-050f-46c2-b57a-d855b4a14d22.pdf

Publikacije i veb-stranice Saveta Evrope

REFERENTNI OKVIR KOMPETENCIJA ZA DEMOKRATSKU KULTURU

Informacije o projektu:

<https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>

Preuzimanje različitih tomova:

- ▶ Tom 1 Kontekst, koncepti i model

<https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>

- ▶ Tom 2 Deskriptori

<https://rm.coe.int/prems-008418-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-2-8573-co/16807bc66d>

- ▶ Tom 3 Smernice za primenu

<https://rm.coe.int/prems-008518-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-3-8575-co/16807bc66e>

KOMPAS

KOMPAS je proizveden u okviru Omladinskog programa obrazovanja za ljudska prava Direktorata za omladinu i sport Saveta Evrope. Program ima za cilj da ljudska prava stavi u centar omladinskog rada i na taj način doprinese uvođenju obrazovanja o ljudskim pravima u glavne tokove.

- ▶ Kompasov veb-sajt: <https://www.coe.int/en/web/compass>

PODUČAVANJE O KONTROVERZNIM PITANJIMA, PAKET ZA OBUKU

<https://rm.coe.int/16806948b6>

PUBLIKACIJE VEZANE ZA OBRAZOVANJE ZA DEMOKRATSKO GRAĐANSTVO I OBRAZOVANJE O LJUDSKIM PRAVIMA (EDC/HRE), uključujući link za potpuno revidirane i ažurirane verzije KOMPASA

<https://www.coe.int/en/web/edc/publications>

Bela knjiga o interkulturalnom dijalogu: živeći zajedno kao jednaki u dostojanstvu, Komitet ministara spoljnih poslova, Savet Evrope, 2008.

https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

PRIRUČNICI I UPUTSTVA ZA PREUZIMANJE (na različitim jezicima):

Mi Možemo! Ozbiljno shvatiti, Kompas, Compasito, Neka se čuje vaš glas, Ogledala, Obeleživači, Barabaripen, Pristup mladih pravima kroz informisanje i savetovanje mladih, Pravo na pamćenje, Početni komplet za informacije o mladima, Priručnik za facilitatore u neformalnom obrazovanju, Rodna pitanja, Prateća publikacija, Ne sudi o knjizi po koricama, Domino, Obrazovni paket (rev. 2016)

<https://www.coe.int/en/web/youth/manuals-and-handbooks>

PUBLIKACIJE O GRAĐANSKOM OBRAZOVANJU, PARTICIPACIJI, ROMIMA, SOCIJALNOJ INKLUZIJI, SOCIJALNIM PRAVIMA, KOMPLETIMA ZA OBUKU, OSTALO

https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/coe-publications#portlet_56_INSTANCE_vhwIXSx63hWs

POJMOVNIK O OMLADINI

<https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/glossary>

T-KOMPLETI : 13 tematskih kompleta za obuku lakih za upotrebu koje su napisali iskusni omladinski edukatori i drugi stručnjaci

1. Organizacioni menadžment; 2. Metodologija u učenju jezika; 3. Upravljanje projektima; 4. Interkulturalni trening; 5. Međunarodni volonterski servis; 6. Osnove obuke; 7. Evropsko građanstvo u omladinskom radu; 8. Socijalna inkluzija; 9. Finansiranje i finansijsko upravljanje; 10. Obrazovno vrednovanje u omladinskom radu; 11. Mozaik za evromediteranski omladinski rad; 12. Mladi i transformacija konflikata; i 13. Održivost i omladinski rad

<https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kits>

IZVORI ZA NEFORMALNO OBRAZOVANJE [Međunarodna omladinska fondacija]

<https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/non-formal-education>

KAMPANJA PROTIV GOVORA MRŽNJE

<https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign>

DOKUMENTI KOJE SU IZRADILE OMLADINSKE NEVLADINE ORGANIZACIJE UZ PODRŠKU EVROPSKE OMLADINSKE FONDACIJE [ne odražavaju nužno zvaničan stav Saveta Evrope]

https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/publications#portlet_56_INSTANCE_HkbGSx9VSpSg

56. U referencama uključenim u različita poglavlja, u fusnotama, u telu teksta i na ovoj listi, prednost se daje digitalnom pristupu.

PUTOKAZI – Politika i praksa nastave o religijama i nereligiozskim pogledima na svet u interkulturalnom obrazovanju (može se preuzeti na različitim jezicima)
https://www.coe.int/en/web/education/newsroom/-/asset_publisher/ESahKwOXlcQ2/content/signposts-policy-and-practice-for-teaching-about-religions-and-non-religious-world-views-in-intercultural-education?inheritRedirect=false

PROGRAM PESTALOZZI, izvori za obuku nalaze se na internetu i mogu se preuzeti sa:
<https://www.coe.int/en/web/pestalozzi>
<https://www.coe.int/en/web/pestalozzi/publications>

Informativni nered: ka interdisciplinarnom okviru za istraživanje i kreiranje politike
<https://rm.coe.int/information-disorder-report-november-2017/1680764666>

OBRAZOVANJE O DIGITALNOM GRAĐANSTVU, TOM 1 PREGLED I PERSPEKTIVE
<https://rm.coe.int/prems-187117-gbr-2511-digital-citizenship-literature-review-8432-web-1/168077bc6a>

KAKO RAZVITI SPOSOBNOST UČENIKA DA PROCENE INFORMACIJE IZ MEDIJA I DRUŠTVENIH MREŽA?
<https://pjp-eu.coe.int/documents/42126069/42762131/How+to+develop+the+ability+of+students+to+assess+information+from+media+and+social+networks+-+a+methodological+tool.pdf/353e08f2-6722-4bb0-b905-4ce567b6596d>

OMLADINSKA PARTNERSTVA

- ▶ Tom 1 – 2020 – Šta vidite?
- ▶ Tom 2 – Priključci i isključenja
- ▶ Tom 3 – Zdrava Evropa: poverenje i neizvesnost za mlade ljude u savremenoj Evropi
- ▶ Tom 4 – Mladi ljudi u digitalizovanom svetu

<https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/perspectives-on-youth>

MULTIMEDIJALNI VEB-SAJT, video zapisi i podkasti
<https://www.coe.int/en/web/edc/multimedia>

Publikacije i veb-stranice Uneska

Obrazovanje za globalno građanstvo – veb-stranica
<https://en.unesco.org/themes/gced>

Obrazovanje o globalnom građanstvu: teme i ciljevi učenja
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232993>

Novinarstvo, lažne vesti i dezinformacije: priručnik za novinarsko obrazovanje i obuku
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf000026552?posInSet=29&queryId=N-d5ae87f5-00f9-4b98-8824-8670f6f53796>

Priprema za klimu: vodič za škole o klimatskim akcijama
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246740>

Škole u akciji, globalni građani za održivi razvoj: vodič za nastavnike
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246888>

Učiniti sadržaj udžbenika inkluzivnim: fokus na religiju, rod i kulturu
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247337>

Digitalna biblioteka Uneska – izvori sa otvorenim pristupom
<https://unesdoc.unesco.org/search/72a71bb0-74c9-4ef5-a26b-934dd8b90ab8/N-d5ae87f5-00f9-4b98-8824-8670f6f53796>

Publikacije i veb-stranice OECD-a

Globalni okvir kompetencija OECD-a
<https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>

OECD – obrazovanje
<http://www.oecd.org/education/>

OECD – i-BIBLIOTEKA
<https://www.oecd-ilibrary.org/>

Zajednička publikacija OECD-a, Uneska i Saveta Evrope

Bavljenje problemom islamofobije kroz obrazovanje – smernice za edukatore o suzbijanju netolerancije i diskriminacije muslimana
<https://www.osce.org/odihr/84495?download=true>

OSTALE veb-stranice i linkovi INSTITUCIJA I NVO-a

CONCORD
<https://concordeurope.org/>

Evropska komisija. Višedimenzionalni pristup dezinformacijama, Izveštaj nezavisne grupe na visokom nivou o lažnim vestima i dezinformacijama na internetu. Mart 2018. Preuzeto sa:

<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>

FAO – Promenite budućnost migracije. Investirajte u sigurnost hrane i ruralni razvoj
<http://www.fao.org/zhc/detail-events/en/c/896068/>

FAO – Promenite budućnost migracije. Knjiga aktivnosti

<http://www.fao.org/3/a-i7323e.pdf%20and%20%E2%80%9C2018>

FAO – Stanje sigurnosti hrane i ishrane u svetu

<http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/en/>

GENE – GLOBALNA OBRAZOVNA MREŽA EVROPE

<https://gene.eu/>

Globalni indeks mira

<http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-index/>

Oxfam obrazovanje

<https://www.oxfam.org.uk/education/resources>

Ciljevi održivog razvoja – Ujedinjene nacije

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

Ciljevi održivog razvoja u akciji (mobilna aplikacija)

<https://sdgsinaction.com/>

Podučavajte o globalnim ciljevima – UNICEF

<https://www.unicefyouth.com/globalgoals>

Veb-stranice [održivost, konzumerizam, ljudska prava, građanstvo i globalno obrazovanje]

Mreža etičkog novinarstva

<https://ethicaljournalismnetwork.org/>

Etienne Wenger, Zajednica prakse

<http://wenger-trayner.com/resources/what-is-a-community-of-practice/>

Istraživački centar Pew (2015), „Milenijalci i političke vesti“:

- <http://www.journalism.org/2015/06/01/facebook-top-source-for-political-news-among-millennials/>
- <http://www.theboycottlist.org/>
- <http://www.ethicalconsumer.org/boycotts.aspx>
- <https://www.buycott.com/campaign/browse>
- <http://www.triplepundit.com>
- <http://www.fairtrade.net/>
- <https://www.rainforest-alliance.org/>
- <https://www.rainforest-alliance.org/business/>
- <https://ic.fsc.org/en/solution>
- www.thegoodtrade.com
- www.rankabrand.org
- www.slowfood.com
- <https://enoughproject.org/reports/demand-the-supply>
- <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/detox/electronics/Guide-to-Greener-Electronics/>

- <https://cleanclothes.org/resources/publications/factsheets>
- <http://labourbehindthelabel.org/get-involved/take-action/>
- <http://features.peta.org/cruelty-free-company-search/index.aspx>
- <http://www.eatnoshit.org/>
- http://www.veganpeace.com/sweatshops/responsible_shopping.htm
- <https://www.publiceye.ch/en/>
- <https://www.amnesty.org/en/human-rights-education/>
- <http://teach4diversity.ca/multicultural-childrens-literature/>
- <http://wegrowteachers.com>
- <https://euroclio.eu/resource-centre/educational-resources/>
- www.edutopia.org
- www.learn2change.eu/blog/
- www.salto-youth.net
- www.teachthought.com
- www.tolerance.org

KNJIGE

Boal, Augusto, Igre za glumce i neglumce

<https://www.deepfun.com/wp-content/uploads/2010/06/Games-for-actors-and-non-actors...Augusto-Boal.pdf>

CABEZUDO, Alicia; HAAVELSRUD, Magnus (2013). „Preispitivanje mirovnog obrazovanja“ [onlajn članak]. Journal of Conflictology. sv. 4, 1. izdanje, str. 3-13. Campus for Peace, UOC. [Konsultovano: 06.06.2019.

<file:///Users/luisa/Downloads/Dialnet-RethinkingPeaceEducation-5589709.pdf>

CABEZUDO, Alicia; HAAVELSRUD, Magnus (2012). Konferencija o stanju mira i izveštaj o miru za 2012. „Demokratija u krizi: dinamika građanskog protesta i građanskog otpora“

https://www.friedensburg.at/uploads/files/Cabezudo_Haavelsrud_StoP2012_paper.pdf

Delors, J. Apprendre - Un trésor est caché dedans, Pariz, ur. Odile Jacob, 1996.

<file:///Users/luisa/Downloads/115930fre.pdf>

Fukunaga, Y. - Predavanje o globalnim temama kroz engleske filmove, Global Issues in Language Education Newsletter. br. 30, mart 1998, Tottori, Japan
<http://gilesig.org/30Mov.htm>

Galtung, Johan - Transformacija sukoba mirnim sredstvima, Ženeva, ONU, 2000.

<https://gsdrc.org/document-library/conflict-transformation-by-peaceful-means-the-transcend-method/>

https://www.transcend.org/pctrcluj2004/TRANSCEND_manual.pdf (Priručnik za obučavaoca)

**GENE- Globalna obrazovna mreža Evrope –
Stanje globalnog obrazovanja u Evropi (2018)**

<https://gene.eu/wp-content/uploads/State-of-Global-Education-2018-with-cover.pdf>

McLeod, S. A. (2017). Kolb – stilovi učenja.

Preuzeto sa www.simplypsychology.org/learning-kolb.html

Paulo Freire, Pedagogija potlačenih

https://www.researchgate.net/publication/260297860_Paulo_Freire%27s_Pedagogy_of_the_Oppressed

Potter, James (2015), „Medijska pismenost“, Sage

PRILOG 1

SADRŽAJ

DEKLARACIJA O GLOBALNOM OBRAZOVANJU IZ MASTRIHTA	137
Evropski strateški okvir za unapređenje i povećanje globalnog obrazovanja u Evropi do 2025. godine	137
Evropski kongres o globalnom obrazovanju, Mاستriht, Holandija, 15 – 17. novembar 2002.	137
1. Podsećajući na	137
2. Duboko svesni činjenice da	137
3. Uviđajući da	137
4. Slažući se da	138
5. Želimo da se zajedno sa državama članicama, organizacijama civilnog društva, parlamentarnim strukturama i lokalnim i regionalnim vlastima koje predstavljamo obavežemo da	138
OKVIRNI DOKUMENT EVROPSKE STRATEGIJE	139

DEKLARACIJA O GLOBALNOM OBRAZOVANJU IZ MASTRIHTA

Evropski strateški okvir za unapređenje i povećanje globalnog obrazovanja u Evropi do 2025. godine
Evropski kongres o globalnom obrazovanju, Mاستriht, Holandija, 15 – 17. novembar 2002.

Postignuto je sledeće:

- ▶ Ostvarivanje milenijumskih ciljeva
- ▶ Učenje za održivost
- ▶ Povećana posvećenost globalnom obrazovanju za povećanu kritičku podršku javnosti

Mi, delegacije koje učestvuju na Evropskom kongresu o globalnom obrazovanju u Mاستrihtu od 15. do 17. novembra 2002, predstavljamo članove parlamenata, vlade, lokalne i regionalne vlasti i organizacije civilnog društva iz država članica Saveta Evrope, želeći da doprinesemo nastavku Svetskog samita o održivom razvoju i pripremama za Dekadu obrazovanja za održivi razvoj Ujedinjenih nacija.

1. Podsećajući na

- ▶ Međunarodne obaveze za globalni održivi razvoj preuzete na nedavnom Svetskom samitu o održivom razvoju i razvoju globalnog partnerstva za smanjenje globalnog siromaštva, kao što je navedeno u Milenijumskim ciljevima razvoja UN.
- ▶ Međunarodnu, regionalnu i nacionalnu posvećenost povećanju i poboljšanju podrške globalnom obrazovanju, kao obrazovanju koje podržava traženje znanja ljudi o stvarnosti njihovog sveta i uključuje ih u kritično globalno demokratsko građanstvo ka većoj pravdi, održivosti, jednakosti i ljudskim pravima za sve
- ▶ Definicije globalnog obrazovanja centra „Sever-Jug“ Saveta Evrope (2002)
 - Globalno obrazovanje je obrazovanje koje ljudima otvara oči i umove za stvarnost sveta i budi ih da uspostave svet veće pravde, jednakosti i ljudskih prava za sve.
 - Podrazumeva se da globalno obrazovanje obuhvata razvojno obrazovanje, obrazovanje o ljudskim pravima, obrazovanje za održivost, obrazovanje za mir i sprečavanje sukoba i interkulturalno obrazovanjem, kao globalne dimenzije obrazovanja za građanstvo.

2. Duboko svesni činjenice da

- ▶ I dalje postoje ogromne globalne nejednakosti, a osnovne ljudske potrebe, uključujući pravo na obrazovanje (kao što je pomenuto u Dakarskoj deklaraciji o obrazovanju za sve), još uvek nisu zadovoljene za sve ljude;
- ▶ Demokratski procesi donošenja odluka zahtevaju politički dijalog između informisanih i osnaženih građana i njihovih izabраниh predstavnika;
- ▶ Se fundamentalne transformacije obrazaca proizvodnje i potrošnje potrebne za postizanje održivog razvoja mogu ostvariti samo ako građani, žene i muškarci podjednako, imaju pristup adekvatnim informacijama i razumeju i pristanu na neophodnost delovanja;
- ▶ Bi dobro osmišljeno i strateški planirano globalno obrazovanje, koje vodi računa i o rodним pitanjima, trebalo da doprinese razumevanju i prihvatanju takvih mera.

3. Uviđajući da

- ▶ Je Evropa kontinent čiji narodi potiču iz svih oblasti sveta i prisutni su u njima.
- ▶ Živimo u sve globalizovanijem svetu gde se prekogranični problemi moraju rešavati zajedničkim, multilateralним političkim merama.

- ▶ Se na izazove međunarodnoj solidarnosti mora odgovoriti sa čvrstom odlučnošću.
- ▶ Je globalno obrazovanje od suštinskog značaja za jačanje javne podrške za potrošnju na razvojnu saradnju.
- ▶ Su svim građanima potrebna znanja i veštine da bi razumeli, učestvovali i kritički komunicirali sa našim globalnim društvom kao osnaženi globalni građani. To predstavlja fundamentalne izazove za sve oblasti života, uključujući obrazovanje.
- ▶ Postoje novi izazovi i mogućnosti da se Evropljani angažuju u oblicima obrazovanja za aktivno lokalno, nacionalno i globalno građanstvo i za održive stilove života kako bi se suprotstavili gubitku poverenja javnosti u nacionalne i međunarodne institucije.
- ▶ Se metodologija globalnog obrazovanja usredsređuje na podršku aktivnom učenju i podsticanje promišljanja uz aktivno učešće učenika i nastavnika. Ono veliča i promovira različitost i poštovanje drugih i podstiče učenike da donose izbore u sopsvenom kontekstu u odnosu na globalni kontekst.

4. Slažući se da

Je svet koji je pravedan, miran i održiv u interesu svih. Pošto gorenavedene definicije globalnog obrazovanja uključuju koncept obrazovanja za održivi razvoj, ova strategija može biti uključena u nastavak nedavnog Svetskog samita o održivom razvoju i poslužiti kao priprema za Dekadu obrazovanja UN za održivi razvoj koja počinje 2005. godine.

Globalno obrazovanje kao međusektorska obaveza može značajno doprineti postizanju tih obaveza. Pristup globalnom obrazovanju je i neophodnost i pravo. To će zahtevati

- ▶ povećanu i poboljšanu saradnju i koordinaciju između subjekata na međunarodnom, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou;
- ▶ aktivno učešće i posvećenost u nastavku ovog Kongresa sve četiri kategorije političkih subjekata – članova parlamenata, vlada, lokalnih i regionalnih vlasti kao i civilnog društva (kvadrilog) koji su uključeni u tekuću korisnu političku diskusiju u okviru centra „Sever-Jug“;
- ▶ značajno povećano dodatno finansiranje, na nacionalnom i međunarodnom nivou;
- ▶ povećanu podršku u ministarstvima razvojne saradnje, spoljnih poslova, trgovine, životne sredine i, posebno, ministarstava obrazovanja kako bi se

obezbedila puna integracija u nastavne planove i programe formalnog i neformalnog obrazovanja na svim nivoima;

- ▶ međunarodne, nacionalne, regionalne i lokalne mehanizme podrške i koordinacije;
- ▶ znatno povećanu saradnju između Severa i Juga i između Istoka i Zapada.

5. Želimo da se zajedno sa državama članicama, organizacijama civilnog društva, parlamentarnim strukturama i lokalnim i regionalnim vlastima koje predstavljamo obavežemo da

5.1 Unapređujemo proces definisanja globalnog obrazovanja i osiguramo da bogata raznolikost iskustava i perspektiva (npr. južna, manjinska, omladinska i ženska perspektiva) bude uključena u svakoj fazi.

5.2 Razvijamo, u saradnji sa nadležnim organima i relevantnim subjektima, nacionalne akcione planove (ili da nadograđujemo postojeće), počevši od sada i do 2015. godine, za povećano i unapređeno globalno obrazovanje do ciljanog datuma Milenijumskih razvojnih ciljeva.

5.3 Povećamo sredstva za globalno obrazovanje.

5.4 Obezbedimo integraciju perspektiva globalnog obrazovanja u obrazovne sisteme na svim nivoima.

5.5 Razvijemo, ili tamo gde su već razvijene, poboljšamo i povećamo nacionalne strukture za finansiranje, podršku, koordinaciju i kreiranje politike u globalnom obrazovanju u svim državama članicama Saveta Evrope, u skladu sa nacionalnim uslovima.

5.6 Razvijemo, ili tamo gde su već razvijene, unapredimo strategije za podizanje i osiguranje kvaliteta globalnog obrazovanja.

5.7 Povećamo podršku regionalnom, evropskom i međunarodnom umrežavanju strategija za povećano i poboljšano globalno obrazovanje; između kreatora politike i praktičara.

5.8 Testiramo izvodljivost razvoja vršnjačkog praćenja/programa vršnjačke podrške, kroz nacionalne izveštaje o globalnom obrazovanju i redovne recenzije kolega, u periodu od 12 godina.

5.9 Doprinesemo nastavku Svetskog samita o održivom razvoju i pripremama za Dekadu Ujedinjenih nacija za obrazovanje za održivi razvoj.

OKVIRNI DOKUMENT EVROPSKE STRATEGIJE

Nadovezujući se na postojeći konsenzus u vezi sa potrebom da se globalno obrazovanje poveća i unapredi, podsećamo na:

- ▶ Sporazum postignut na Svetskom samitu o održivom razvoju 2002. godine, uključujući priznanje da će „postizanje međunarodno dogovorenih razvojnih ciljeva, uključujući one sadržane u Milenijumskoj deklaraciji... zahtevati... značajna povećanja toka finansijskih sredstava... za... obrazovanje i podizanje svesti...” (st. 75), i da treba „integrisati održivi razvoj u obrazovne sisteme na svim nivoima obrazovanja u cilju promovisanja obrazovanja kao ključnog faktora promena” (st. 104), kao i usvajanje dekade obrazovanja za održivi razvoj, počevši od 2005. godine;
- ▶ Poglavlja 35 i 36 Agende 21 koja se odnose na „Promovisanje obrazovanja, javne svesti i obuke“;
- ▶ Povelju o globalnom obrazovanju centra „Sever-Jug” Saveta Evrope, koja podstiče razvoj sinergije između varijanti globalnog obrazovanja – obrazovanje o ljudskim pravima, mirovno obrazovanje, razvojno obrazovanje, obrazovanje o životnoj sredini, učenje za održivost;
- ▶ Arhusku konvenciju o pravu na pristup informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u pitanjima životne sredine, sa svojim pristupom učenju za održivost zasnovanom na pravima;
- ▶ Posvećenost pravu na obrazovanje o ljudskim pravima sadržanu u međunarodnim i regionalnim instrumentima o ljudskim pravima, uključujući Preporuku Saveta Evrope o podučavanju i učenju o ljudskim pravima u školama (1985), Montrealsku Deklaraciju Uneska o obrazovanju za ljudska prava (1993), Bečku deklaraciju (1993); Uneskov Integrisani okvir delovanja za obrazovanje za mir, ljudska prava i demokratiju (1995); i Plan akcije Dekade obrazovanja za ljudska prava UN: 1995 – 2005;
- ▶ „Deklaraciju i program o obrazovanju za demokratsko građanstvo, zasnovano na pravima i odgovornostima građana” Komiteta ministara Saveta Evrope (Budimpešta, 1999);
- ▶ Nedavnu preporuku Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama u vezi sa obrazovanjem za demokratsko građanstvo, i predloge Saveta da se odredi Evropska godina građanstva kroz obrazovanje (jul 2002);
- ▶ Rezoluciju o razvojnom obrazovanju Saveta ministara razvoja Evropske unije (8. novembar 2001), koja podstiče „povećanu podršku razvojnom obrazovanju” i „razmenu informacija i iskustava o razvojnom obrazovanju između vlada i subjekata civilnog društva“;
- ▶ Predloge sa Sastanka Komiteta za pomoć u razvoju (DAC) OECD-a na višem nivou (decembar 2000) da DAC podstakne države članice da razviju nacionalne ciljeve u pogledu potrošnje na razvojno obrazovanje kao procenta potrošnje zvanične razvojne pomoći (ODA);
- ▶ Zaključke sastanka Nordijskog saveta ministara za razvoj i obrazovanje, u Oslu, maja 2001. „Nordijska solidarnost – posvećenost većoj saradnji između ministarstava razvoja i obrazovanja za globalnu solidarnost“;
- ▶ Saradnju Baltik 21, obavezu iz Haške deklaracije da se „obrazovanje za održivi razvoj sprovodi na svim nivoima obrazovanja...” i strategiju Baltik 21E (januar 2002) Agenda 21 za obrazovanje u baltičkom regionu;
- ▶ Povelju o Zemlji;
- ▶ Povelju Kopernik (1993), koju je potpisalo preko 250 univerziteta u Evropi u kojoj se navodi da održivi razvoj treba da bude ugrađen u sve nastavne planove i programe;
- ▶ Luksemburšku deklaraciju o univerzitetima;
- ▶ Nacionalne deklaracije o globalnom obrazovanju, kao što je nemačka završna deklaracija učesnika na konferenciji „Obrazovanje 21; Učenje za pravičan i održiv budući razvoj”; 28-30. septembar 2000. u Bonu;
- ▶ Konačnu deklaraciju o obrazovanju za sve (EFA) koju je usvojio Svetski obrazovni forum (Unesko, Dakar, 26-28. april 2000) i konačnu deklaraciju, koju je usvojio Grupa visokog kvaliteta za obrazovanje za sve (Unesko, Pariz, 29-30. oktobar 2001);
- ▶ Deklaraciju o lokalnoj upravi iz Johanesburga.

DODATAK 2

SADRŽAJ

POVELJA O GLOBALNOM OBRAZOVANJU - CENTAR „SEVER-JUG“ – SAVET EVROPE	143
1. Suočavanje sa globalizacijom:	143
2. Međunarodna podrška globalnom obrazovanju	144
3. Definisanje globalnog obrazovanja i globalnog učenja	144
4. Ciljevi	145
5. Pedagoški izazovi	147
6. Institucionalni izazovi	147
PRILOG – MEĐUNARODNI DOKUMENTI KOJI PODRŽAVAJU GLOBALNO OBRAZOVANJE	149

POVELJA O GLOBALNOM OBRAZOVANJU⁵⁷ - CENTAR „SEVER-JUG“ – SAVET EVROPE

Globalno obrazovanje se odnosi na školske i vanškolske aktivnosti. Ova Povelja se usredsređuje na implikacije globalnog obrazovanja po tela odgovorna za školsku politiku u Evropi. Globalno obrazovanje će postati načelo u školama, u nastavnim planovima i programima i na kursovima za obuku nastavnika, uzimajući u obzir činjenicu da je rad u formalnom sektoru veoma strateški i važan način da se utiče na ukupne promene u obrazovanju.

Povelja predstavlja niz argumenata za donosiocce političkih i obrazovnih odluka kako bi odgovorili na izazove sa kojima se moramo suočiti danas i sa kojima ćemo morati da se suočimo sutra. Namera joj je da podstakne debatu o tome kako obrazovanje treba da bude organizovano, kako treba formulisati nastavni plan i program kako bi se pratile brze promene u sve više međuzavisnom društvu, unošenjem pitanja globalizacije u školske programe.

Cilj ove Povelje je da privuče i ohrabri kreatore politike i edukatore da podrže ideje i ideale globalnog obrazovanja u formalnim školskim programima. Smatramo da je suštinska dimenzija reforme nastavnog plana i programa sada i u budućnosti da se globalna pitanja integrišu u formalni nastavni plan i program⁵⁸.

1. Suočavanje sa globalizacijom:

Globalizacija je reč koja se opsesivno pojavljuje u svakoj vrsti diskursa koja pokušava da opiše i objasni društvena, ekonomska i politička dešavanja u današnjem svetu. U poslednjih nekoliko decenija, procesi povezani sa globalizacijom izazvali su velike promene – ekonomske, tehnološke, kulturne, demografske, ekološke i političke – koje zahtevaju definiciju odgovornog globalnog građanstva. Svet u kome živimo evoluirao je u jedinstveni društveni sistem kao rezultat mnogih veza međuzavisnosti između različitih zemalja. Novija istorija nesumnjivo pokazuje da na živote muškaraca i žena ove planete mogu uticati činjenice, procesi, organizacije i mreže udaljene hiljadama kilometara.

Iako se može reći da je globalizacija započela pre više stotina godina širenjem zapadnog uticaja na različite delove sveta, tek u ovom veku – tačnije posle Drugog svetskog rata – ona je postala činjenica. Ekonomski

odnosi širom sveta – u velikoj meri kroz delatnost multinacionalnih kompanija – kao i društveni odnosi, moderne komunikacije i transport koji omogućavaju brz protok informacija, ljudi i dobara uzroci su i karakteristike globalizacije kao procesa koji je vodio ka međusobnoj zavisnosti sveta i dalje vodi ka njoj.

Međutim, globalizacija se nije ravnomerno razvijala; bila je, zapravo, praćena nejednakošću i sukobima. Globalni razvoj ekonomskih i društvenih odnosa praćen je velikim razlikama između Severa i Juga. Preovlađujućim principima tržišne ekonomije i ekonomskom i tehnološkom napretku širom sveta suprotstavljeni su nejednak svetski ekonomski rast, neuravnotežena raspodela kognitivnih i materijalnih resursa, bauk štete izazvane nerazumnim razvojem resursa i opasnim korišćenjem tehnološkog napretka. Ako se razvoj naše planete u planetarno selo prihvati kao činjenica, procena koristi i troškova globalizacije i tumačenje procesa kao takvog veoma su kontroveržno pitanje. U različitim kontekstima, u raznim delovima sveta i u pogledu različitih strana globalizacije, fenomeni i procesi koji pomažu u izgradnji današnjeg (i sve očiglednijeg sutrašnjeg) globalnog/planetarnog sela doživljavaju se ambivalentno kao pozitivni ili negativni, dobri ili loši, korisni ili štetni, kao stvaranje dobiti ili gubitka.

Globalno obrazovanje može pomoći ljudima da shvate da globalizacija izražava tok budućeg društvenog razvoja i da od svih nas zavisi da li razvoj koristi samo privilegovanom delu svetske populacije ili čovečanstvu u celini. Globalno obrazovanje (i globalno učenje) je odgovor na procese globalizacije i njihove šanse kao i rizike.

Čini se da velike političke promene poslednjih godina, kao što su rušenje Berlinskog zida i rastuća plima demokratizacije u Centralnoj i Istočnoj Evropi, Južnoafričkoj Republici, Centralnoj i Južnoj Americi, itd. podržavaju optimističan pogled na globalizaciju i njene efekte. Međutim, ovo je takođe bilo vreme kada su etnički i verski sukobi prerasli u okrutne ratove u raznim delovima sveta. Iako postoji sve veća svest o zajedničkim potrebama i željama ljudi širom sveta, još uvek je otvoreno pitanje kako se tačno mogu pomiriti različiti pogledi na davanje pristupa Zemljinim resursima.

57. Radni dokument Dakmar Georgescu, Institut za obrazovne nauke, Bukurešt, 1997.

58. Ideja o globalnoj Povelji o obrazovanju relevantnoj za zemlje članice Saveta Evrope pojavila se na međunarodnoj radionici Partnerstvo za globalno obrazovanje – Globalno obrazovanje u srednjim školama koju je organizovao centar “Sever-Jug” Saveta Evrope zajedno sa Ministarstvom za nacionalno obrazovanje i verska pitanja Republike Grčke u Atini 15-17. marta 1996.

Čvrsto smatramo da bi neka pitanja koja postavljaju procesi globalizacije mogla i trebalo da budu rešena obrazovanjem. Da bi u našem društvu funkcionisali na adekvatan i uvažavajući način, mladi i odrasli moraju kroz obrazovanje da pamte i stalno uviđaju fundamentalnu jednakost u različitosti ljudskih bića, potrebu za poštovanjem drugih kultura i rasa i za osudom nasilja, prinude i represije kao mehanizama društvene kontrole.

2. Međunarodna podrška globalnom obrazovanju

Globalna svest i globalna savest poslednjih su decenija dokumentovane na više načina.

Pre svega, mediji su dali pristup globalizovanim informacijama, kulturi i životnim stilovima. Svest o globalnoj promeni kao rastućoj međuzavisnosti i potrebi za međunarodnom saradnjom dopunjena je sistematskim odgovorom na promene koji su promovisale uglavnom međunarodne organizacije kao što su Ujedinjene nacije, Unesko, Savet Evrope i OEBS. Sve više i više, pojedinci i organizacije, pristalice globalnog obrazovanja, shvataju da je ljudima i njihovim liderima jasno potrebno razvijanje stavova i ponašanja koji doprinose prihvatanju i unapređenju međuzavisnosti i saradnje među državama.

Mnogi međunarodni sporazumi i deklaracije koje su pripremile i donele ove institucije tokom vremena sadrže sugestije, preporuke i pravce delovanja kako za osmišljavanje tako i za sprovođenje profesionalnih programa globalnog obrazovanja, koji se smatraju relevantnim obrazovnim odgovorima na izazove savremenog sveta⁵⁹. Takvi sporazumi i deklaracije, koje izražavaju čvrsto uverenje u obrazovni potencijal škole, uključuju izvanredne izjave za globalno građanstvo koje sumiraju vrednosti i principe koji se vide kao osnova za svet u kome saradnja među osobama jednakim u pravima i dostojanstvu može na kraju postati činjenica.

Nastavnici treba da budu svesni da se takve vrednosti i principi moraju stalno iznova izmišljati, menjati i afirmisati kroz procese učenja. Donosioci odluka i edukatori takođe treba da budu veoma osetljivi na činjenicu da se ove vrednosti i principi ne mogu uzeti zdravo za gotovo kao univerzalni: ovo je veliki izazov. Empatija i vrednovanje različitih kulturnih perspektiva u kontekstu drugog sistema vrednosti je zahtevan zahtev globalnog obrazovanja.

Pozivanje na takvu međunarodnu dokumentaciju otkriva intelektualne i političke promene u perspektivi širom sveta poslednjih decenija i ilustruje činjenicu da su različite fraze napredovale specifičnom akcijom međunarodnih organizacija (npr. ekološko obrazovanje, obrazovanje o ljudskim pravima, mirovno obrazovanje, holističko obrazovanje, preventivno obrazovanje) itd.) prenose na različite načine zajedničku svest o obrazovnim prioritetima koji su u skladu sa promenama u svetu u kome živimo.

3. Definisane globalnog obrazovanja i globalnog učenja

Globalno obrazovanje⁶⁰ kao pokret ideja i obrazovni trend posmatra se kao stav i odgovor na sve veću globalizaciju u svim oblastima savremenog života. Obim globalnog obrazovanja stalno je rastao poslednjih dvadeset godina. Podstrek je dalo američko i kanadsko iskustvo. Iako se razlikuje od razvojnog obrazovanja, obrazovanja o ljudskim pravima i mira, inter- i multikulturalnog obrazovanja, globalno obrazovanje daje širu perspektivu onome što se tradicionalno pominje u ovim oblastima specijalnog obrazovanja i naglašava snažne međuzavisnosti i veze između ekonomskih, tehnoloških, društvenih politički, demografski i kulturni aspekti društvenog života.

Edukatori koji se bave načinom na koji se programi globalnog obrazovanja prave i sprovode mogu imati koristi od ideja i sugestija ugrađenih u nekoliko dokumenata koji se smatraju obrazovnim tekstovima u Aneksu na listi koja ne tvrdi da je iscrpna.

Globalno obrazovanje, kao stil učenja i način razmišljanja, podstiče ljude da identifikuju veze između lokalnog, regionalnog i svetskog nivoa i da se bave nejednakošću.

Ono ima četiri glavna polja istraživanja i delovanja:

- ▶ Međuzavisnost unutar globalnog horizonta
- ▶ Održivi razvoj
- ▶ Svest i briga o životnoj sredini
- ▶ Ljudska prava (uključujući antirasizam), demokratija, socijalna pravda i mir

Globalno obrazovanje naglašava njihovu međusobnu povezanost za čovečanstvo u celini i blisku vezu sa međunarodnim kontekstima. Ona se bavi pitanjima u skladu sa interdisciplinarnim pristupom i daje centralni značaj svim aspektima međuzavisnosti, zasnovane na aktivnim i participativnim obrazovnim metodama.

59. Edukatori koji se bave načinom na koji se programi globalnog obrazovanja prave i sprovode mogu imati koristi od ideja i sugestija ugrađenih u nekoliko dokumenata koji se smatraju obrazovnim tekstovima u Aneksu na listi koja ne tvrdi da je iscrpna.

60. Definicija globalnog obrazovanja mora se posmatrati kao otvorena i instrumentalna, pokušavajući da opiše konsenzualno jezgro ideja koje odražavaju razumevanje postojećih koncepata i praksi u određenom trenutku, pomažući nam da ih bolje prenesemo.

Kao posebnu obrazovnu akciju, globalno obrazovanje karakteriše pre svega interdisciplinarnost i interkulturalno orijentisan pristup, gore pomenuta tematika i ciljevi učenja kojima se razvijaju kompetencije koje se zahtevaju od globalnog građanstva.

Unapređivanjem novih mogućnosti za obrazovanje, globalno obrazovanje se promovira kao *davanje uvida u fenomene globalizacije, omogućujući sticanje i razvoj veština i kompetencija potrebnih pojedincima da se prilagode izazovima društva koje se menja*. Globalno obrazovanje, više od strategije omogućavanja ljudima da razumeju svet u kome živimo, takođe je specifičan način delovanja za preoblikovanje sveta, za pomoć ljudskim bićima da postignu lično osnaživanje i osnaživanje zajednice.

Globalno obrazovanje je usredsređeno na globalno učenje, koje razvija sposobnosti razumevanja, osećanja i delovanja u kontekstu višestrukih međuzavisnosti i koje je orijentisano na budućnost. Dok se globalno učenje ne može postići bez specijalističkog znanja, sticanje znanja nije njegov glavni cilj. *Globalno učenje uglavnom ima za cilj razvijanje sposobnosti donošenja odluka o sopstvenom životu, kompetentnog učešća u društvenoj praksi i izražavanja solidarnosti sa onima čija su osnovna prava narušena*.

Globalno učenje se definiše kao sveobuhvatno, anticipativno, participativno, usredsređeno na ličnost, situaciono, zasnovano na stimulaciji razmišljanja koja je sposobno da se nosi sa međuzavisnostima. To je vrsta učenja usredsređenog na pitanja, zasnovanog na samomotivaciji i nezavisnom trudu.

Kao proces učenja, globalno obrazovanje olakšava razvoj sposobnosti osećanja, mišljenja, prosuđivanja i delovanja kako bi mladi mogli da se nose sa intelektualnim i emocionalnim izazovima globalnog postojanja⁶¹.

Globalno učenje ima za cilj da savlada tenzije, posebno one koje se javljaju, zavisno od konteksta, između:

- ▶ globalizacije i lokalnog potencijala za delovanje
- ▶ složenosti i neizbežno prevelikog pojednostavlivanja
- ▶ univerzalizacije životnog iskustva i individualizma
- ▶ neizvesnosti i potrebe za izvesnošću
- ▶ orijentacije na budućnost i suočavanja sa istorijski determinisanim događajima i procesima
- ▶ sticanja znanja i razvoja društvenih kompetencija

Globalno obrazovanje, kao perspektiva razmišljanja, prosuđivanja, osećanja i delovanja, uključuje dimenzije

učenja, stila života i delovanja, naglašavajući odnos vrednosti i standarda za čovečanstvo u celini, kao i međunarodne kontekste, i omogućujući deci da aktivno učestvuju u izgradnji svoje budućnosti.

4. Ciljevi

Globalno obrazovanje zadovoljava potrebe mladih i doprinosi njihovom moralnom obrazovanju pokušavajući da pruži dosledne i kompetentne odgovore na pitanja kao što su:

- ▶ *Na koji način i u kojoj meri na naše živote utiču globalni procesi koji deluju na lokalnom nivou i koliko smo toga svesni?*
- ▶ *Kako i u kojoj meri se može uticati na globalne procese lokalno, od pristupa resursima do podela odgovornosti?*
- ▶ *Kako se održivi rast i održivo društvo mogu osigurati sada i u budućnosti?*
- ▶ *Kako će se verovatno modelirati globalno-lokalna međuzavisnost tako da globalizacija ne bude pretnja svemu što je lokalno?*
- ▶ *Kako da izbegnemo globalizaciju koja ide u pogrešnom pravcu, kada su razlozi sebični i „pogrešni“?*
- ▶ *Kako se mogu prevazići modeli obrazovanja zasnovani na etničkoj pripadnosti kada težimo očuvanju lokalnog identiteta u globalnoj perspektivi?*
- ▶ *Kako se mogu identifikovati lokalni koncepti globalnog građanstva?*

Globalno obrazovanje ima za cilj da obezbedi orijentaciju u sadašnjem i budućem svetu. Da bi se razvile veštine za razumevanje sveta u kome živimo i za kompetentno i moralno delovanje u njemu, globalno obrazovanje mora da omogućiti:

- ▶ *poznavanje drugih i prihvatanje života u pluralističkom svetu;*
- ▶ *svest o tome da su globalni odnosi složeni i da globalizaciju moramo razumeti iz različitih perspektiva;*
- ▶ *analizu toga kako globalni odnosi utiču na nas kroz vezu uzroka i posledice i svrhe i sredstva;*
- ▶ *prihvatanje i usvajanje međuzavisnosti i mešanja koje oblikuju naše lokalne, regionalne i nacionalne identitete u globalnom kontekstu;*
- ▶ *razvoj brige za pravdu, za podelu prava i odgovornosti u perspektivi globalnog građanstva;*
- ▶ *otvaranje/diversifikaciju oblika učenja, uključujući kritičku medijsku pismenost;*

61. Još uvek postoji rizik da se globalno obrazovanje preusmeri na dobrotvorni ili paternalistički pristup, koji održava klišeje i stereotipe posebno o zemljama Trećeg sveta i stvara ili održava slike i stavove koji su lažni i opasni, s obzirom na potencijal i napore tih zemalja da pristupe polugama razvoja.

- ▶ *dokaz da ljudi mogu uticati na život kroz učešće u borbi protiv nepravde, eksploatacije i represije;*
- ▶ *spremnost za lično i grupno delovanje;*
- ▶ *svest o implikacijama sadašnjih izbora/odluka i akcija;*

S obzirom na dimenziju interkulturalnog obrazovanja ugrađenog u/podređenog globalnom obrazovanju, smatramo da globalno obrazovanje obuhvata četiri glavne oblasti umeća i znanja zajedničkog života na planeti Zemlji („Savoir vivre ensemble“):

- c) Empatično obrazovanje (da naučimo da razumemo druge, da naučimo da se stavimo na mesto drugih, da vidimo probleme očima drugih, da budemo empatični prema drugima)
- d) Obrazovanje solidarnosti (razvijanje osećaja zajedništva koje prevazilazi granice grupe, države ili rase, radi rada/borbe za okončanje nejednakosti i društvene nepravde)
- e) Uzajamno poštovanje i obrazovanje sa razumevanjem (otvaranje prema drugim kulturnim oblastima/svetovima, pozivanje drugih da učestvuju u / pridruže se sopstvenoj kulturi)
- f) Obrazovanje protiv nacionalizma (otvaranje prema drugim nacijama, komunikacija, izbegavanje stavova/izraza/ponašanja ukorenjenih u predrasudama i stereotipima).

Globalno obrazovanje širi horizonte znanja i omogućava kritičko promišljanje sopstvenog i tuđeg identiteta i stilova života, i na taj način pomaže u izbegavanju pogrešnih tumačenja i stereotipa. Procesi učenja specifični za globalno obrazovanje imaju za cilj razvijanje trajne globalno-lokalne veze u pokušaju da zadovoljimo potrebu da izgradimo svoje živote delovanjem.

4.1 Prikupljena znanja i proces učenja

Znanje i svest o globalnim procesima nisu sami po sebi ciljevi. Oni nemaju smisla osim ako nisu usmereni na razvijanje stavova i kompetencija koji mogu da podstaknu osetljivost i društveno učešće kod mladih ljudi.

Kroz specifičan korpus znanja učenici se moraju upoznati sa jezikom i pitanjima globalnog obrazovanja. Moraju se suočiti sa osnovnim konceptima, kao što su: ljudska prava, svetska komunikacija, održiva budućnost, rad i zapošljavanje, novi ekonomski savezi i novi blokovi moći, prevlast, razvoj, podela, međunarodna trgovina, povećanje populacije, pritisak resursa, uništavanje i očuvanje staništa, inkluzija, isključenost, masovno siromaštvo, migracije, nacionalizam naspram internacionalizma, sukobi, društveni pokreti, obrazovanje.

Činjeničke informacije koje se daju studentima treba da budu suštinske i proverljive, sve dok povezuju različite kulturne, istorijske, rodno povezane i ideološke perspektive. Štaviše, trebalo bi da budu praćene analizom implicitnih i eksplicitnih pretpostavki i vrednosti na kojima su te perspektive postavljene. Globalno obrazovanje treba da naglasi strukturalne međuzavisnosti između Severa i Juga, kao i razvojnih trendova na Severu i na Jugu.

Procesi učenja, umesto da pružaju znanje kao takvo, treba da teže ka integraciji stavova, veština i znanja, takođe uzimajući u obzir odnos između znanja i konteksta.

Celokupno znanje treba da bude tako zamišljeno da omogući učenicima da istražuju i koriste interdisciplinarnu i međupredmetnu vezu koje pruža školski program (npr. veze između istorije i studija životne sredine, između geografije, istorije i građanskih i političkih studija, itd.).

4.2 Stavovi i veštine

Donosioci političkih i obrazovnih odluka i edukatori moraju razumeti potrebu i potencijal globalnog obrazovanja. Školski programi jasno treba da promoviraju stavove i ponašanja koja doprinose prihvatanju i razvoju međuzavisnosti i saradnje među nacijama. Duhovne, emocionalne i fizičke sposobnosti potrebne danas za savladavanje stvarnosti i složenosti naših života predstavljaju intelektualne i socioemocionalne instrumente koji moraju biti orijentisani na globalizujuću perspektivu umeća i znanja zajedničkog života.

Razvoj stavova i veština koje globalno obrazovanje treba da podrži i stimuliše teži tome da deca budu u stanju da izbegnu ravnodušnost i nedostatak brige. On izbegava uprošćeno i jednostrano razmišljanje koje održava klišeje, pristrasnost i stereotipe, dozvoljavajući da njihov negativni društveni efekat opstane. Cilj globalnog obrazovanja jeste da se premosti jaz između znanja (pa čak i razumevanja) i odgovornog delovanja, pomažući mladima da razviju političke veštine i samopouzdanje da ih koriste.

Sveobuhvatni globalni obrazovni naponi koji naglašavaju odnos između globalnih i lokalnih pitanja treba da omoguće učenicima da razviju i izraze svoju brigu za pravdu, socijalnu pravdu i ličnu i ekološku dobrobit. Učenici tako treba da razvijaju stavove tolerancije i poštovanja, solidarnosti, saradnje i kooperacije, fer konkurencije, brige, patriotizma bez paternalizma ili nacionalizma.

Intelektualne veštine koje se razvijaju kroz globalno obrazovanje treba da daju učenicima kompetentan pristup složenim i međuzavisnim poljima/aspektima ljudskih prava, održivog razvoja, mira, građanstva i životne sredine. One treba da omoguće učenicima

da shvate multikulturalne i interkulturalne dimenzije naših identiteta i složene međuzavisnosti savremenog života u njihovim pozitivnim ili negativnim instancama osmišljenim i procenjenim u kontekstu. Kritičko mišljenje i kritički pristupi u suštini znače upoređivanje lokalnih i globalnih pojava i procesa i analizu njihovih uzroka i razloga. Učenici treba da koriste što je više moguće pristupa koji uključuju kontrast, poređenje, procenu uz pribegavanje kritici.

Učenici takođe treba da nauče da se bave novim informacionim tehnologijama, koje nas svakodnevno povezuju sa svetom. Posebno mesto treba posvetiti kritičkoj pismenosti i kritičkoj analizi medija, s obzirom na njihov potencijal da promovišu i podstiču stereotipe i pogrešna tumačenja. Učenici bi morali da razviju veštine društvene komunikacije, donošenja odluka i rešavanja konflikata. Moraju da nauče da dele odgovornosti, da prihvate različite perspektive kao izvor međusobnog obogaćivanja i osnaživanja. Takve veštine su osnova za pristup i korišćenje strategija za učešće i uključivanje u lokalne, nacionalne i međunarodne poslove. Te veštine treba da razviju svest o međusobnom odnosu između ljudskog delovanja i donošenja odluka. One takođe treba da pomognu kreativnom prilagođavanju promenama.

5. Pedagoški izazovi

Uvođenje i promocija globalnog obrazovanja u školama, kao nove dimenzije učenja, može i treba da podrazumeva značajne promene nastavnog plana i programa koje se doživljavaju kao dobre inovativne ili reformske akcije.

Globalno obrazovanje se u pedagoškoj praksi može identifikovati kao međupredmetni pristup, kao disciplinski pristup sa posebnim naglaskom na globalizujućim aspektima, ili kao posebni vannastavni projekti ili programi. Praktičari su shvatili potrebu za metodama i strategijama koje kombinuju osećanje, razmišljanje i rad, kao i ravnotežu između igre i učenja, učenikovog statusa glumca i gledaoca, učenja i delovanja kroz deljenje.

Razvijajući emocionalnu vrednost učenja, pored njegove kognitivne vrednosti, globalno obrazovanje se u velikoj meri oslanja na interaktivne tehnike koje pomažu da se sadržaj i oblik učenja prilagode ciljevima globalnog obrazovanja.

Podučavanje i učenje o globalnim pitanjima u formalnom obrazovanju postavlja važne pedagoške izazove, kao što je sažeto u nastavku.

- ▶ Kako škola može uspeti da stvori bliskost sa događajima, uzrocima i posledicama koji su geografski udaljeni i kako da podstakne svest i stavove koji još uvek ne postoje na nivou donosilaca odluka, kao ni u većini naših medija?

- ▶ Kako globalno obrazovanje može kreirati smislene školske projekte koji se usredsređuju na lokalno-globalnu interakciju, ali nisu isključivo orijentisani na zajednicu?
- ▶ Kako se može postići ravnoteža između pribegavanja „konvencionalnim“ metodama tradicionalne pedagogije i novih metodologija koje su iznedrile moderne obrazovne nauke, kao što su interaktivne strategije, partnerski ili projektni rad, saradnja, razmena i neposredni međuljudski kontakti između škola i zemalja, i savremeni komunikacioni sistemi (faks, e-pošta, internet)?
- ▶ Kako školske i vanškolske aktivnosti mogu biti međusobno povezane kako bi se omogućile uzajamno korisne interakcije koje sprečavaju školu da se potpuno i veštački odvoji od porodice, zajednice i drugih društveno-političkih uticaja sa potencijalnim obrazovnim koristima?
- ▶ Koliko se vremena može izdvojiti za globalno obrazovanje u školskim programima?

Ti izazovi se moraju razmotriti u odnosu na sve što je povezano sa školskim aktivnostima, uključujući nastavne materijale, konsultacije i obuku.

Smatramo da je globalno obrazovanje svojim brojnim primerima dobre prakse dokazalo svoj reformski potencijal i da u obrazovanju ne postoji jedna pedagogija, već različite pedagogije prilagođene specifičnim kontekstima. Na taj način kulturni i politički pluralizam kao globalni princip obrazovanja pokazuje se u školskoj praksi kao pedagoški pluralizam. Upravo taj pedagoški pluralizam mora i studentima dati glas u definisanju programa i konkretnih aktivnosti.

Čvrsto verujemo da će više diskusije i daljeg dijaloga između praktičara pomoći boljem poznavanju procesa kurikuluma i primera dobre prakse iz celog sveta.

Globalno obrazovanje kao sredstvo širokog spektra intervencije mora biti promovisano u posebnom okruženju za učenje koje olakšava postepeni razvoj osećaja radoznalosti i zadovoljstva otkrivanja i omogućava da se stečeno znanje primeni u praksi.

6. Institucionalni izazovi

Zagovornici i praktičari globalnog obrazovanja vide ga ne samo kao vredan izvor društvenog učenja i socijalizacije, već i kao rezervoar institucionalnih promena i unapređenja škole kako bi ono što se dešava unutar škole bilo manje akademsko i bolje prilagođeno i integrisano u promene u stvarnom životu.

Globalno obrazovanje se pojavljuje kao izazov i šansa za institucionalni razvoj škola, što znači potrebu za otvorenijim i fleksibilnijim nastavnim planom i programom, kao i za razvojem demokratske klime u školi i okruženja za učenje.

Kreatori obrazovne politike moraće da preispitaju ulogu škole, koja, umesto da se posmatra kao instrument za održavanje nacionalističkih ciljeva, treba da otvori deci svetsku perspektivu i omogući im da žive zajedno u svetu koji se suočava sa šansama, ali i pretnjama koje do sada nisu bile poznate.

Kreatori politike i školske vlasti pozvani su da daju institucionalnu podršku globalnom obrazovanju u školi tako što će:

- ▶ *uvoditi/podsticati projekte i programe globalnog obrazovanja kroz formalni nastavni plan i program;*
- ▶ *olakšavati osnivanje i saradnju centara za globalno obrazovanje;*
- ▶ *omogućavati partnerske mreže između severnih i južnih institucija i osoba, veze škola sa globalnim nacionalnim ili međunarodnim centrima orijentisanim na obrazovanje;*
- ▶ *obezbediti obuku nastavnika pre i tokom rada kako bi se nastavnici podstakli da se zainteresuju za pristup profesionalnoj kulturi globalnog obrazovanja.*

Mnogi projekti globalnog obrazovanja dokazali su da različiti aspekti, poput *prikupljanja sredstava ili partnerstva, mogu postati opipljivi, posebno ako postoji saradnja sa javnim vlastima, kao i sa nacionalnim i međunarodnim centrima specijalizovanim za globalno obrazovanje.* Dobri primeri za to jesu zemlje poput Holandije, Švajcarske, Velike Britanije i Nemačke, gde se već može govoriti o ekstenzivnoj tradiciji

međupredmetnog globalnog obrazovanja koja je ugrađena u školski program kroz napore i brige ministarstava obrazovanja i određenih nevladinih organizacija specijalizovanih za razvoj školskog programa.

Delotvorno partnerstvo između osoba i/ili institucija kao preduslov i ishod globalnog obrazovanja *zavisi pak od informacija, dokumentacije i mogućnosti finansiranja* kojima pristup pružaju specijalizovane službe nacionalnih i međunarodnih centara aktivni i kompetentni u globalnom obrazovanju. *Centri Globalnog obrazovanja moraju da unaprede koordinaciju i protok ideja i informacija, orijentišući i timove nastavnika da ugrade akcionu dimenziju globalnog obrazovanja u škole, dajući svojim školama poseban profil.*

U cilju poboljšanja institucionalne podrške za uvođenje u formalni nastavni plan i program sveobuhvatnih programa globalnog obrazovanja, snažno preporučujemo da se globalno obrazovanje ugradi u nacionalno, regionalno i lokalno zakonodavstvo i da se izrade nastavni planovi i programi i smernice za sve oblike i nivoe škole, omogućujući nastavnicima i učenicima da razviju delotvorne strategije za globalnu socijalizaciju i obrazovanje za globalno građanstvo.

Školski programi moraju postati dobar početak doživotnog učenja, olakšavajući dug i održiv obrazovni napor kulturne tranzicije ka globalnom društvu (koje uči).

PRILOG – MEĐUNARODNI DOKUMENTI KOJI PODRŽAVAJU GLOBALNO OBRAZOVANJE

Spisak međunarodnih dokumenata relevantnih za promovisanje globalnog obrazovanja i njegovu i podršku:

- ▶ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948) i Povelja Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima
- ▶ Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (1950)
- ▶ Preporuka Uneska - (1974)
- ▶ Helsinški sporazum (1975)
- ▶ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1976)
- ▶ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1976)
- ▶ Preporuka Saveta Evrope br. 85/1985 o podučavanju i učenju o ljudskim pravima u školama
- ▶ Deklaracija o pravima na razvoj (1986)
- ▶ Konvencija UN o pravima deteta (1989), npr. čl. 29
- ▶ Ugovor iz Matrihta (1992)
- ▶ Agenda '21 (Deklaracija posle Rija - 1992) o održivom razvoju
- ▶ Bečka deklaracija šefova država i vlada država članica Saveta Evrope (1993)
- ▶ Bečka deklaracija i program delovanja koje je 25. juna 1993. usvojila Svetska konferencija o ljudskim pravima
- ▶ Rezolucija Stalne konferencije evropskih ministara obrazovanja o demokratiji, ljudskim pravima i toleranciji (1994)
- ▶ Zaključci i preporuke Evropske konferencije Uneska o nastavnom planu i programu

- ▶ Razvoj: Građansko obrazovanje i istočna Evropa – Beč (1995)
- ▶ Nacrt integrisanog okvira delovanja za obrazovanje za mir, ljudska prava i demokratiju, usvojen na Generalnoj konferenciji Uneska (1995)
- ▶ Rapport a l'UNESCO de la Commission internationale sur l'éducation pour le vingt et unième siècle présidée par JACQUES DELORS: L'EDUCATION - UN
- ▶ TRESOR EST CACHE DEDANS, Editions Odile Jacob, (1996) / Izveštaj Delorove komisije Unesku: „Obrazovanje u XXI veku“ – OBRAZOVANJE – Učenje – Unutrašnje blago, (1996)
- ▶ Bela knjiga Evropske komisije o obrazovanju i obuci (1996) na inicijativu Edith Cresson, komesarke za istraživanje, obrazovanje i obuku, i Padraiga Flynnna, komesara za zapošljavanje i socijalna pitanja, u saradnji sa Martinom Bangemannom, komesarom za industriju, telekomunikacije i informacionu tehnologiju
- ▶ Amsterdamski apel o sprečavanju sukoba i izgradnji mira. Akcioni plan za evropske lidere i civilno društvo (1997)

Mnoge druge takve deklaracije, sporazumi i preporuke stavljeni su na raspolaganje na međunarodnim sastancima, npr. one o obrazovanju o životnoj sredini ili budućem obrazovanju koje su održane u Stokholmu 1972, Tbilisiju 1977, Kopenhagenu 1982, Moskvi 1987. ili Rio de Žaneiru 1992.

www.coe.int

Savet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 46 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Saveta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primenu Konvencije u državama članicama.

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe